

Ephraim Kishon

**KOD KUĆE JE
NAJGORE**

Obiteljske priče

Izabrala i prevela
s engleskoga i njemačkoga

ŠAŠA NOVAK

TREĆE IZDANJE

ZNANJE 1986

Naslov Izvornika

Ephraim Kishon
MY FAMILY RIGHT OR VVRONG
Shikmona Publishing Co.
Jerusalem, 1977

FAMIUENGESCHICHTEN
Langen Muller
Munchen-Wien 1978

Nakladni zavod Znanje, Zagreb
Ul. socijalističke revolucije 17
Za izdavača: Dragutin Brenčun
Recenzenti: Šaša Novak i Zlatko Crnković
Korektor: Štefica Konjevod
Tehnički urednik: Srećko Jolić
Tisak: SOUR »Vjesnik«, OOUR TM, Zagreb
Avenija bratstva i jedinstva 4
Naklada: 5000 primjeraka
ISBN 86-313-0031-4

1986

NA SLIKU I PRILIKU

Sve su premijere uzbudljiv događaj ali svaka je od njih mačji kašalj prema najvećoj predstavi na svijetu: predstavljanju novorođenčeta dragoj rodbini.

Najbolja supruga odlučila je donijeti Rafija na svijet usred noći, tako da sam morao čekati sve do jutra da bih ga mogao vidjeti. Doktor mi je savjetovao da svakako prvi put dođem sam. Stoga nisam poveo nikoga osim svoju majku jer ona je dakako moja majka, a za ravnotežu poveo sam i ženine roditelje jer, na kraju krajeva, i njima se rodio unuk. Nisam mogao izostaviti ni tetku liku ni ujaka Jakova jer bi se inače strašno uvrijedili a niti Zieglerove koji su već poslali prekrasan dar: bijele pletene cipelice, isto takvu kapicu i najljepše hlačice na svijetu, plave poput neba.

Posve slučajno su se istim darom iskazali i moja majka, tetka lika, stric Jakov te brojni prijatelji i znanci. Čak i mljekar. Gotovo da čovjek požali što će dijete narasti jer bi inače imalo odjeće do kraja života. Jedno je ipak sigurno; ubuduće će svako novorođenče mojih prijatelja dobiti na dar slatki mali komplet odjeće.

Razumije se samo po sebi da ni ja nisam pošao ženi praznih ruku. U jednom trenutku, one strašne noći dok sam kršio ruke u bolničkoj čekaonici, svečano obećah sam sebi da ću, ako sve prođe dobro, kupiti ženi krzneni kaput. Ali ujutro, kad sam trijezno razmislio, prisjetio sam

se da će uskoro ljeto, a bilo bi doista smiješno da moja žena usred ljetne vrućine trčkara u krznom kaputu. Umjesto toga sam pošao najskupljem draguljaru u gradu i izabrao prekrasnu ogrlicu od dijamanata. Rekoh sebi: »To je ono pravo«, sve dok nisam ugledao cijenu. E, pa za koga mene ta žena drži? Za Rockefellera? I to samo zato što je rodila dijete? Nije ni prva ni zadnja koja je rodila, a nećete mi valjda reći da sve rodilje dobijaju dijamante?

Na koncu sam joj kupio prekrasan buket crvenih karanfila s bogatom šarenom vrpcom i bananu za RsfPci. A. u znsk priznsnjs za sve njene napore - obukao sam tamno odijelo. Neka zna da joj opraštam sve paklenske muke koje sam prošle noći prošao i da joj ništa ne zamjeravam.

Na putu za rodilište moja nas je majka uvijek iznova opominjala da djetetu nikako ne smijemo prići bliže od dva metra jer je sigurna da po nama vrve razni mikrobi, virusi i bacili. Time nas je sve duboko povrijedila. Tetka lika je rekla kako se nada da moja majka neće poput ostalih njoj dobro znanih baka, već s vrata početi tepati »bucibucili«, što je prvi korak u krivom odgoju djeteta.

U tako napetu raspoloženju stigismo do rodilišta. Vrtarar je očigledno imao tešku porođajnu noć, pa je zadrijemao i tako smo svi zajedno šmugnuli pored njega. Jedna sestra nam je pokazala put do ženine sobe. Suzdržana daha pokušali smo i ušli. U sobi nije bilo nikoga. Stric Jakov, koji se u svojoj karijeri može pohvaliti s dva semestra farmacije, objasnio nam je da je moja žena vjerojatno na poslijeporodiljskom pregledu.

U tom je času tetka Uka koja je, još uvijek uvrijeđena, zaostala za nama, odnekud pobjednički zakliknula.

- Tu je! Eno ga!

Požurismo onamo, kad tamo... na nekim kolicima poput onih za posluživanje... leži nešto od glave do pete začahureno u bijelo...

- Bože dragi - prošaputa ženina majka. - To je on! Zar nije sladak? Sunce bakino, buci-buc!...

- Srce moje malo - moja će majka s uzdahom.
- Srce moje malo ...

- Ja ništa ne vidim - rekoh, na što je tetka lika profrektala da naravno ništa ne vidim, niti bilo tko drugi može što vidjeti, kad su ga tako umotali. Oprezno je podigla pokrivač i onesvijestila se.

Pred nama je ležao Rafi.

Rafi glavom i bradom.

Pravi mali anđeo.

Moja punica brižnu u plač.

- Ah - reče uzdišući. - Slika i prilika pokojnog strica Oskara... Pogledajte taj nos... pa ta usta...

- A te uši! - promrmlja njen suprug. - Iste su kao u njegove bake.

- Koješta - usprotivi se Jakov. - Brada mu je ista kao u Viktora. Upravo je on tako znao isturiti bradu kad bi mu loše krenulo u pokeru.

- A ja kažem - gospođa Ziegler će - da je pljunuta majka. Samo te oči! Gledajte kako ih sklapa i otvara... Točno poput nje. Sklopi ih... otvori ih...

Ja nisam prozborio ni riječi jer, iskreno rečeno, bio sam pomalo zbunjen. Kad sam malo prije ugledao Rafija, srce mi je 'snažno zakucalo a u glavi mi je odzvanjalo: »Čuj, stari, nema labavo, to je tvoj sin«. Zaljubio sam se u nj na prvi pogled. Pa ipak - kako da kažem - više mi je onakav ćelav, bezub, zajapurena lica, dubokih kolobara ispod očiju bio nalik na stara, smežurana mešetara. Naravno, dražesna anđeoskog

mešetarčića - uvjeravao sam sama sebe, pa ipak sam bio pomalo razočaran. Duboko u srcu nadao sam se da će, čim me ugleda, povikati: »Tata, tata!«. Umjesto toga, on je duboko zijevnuo i stao se derati.

- Jeste li mu vidjeli desni? - guknu tetka lika. Ma iste su kao u strica Emila!

Čemu poricati, svi smo bili duboko dirnuti. Zapravo je ipak čudesno da se u tako malom stvorenju ujedine sve fizičke i psihičke osobine predaka. Priroda doista stvara čuda...

- Oprostite - prekinula me sestra u mojim razmišljanjima i uputila se prema kolicima u namjeri da ih odveze.

- Molim vas - upitah je - a gdje je gospođa Kishon?

- Koja gospođa Kishon?

- Pa majka. Zar ovo nije sin gospođe Kishon?

- Ovo? Ni govora. Ovo ovdje pripada gospođi Mizrahi. Osim toga je to djevojčica - reče sestra i odveze malo čudovište.

Stvarno, krajnje je vrijeme da se nešto poduzme protiv anarhije u našim bolnicama.

SRETNA NOVA GODINA!

- Ephraime - zovnu me iz spavaće sobe najbolja supruga na svijetu. - Još malo pa sam gotova.

Rekla je to u pola deset navečer 31. prosinca. Moja žena već od sumraka sjedi pred zrcalom spremajući se za doček Nove godine kod našeg prijatelja Tibija. Sumrak u ovo doba godine pada već poslije tri sata popodne, ali ona je sada već, kako sama kaže, još malo pa spremna.

Podsjetio sam je kako smo obećali Tibiju da ćemo stići najkasnije do deset sati, na što mi moja žena odgovori da svaki domaćin, ona to pouzdano zna, računa s petnaest minuta zakašnjenja a još petnaestak minuta više ne može biti na odmet. Ionako su sve proslave, pogotovo novogodišnje, u početku dosadne i ljudima treba vremena da se malo zagriju. Svoju konstataciju zaključila je izjavom da još uvijek ne zna što bi obukla, koju bi haljinu odabrala.

- Sve same prnje - jadikovala je. - Nemam ništa za obući.

To govori svaki put kad nekamo izlazimo, bez obzira kamo, a ormari su joj tako puni da ih jedva može zatvoriti. Ovakve njene svakodnevne primjedbe imaju zapravo drugu pozadinu. Ona me zapravo upozorava da sam nesposobnjaković, da je nisam sposoban izdržavati, želi mi nabiti komplekse. Ali, ako pravo uzmemo, ja se uopće ne razumijem u ženske haljine. Meni su one sve odreda grozne. Unatoč tome, moja me žena svaki put iznova pita koju bi od njih obukla.

- Da li onu usku crnu - premišljala je - ili možda plavu s izrezom?

- Plavu s izrezom, svakako - rekoh joj.

- Previše je napadna a crna je opet previše svečana.

- Što misliš o bijeloj svilenoj bluzi?

- Ni to nije loše.

- Nije li to malo presportski?

- Bluza, sportski? Ni govora!

Brže bolje priskočih da joj zakopčam bluzu kako ne bi promijenila odluku. Dok je tražila odgovarajuću suknju, šmugnuo sam u kupao-nicu da se obrijem.

Sa suknjom je još kako tako išlo ali je našla samo jednu odgovarajuću čarapu a par, koji je pronašla nije opet pristajao uz bluzu. Bluza dakle ne dolazi u obzir. Znači, sve opet iznova.

- Već je deset sati - usudih se primijetiti. - Zakasnit ćemo.

- Pa što onda? Propustit ćeš nekoliko prastarih viceva, što ih tvoj prijatelj Stockler svaki put pripovijeda.

Čekao sam potpuno spreman dok se moja žena nikako nije mogla odlučiti između biserne ogrlice i broša. Biseri djeluju otmjenije ali broš je izazovniji. Bit će čudo ako i do jedanaest stignemo. Zavalio sam se u naslonjač i prečitavao novine. Žena se dala u potragu za pojasom koji bi pristajao uz broš ali je odustala jer nije pronašla, torbicu koja bi pristajala uz pojas. Premjestio sam se za pisači stol da napišem nekoliko pisama i jednu kratku priču.

- Evo, gotova sam - poviče moja žena. - Samo mi još molim te, pomozì povući rajsferšlus.

Katkad se pitam što rade žene koje nemaju muževe da im pomognu povući patentni zatvarač? Po svoj prilici ostaju na Staru godinu kod kuće. Moja žena doduše ima muža koji joj po-

maže povući rajsferšlus, pa ipak mi ostajemo kod kuće. Ona sjeda pred zrcalo, prekriva se najlonskim ogrtačem i počinje se šminkati: najprije podloga, zatim puder, pa tuš za trepavice i tako sve redom. U međuvremenu pogledava uokolo ne bi li ugledala cipele koje idu uz tašku. One svijetle su na žalost na popravku, one crne s visokom potpeticom su doduše prekrasne ali u njima ne može učiniti ni tri koraka, u onima s niskom potpeticom, doduše, može hodati ali one pak imaju nisku potpeticu...

- Jedanaest je sati - rekoh i ustadoh. - Ako se za pet minuta ne spremiš, krećem sam.

- Dobro, dobro! Čemu odjednom takva žurba?

Moja žena odlaže najlonski ogrtač jer je upravo odlučila obući usku crnu haljinu. Ali gdje su sada crne čarape?

U pola dvanaest pokušavam se poslužiti trikom: krećem odlučnim korakom prema izlaznim vratima, otvaram ih, bijesno i glasno pozdravljam, zalupim vrata i - pritajim se u predvorju ...

Sad je dobila svoje. Muškarac ipak jednom mora pokazati tko je gazda u kući. Valjda će sada požuriti.

Pet minuta proteklo je u mrtvoj tišini. Neću valjda cijeli život provesti u tom mračnom hodniku? Nije joj se valjda...

- Ephraime, dođi, molim te, i zatvori mi rajsferšlus!

Opet je u bijeloj bluzi. Na uskoj crnoj haljini pukao je šav. Promijenila je i čarape i upravo se koleba između bisera i broša.

- Ta, pomози mi malo - zavapi. - Što mi savjetuješ?

- Savjetujem ti da ostanemo kod kuće. Ja ću skinuti smoking i obući pidžamu.

- Ne pričaj gluposti. Gotova sam za deset minuta.

Dvanaest je sati. Nova je godina. Odjekuju zvona. Laku noć. Gasim svjetiljku i tonem u san. Posljednje što sam još u Staroj godini uspio vidjeti, bila je moja žena kako umotana u najlonski ogrtač maže trepavice. Oh, kako mrzim taj najlonski ogrtač! Nikada nisam mrzio toliko nijedan drugi ogrtač, i ne samo ogrtač. Zaspao sam i usnio da sam Charles Laughton u ulozi kralja Henrika VIII koji je dao odrubiti glave šest svojih žena. Sve su se odreda popele na stratište u najlonskom ogrtaču. Jedna je usput manikirala nokte...

Spavao sam dubokim snom više od sata i probudio se u novoj godini. Najbolja supruga na svijetu stajala je pred zrcalom u plavoj haljini s izrezom i mazala trepavice.

Pogledao sam na sat: pola dva. Ona je posve luda, pomislio sam. Oženio sam se luđakinjom. Osjećao sam se poput onih prokletnika u Sartrovom komadu »Iza zatvorenih vrata«, koji su kao najteži grešnici, osuđeni biti u istoj prostoriji sa ženom koja se oblači-svlači, oblači-svlači, i tako u nedogled.

Počeo sam je se već pribojavati. Eto, upravo je stala premiještati cijelu sadržinu jedne velike crne torbe u crnu torbicu i obratno. Već je gotovo posve odjevena - preostaje još samo frizura. Da ostavi slobodno čelo ili da spusti šiške? Odlučila se za nekoliko pramenova preko čela. Nakon duga premišljanja je ipak zaključila da slobodno čelo ne ostavlja ništa bolji dojam od zavodničkih šišaka.

- Sad sam napokon gotova. Možemo krenuti.
- Zar to još uopće ima smisla? Već su dva sata.
- Što to znači: ima li smisla?-Za tebe je si-

gurno još ostalo dovoljno malih hrenovki na čačkalicama.

Najbolja supruga na svijetu očigledno je veoma neraspložena a to sve zbog moje nestrpljivosti i nerazumijevanja. Mali najlonski ogrtač pao je na pod tik uz krevet. Bešumno sam ispružio nogu, upecao ga vršcima prstiju i iskrao se u kuhinju, gdje sam ga bacio u sudoper i vlastoručno zapalio. Uživao sam gledajući ga kako gori. Mora da se i Neron podjednako osjećao gledajući kako gori Rim.

Kad sam se vratio u spavaću sobu, moja žena tek što nije bila posve spremna. Pomogao sam joj povući rajsferšlus na uskoj crnoj haljini, poželio joj mnogo uspjeha u potrazi za pravim čarapama, otišao u svoju sobu i sjeo za pisaći stol.

- Gdje si sad? - povika ona za mnom. - Zar ne vidiš da sam već skoro gotova? Što sada tamo radiš?

- Pišem scenarij.

- Onda požuri! Za čas krećemo!

- U redu.

Išlo mi je kao podmazano. Pisao sam o velikom umjetniku - može biti slikar, glazbenik ili čak humorist - koji je mnogo obećavao i dobro započeo ali je nakon nekog vremena posustao i beznadno zaglibio. A zašto? Zbog žene, dragi moji, samo zbog žene. Ona ga je nevjerovatno sputavala, kočila ga je kad god je što htio poduzeti. Napokon je shvatio u čemu je njegova nevolja i odlučio se osloboditi tog križa, te napasti žene. Jedne besane noći ustade iz kreveta i uputi se prema vratima...

Žena je u kupaonici stajala pred zrcalom i *umivala lice*. Sjenilo na očnim kopcima učinilo joj se prejakim te je odlučila promijeniti šminku i sve ono što uz to ide: kremu, podlogu, puder...

Ne, ovako se više ne da živjeti! Uzeo sam iz ormara najdeblju kravatu i zavezao je za zastor. Valjda će izdržati...

Žena je, čini se, čula kad sam se popeo na stolicu.

- Ostavi se gluposti, Ephraime - poviče - radije mi pomozu zatvoriti rajsferšlus. Što ti je sad najednom?

Ništa. Nije mi ništa. Dva sata i trideset minuta. Moja žena stoji u kupaonici pred zrcalom i sprejem lakira kosu dok drugom rukom traži rukavice koje su posve slučajno u kupaonici. Obje operacije joj začudo uspijevaju. Izgleda da je gotova. Izgleda da je stvarno gotova. Tračak nade u mrklom mraku. Moje strpljenje se ipak isplatilo. Uskoro ćemo biti kod Tibija na dočeku Nove godine. Jest, već je tri sata izjutra ali sigurno ću još zateći nekoliko prijatelja u dobru raspoloženju. Puna energije, moja žena premiješta stvari iz crne torbetine u bijelu torbicu, baca još zadnji pogled na zrcalo. Ja stojim iza nje.

- A zašto se nisi obrijao? - reče mi odjednom.

- Obrijao sam se, draga, prije mnogo, mnogo vremena, još onda kad si se ti počela spremati.

Pošao sam se ponovno obrijati. Kad sam se pogledao u zrcalo, ugledao sam ispijeno, prerano ostarjelo lice progonjena čovjeka koga život nije štedio - lice oženjena čovjeka.

Najbolja supruga na svijetu šetkala je u pokrajnjoj sobi s noge na nogu sve dok je strpljenje nije izdalo.

- Ta dođi već jednom! Uvijek te moram čekati!

LATIFA OD UROKA

Pokazalo se da je naš Rafi doista vrlo lijepo djetešce, neobično inteligentno i poduzetno, pravi mali stručnjak za rastjerivanje kućnih pomoćnica. Tek što bi jedna nova stupila preko praga, Rafi bi, potaknut nekim nepoznatim unutrašnjim nagonom, započeo svoj glasni, kreštavi bojni zov, na što bi kandidatkinja samo trepnula i izustila:

- Nisam znala da vi tako daleko stanujete... - i netragom nestala.

Ali providnost je bdjela nad nama i jednog lijepog dana poslala nam Latifu, koja nam je stigla po preporuci svoje sestre Etroge. Etroga je tri godine ranije pomagala u našoj kući i sada nam je za osvetu poslala svoju sestru. Dok smo pregovarali, a to je trajalo više od pola sata, Rafi se iz nama neznanih razloga, nije ni oglasio. Bili smo presretni kad je Latifa prihvatila posao.

Bila je to krupna žena, bistra pogleda. Hebrejski je slabo govorila i često bi u rečenice ubacivala arapske riječi, što se opet vrlo dobro uklapalo u našu izraelsko-mađarsku konverzaciju. Nije bila osobito žustra ali je dobro čistila i nekako izlazila na kraj s rubljem premda je jasno pokazivala kako joj nije ni na kraj pameti da svoj vijek provede među hrpom pelena.

Prva je nevolja izbila kad smo odlučili premjestiti pokućstvo jer se Rafijevim dolaskom sve u kući preokrenulo: dnevna soba postala je garaža za dječja kolica, spavaća soba bila puna bočica za

mlijeko i kutija dječjeg praška, igralište bilo u kuhinji a kuhinja u kupaonici. I dok smo tako nanovo razmiještali pokućstvo, moja žena reče Latifi da objesi skopocjeno venecijansko zrcalo u kut.

- Što? Zrcalo u kut? - zavapi Latifa. - Zar ne znate da to donosi nesreću?

Zatim nam vrlo živopisno ispriповjedi kako je jednom njena susjeda, usprkos svim opomenama, objesila zrcalo u kut i nije prošlo ni sedam dana a njezin muž dobije deset tisuća funti na lutriji, što ga je toliko uzбудilo da mu je srce popustilo i siromah jo umro. To nas so vrlo đojmilo. Ođlučili smo da ne maljamo vraga na zid, te smo zrcalo brže-bolje u bescijenje prodali staretinaru.

Iduća je kriza izbila tri dana kasnije kad smo rekli Latifi da oboji strop. Taj se put gotovo razljutila.

- Nećete valjda zahtijevati od mene da se verem po ljestvama u kući u kojoj je dijete! Samo nam treba da kojim slučajem propuže ispod njih, pa da za cijeli život ostane patuljkom i završi u cirkusu.

- Hajde, hajde - rekosmo - ne pretjerujte.

- Ma što, hajde, hajde? Jeste li čuli za onog krojača kraj tržnice? On vam ima sina od petnaest godina koji nije viši od pola metra a sve samo zbog toga što je kao dijete prošao ispod ljestava. Živa istina! Ako baš silom hoćete od malog načiniti patuljka - to je vaša stvar, ali Latifa u tome ne želi sudjelovati i Latifa neće bojiti strop u ovoj kući!

Slično smo prošli i s prozorima. Latifa je izjavila kako samo najveći luđak može doći na pomisao da pere prozore u petak, kad svaki normalan čovjek zna da to sigurno znači požar u kući. Ako baš želimo da nam kuća izgori do temelja, neka

samo izvolimo prati prozore, ali bez nje! Već smo se pomalo zamorili Latifinih sudbonosnih opomena i pokušali smo je nagovoriti da bar jednom zaboravi na zloduhe, ali nam je odgovorila da će, ako joj uspijemo pokazati makar ijednu ženu koja u petak pere prozore, *ona nama* prvoga u mjesecu isplatiti plaću. U očajanju pogledasmo kroz prozor. I što smo ugledali? U stanu ljekarnika, preko puta, jedna je djevojka upravo prala prozore.

- Lopov! - zgražala se Latifa. - A jučer se osigurao protiv požara!

Posve je razumljivo da smo *mi* platili *njoj* a i da su prozori ostali neoprani.

Nakon nekoliko dana naložismo Latiti da skine zastore. Kao da ju je grom ošinuo.

- Što kažete? - prošaputala je. - Skidati zastore u siječnju? Jeste li vi pri zdravoj pameti? Zar da vam dijete navuče neku tešku bolest? Zar da, ne daj bože, izgubite Rafija?

Ovaj se put nismo dali pokolebati. Kratko i jasno smo joj kazali kako ne vjerujemo u sve te njene uroke a liječnik je uostalom odmah tu, iza ugla. Latifa je odgovorila kako ona tako strašan zločin ne može uzeti na svoju dušu. Uvjeravali smo je da ćemo svu odgovornost preuzeti na sebe.

- Ako je tako, u redu - reče Latifa. - A hoćete li vi to meni dati napismeno?

Sjeo sam za pisaći stol i sastavio izjavu u kojoj sam naveo kako nas je gospođica Latifa Kurdani pravovremeno upozorila da nam se dijete može opasno razboljeti ako skidamo zastore s prozora u siječnju ali da smo je, unatoč tome i protivno njenoj volji, prisilili da to učini. Nakon što smo oboje potpisali izjavu, Latifa je mrzovoljno skinula zastore.

Predvečer se Rafi potužio na glavobolju. U noći je dobio vrućicu. Izjutra je toplomjer pokazivao 40 °C. Latifa je tu vijest primila mirno, samo nam je dobacila pogled od kojeg smo se sledili.

Moja je žena otišla po liječnika koji je ustanovio upalu pluća.

- Ali kako ju je samo dobio? - zavapi moja žena. - Mi inače tako pazimo na njega.

- Kako? - prosikta Latifa. - Ja ću vam reći kako ju je dobio, doktore. Zato što su me natjerali da skinem zastore.

- Što to pričate? - upita je doktor. - Kakvi zastori?

- Istina je, doktore - Latifa će. - Pomislite samo, skidaju zastore u siječnju a imaju dijete u kući!

Uzalud smo joj iza doktorovih leđa davali znakove da prestane i da ode u kuhinju.

- Ona je posve u pravu - reče doktor. - Skidati zastore po ovakvom vremenu doista nije uputno... Nije čudo što se dijete prehladilo. Zaista, moram kazati, vrlo neozbiljno od vas.

Latifa bez riječi pokaže liječniku izjavu s našim vlastoručnim potpisima i bez riječi se povuče u kuhinju.

Od tada joj se pokoravamo. Čvrsto vjerujemo da pranje rublja nedjeljom izaziva poplavu, a sveti nam je zakon da do proljeća ne čistimo kvake na vratima kako nam zmiye ne bi ušle u kuću. Uz to nam je Latifa još naložila da dvadeset sedam dana ne smijemo mesti pod ako želimo da nam dijete ozdravi.

Latifa još uvijek dolazi svaki dan, zavalila se u naslonjač i gleda televiziju. Stan nam je svakim danom sve prljaviji, ali, da pokucam u drvo, Rafi sve manje kašlje.

MALO PROLJETNO ČIŠĆENJE

Nedjelja. Jutros za doručkom najbolja mi supruga na svijetu reče:

- Nije mi ni na kraj pameti da ove godine za proljetnog čišćenja okrenem kuću naglavce. Kakav mi je to stan koji se jednom godišnje čisti! Osim što je naporno i skupo, znam da te to i uznemiruje. Zato ću samo dobro pomesti, i to je sve. Ti ne moraš ništa raditi, jedino te molim da mi učvrstiš motku na metli, jer se rasklimala.

- Naravno! - uskliknuh veselo i smjesta se uputih da joj kupim dvije lijepo oblikovane, dugodlake metle u znak zahvalnosti za njenu domaćinsku suzdržanost. Kad sam se vratio, pred kućom je vijugao potočić. Moja je žena naime došla na pomisao da najprije pod dobro pokvasi pa da ga tek onda pomete. Za tu je prigodu najmila dvije žene. Jednu da pere, a drugu da joj nosi vodu. Međutim je vodonoša bila brža od pralje, pa otuda i onaj potočić pred kućom.

- Nije to velik posao, za jedan dan bit će gotovo - tvrdila je najbolja supruga na svijetu.

To mi je bilo drago čuti jer smo za ručak imali samo jaja na oko, što odraslu čovjeku poput mene nikako ne može zadovoljiti tek. Poslije podne je netko skinuo prozorska okna jer su škripala. Bravar je rekao da su čavli na šarkama zardali i da ih treba zamijeniti. Budući da on nema vremena trčkarati okolo, trebalo bi da ih ja pođem kupiti kod Fuhrmana u Jaffi. Dobro.

Ponedjeljak. Kad sam se oko podne vratio s

čavlima iz Jaffe, potočić pred kućom pretvorio se već u rijeku. Nisam mogao ući na prednji ulaz, jer je predsoblje bilo zakrčeno naslonjačima koje je tapetar trebao popraviti. Provukao sam se kroz prozor na kupaonici i upao u kadu punu živog vapna.

- Znaš - objasni mi žena - mislila sam da bi, kad ionako već čistimo kuću, bilo dobro malo osvježiti zidove, ali ništa više od toga, zaista.

Zamolila me da se pogodim s ličiocem za cijenu, jer to je ipak muški posao. Pogodili smo se za 5000 izraelskih* funti uključujući bojenje vrata i prozora.

Bravar je ustanovio da sam mu donio čavle od dva cola a da on treba čavle od tri cola i poslao me natrag Fuhrmanu.

Moja žena i Rafi spavali su u regalu za knjige, a ja sam proveo noć na svom pisaćem stolu između peći i servisa za čaj. Loše sam spavao. Za večeru opet jaja na oko.

Utorak. Fuhrman tvrdi da mi je prodao ispravne čavle od tri cola i otpravio me kući. U vrtu pred kućom upao sam u kaljužu i na jedvite se jade uspio oprati u dnevnoj sobi koja je sada pretvorena u kupaonicu zato što u kupaonici mijenjaju pločice (3540 funti). Da i to već jednom obavimo, kako reče moja žena. Električar, koga smo pozvali zbog kratkog spoja, ustanovio je da Bergmanove utičnice koje imamo u zidu nisu dovoljno sigurne a da one koje nam preporuča idu samo uz Fleischmanove utikače i Goldfisch-ove osigurače - sve u svemu 1800 funti. Bravar se složio s tim da sam mu donio čavle od tri cola ali tri britanska cola a da on treba čavle od tri njemačka cola i poslao me natrag Fuhrmanu.

Ličilac je, pošto je dovršio pola kuhinjskog stropa, povišio cijenu, za što je dao i obrazloženje.

- Ja uvijek dižem cijenu dva tjedna prije blagdana - reče - jer svatko računa da ću uoči blagdana povisiti cijenu, pa je kod mene navala već dva tjedna prije. I zato ja dižem cijenu dva tjedna prije blagdana.

Usput me zamolio da skoknem do Herzla, budući da on nema vremena, i tamo kupim jednu limenku laka, malo terpentina, novu kefu i dvije kutije »Marlboro«. U međuvremenu se ženski duo, koji je načinio potok pred kućom, proširio u kvartet i veselo pjevao.

Riješio sam i problem spavanja. Prebacio sam svu odjeću iz ormara u hladnjak, ormar postavio na balkon, licem gore, i smjesta pao u dubok naftalinski san. Usnio sam da sam umro i da me je na vječni počinak pratila svečana povorka obrtnika.

Večerali smo meko kuhana jaja.

Srijeda. Fuhrman mi je objasnio da između britanskog cola i njemačkog cola nema razlike kad su u pitanju čavli za šarke i poslao me do vruga. Kad sam to prenio bravaru, on se malo zamislio i upitao me čemu će nam uopće ti čavli. Za šarke na prozorima, rekoh mu, ali se prozorima više nije moglo prići jer je netko povadio sve keramičke pločice s poda. Najbolja supruga na svijetu oduvijek je željela plavo-bijelo popločeni pod (6200 funti) umjesto onog dosadno sivog, a sad je, eto, bila živa prilika.

- Samo još ovo - rekla je - i onda je svršeno.

U redu. Ne računajući mene, u kući je sada radilo šesnaestero ljudi od kojih su najveću buku dizali zidari koji su rušili zidove.

- Razgovarala sam s jednim građevinskim poduzetnikom koji je nešto poput arhitekta - reče mi žena - i on mi je savjetovao da srušimo zid između Rafijeve i tvoje radne sobe. Tako bismo dobili veliku dnevnu sobu a budući da nam ne

trebaju *dvi*je velike sobe, drugu možemo razdijeliti zidom pa će Rafi imati svoju sobu a ti radni kabinet.

Da i ja svemu tome nešto pridonesem, uzeo sam škare, popeo se na ljestve i skinuo sve lustere u kući.

Onaj poduzetnik - nešto poput arhitekta (1190 funti) - upita me (950 funti) zašto ne bismo (712 funti) kuhinju premjestili na tavan a tavan u zahod. Odgovorio sam mu neka se radije dogovori s mojom ženom jer, koliko znam, ona se ove godine ne želi upuštati u velike radove.

Širova jaja.

Četvrtak. Danas se od Fuhrmana nisam vratio kući. Spavao u parku na klupi, jeo travu i pio vodu iz prskalice, baš kao ptica. Prijalo mi je. Osjećam se preporođenim.

Petak. Kod kuće me dočekalo iznenađenje. Na mjestu gdje je stajala kuća iskopan je dubok rov. Ženu i Rafija zatekao sam u vrtu.

- Znaš, pomislila sam: kad već ionako čistimo kuću - reče mi ona - neka to bude od temelja...

- Posve si u pravu, draga - odgovorih joj. - Pričekat ćemo samo da prođe blagdan jer će onda biti jeftinije.

Ona se s time složila; posjela je Rafija ispod drveta i stala brisati prašinu s lišća.

SILOM PRELJUBNICI

Odlučili smo ljetni odmor provesti u nekom mirnom obiteljskom pansionu. Odabrali smo jedan skromni, neupadljivi kutak u Donjoj Galileji, daleko od gradske vreve, poznanika i ogovaranja. Nazvao sam telefonom i rezervirao dvokrevetnu sobu.

- U redu, gospodine - odgovori mi šef recepcije. - Dvokrevetna soba. Stižete li zajedno?

Glupa li pitanja! Odvratio sam mu da se to razumije samo po sebi.

Pošto smo stigli, recepcionar nam dade da ispunimo prijavnicu i potom nam uruči *dva* ključa rekavši:

- Vaša je soba broj 17, a gospođa ima sobu broj 203.

- Što je to sad, do vraga? - rekoh. - Zar vam nisam naručio jednu dvokrevetnu sobu?

- Vi, dakle, želite biti zajedno u sobi?

- Razumije se da želimo! Mi smo vjenčani. Ovo je moja supruga.

Provukavši se iza pulta recepcionar priđe našoj prtljagi i zagleda se u naljepnice s imenima. U tom mi je trenu sinulo da je najbolja supruga na svijetu posudila kofer od svoje majke i da na naljepnici po svoj prilici piše: Erna Spitz. Recepcionar se uspravi i oštro nas pogleda ispod oka.

- U redu - reče. - Dvokrevetna soba, dakle. Izvolite ključ, gospođu Kishon.

Posljednje dvije riječi izgovorio je naglašeno i otegnuto.

- Hoćete li možda - rekoh zbunjeno - hoćete li da vam pokažemo osobne karte?

- Ne treba - odgovori recepcionar i dobaci nam još jedan oštar pogled ispod oka. - To je vaša stvar. Nisam ja tu zato da brinem brigu o ćudoređu...

Koliko sam uspio primijetiti, ni ostali prisutni nisu bili zato tu. Dok smo prolazili predvorjem, pratili su nas očima, usnica stisnutih u ironični ali ipak odobravajući smiješak. Tek sam tada primijetio da najbolja supruga ima na sebi onu napadnu žarkocrvenu haljinu i da su joj potpetice previsoke. Do vraga! A onaj debeli ćelavac - bit će da je iz izvozno-uvozne branše - bulji u nas i šapuće nešto u uho izazovnoj plavuši što sjedi uz njega. Doista neukusno! Tako mlada djevojka, pa se spetljala s odvratnim starim razvratnikom, kao da na svijetu nema zgodnih mladih muškaraca poput -mene, recimo.

- Hej, Ephraime!

Okrenuh se. Bio je to Finkenstein mlađi. Sjedi u uglu i domahuje mi značajno kao da hoće reći: »Čestitam! Kakva mačka!« Glupan! Moja žena, doduše sasvim dobro izgleda, pa i više od toga, ali kazati za nju da je »mačka«? ... Kreten! Zar su ovdje svi poludjeli?

Za večerom je bilo još gore. Dok smo, zbunjeni, prolazili kraj stolova, do naših je ušiju dopiralo:

- Ostavio je kod kuće ženu i dijete a tu se povlači s ovom... Malo je punašna ali priča se da on takve voli...

... U zajedničkoj sobi... više nego drsko... »Poznam mu ženu, krasna osoba - a on tu s ovakvom jednom... Svašta na ovom svijetu...

Pokazalo se da ni Finkenstein mlađi nije ovdje sam. Povlači se tu s nekakvom nalarfanom lutkom koja čak i izazovno nosi vjenčani prsten.

Predstavio nam ju je kao svoju sestru. Sestra, ma što ne kažeš! Upoznao sam ih sa ženom. Finkenstein joj galantno poljubi ruku i dobaci joj zavodnički osmijeh. Zatim me povede u stranu.

- Je li kod kuće sve u redu? - upita me kao muškarac muškarca. - Kako tvoja supruga?

- To bi bar morao znati. Upravo si joj poljubio ruku.

- Dobro, dobro - reče Finkenstein, odvuče me do bara i naruči mi votku. Zatim mi stade govoriti kako se pred njim ne moram pretvarati, ta nije se on jučer rodio; he, he... On ni ne pomišlja da ja time varam svoju ženu, ni govora. Nema ništa loše ako čovjek malo zastrani, to je, štoviše, u dobrim trajnim brakovima, i zdravo, svatko to čini; he, he. On, Finkenstein, mogao bi se okladiti da bi mi moja žena, kad bi ikad saznala, sve oprostila.

- Ali ona je doista moja žena, tikvane!

- Ta ti ne pali, stari!

Finkenstein me pogleda prezirno i ode. Vratio sam se ženi i njegovoj »sestri«. Roj muškaraca, koji su u međuvremenu udvarali najboljoj supruzi na svijetu, nevoljko se raspršio. Ona je blistala. Ispriopjerala mi je kako ju je jedan između njih - sasvim zgodan momak koji podsjeća na Roberta Redforda - nagovarao da napusti »onog svog smiješnog tipa« i pođe s njim.

- Odbila sam, naravno - kikotala se. - Vrlo je zlatan doduše, ali šuška kad govori...

- Ah, to je znači, jedini razlog? A to što sam ti muž, to tebi ne znači baš ništa?

- Ah, da, svakako - prisjeti se ona. - Znaš, posve sam već zbunjena od svega ovoga...

Debeli ćelavac nam dojedri s boka i predstavi svoju zlatokosu seks-bombu.

- S dopuštenjem - reče. - Moja kćerka.

Stari razvratnik! Došlo mi je da ga udarim

šakom po debeloj njušci. »Moja kćerka!« Nije mu čak ni slična. Ona, prije svega, ima kosu.

- Moja prijateljica - rekoh zauzvrat predstavivši mu svoju ženu. - Gospođica Erna Spitz.

Moja se žena vrlo brzo snašla u novoj ulozi ljubavnice. Kad god bih je pokušao pred drugima zagrliti, ona bi mi izmakla govoreći kako ne brinem o njezinu dobru glasu. Jednom sam je poslije večere uštinuo za obraz, našto se ona toliko razljutila da me udarila po ruci.

- Jesi li poludio? - prosiktala je. - Ionako nas već na sve strane ogovaraju.

U tome je bila u pravu. Govorkalo se na primjer da smo se jedne noći goli golcati kupali u moru. Čuo sam također da se priča kako uživamo drogu. »Sestra« Finkensteina mlađeg znala je čak da je suprug moje prijateljice nešto nanjušio i da nas je slijedio sve do Tiberijskog jezera ali da smo mu za dlaku izbjegli i pobjegli ovamo.

- Pa, nije baš sve točno - rekoh joj. - Istina je da je njezin muž otišao na Tiberijsko jezero. Međutim otišao je tamo s njihovom služavkom. Služavkin momak - inače sretno oženjeni otac troje djece - pošao je za njima i vratio djevojku. Mužić je na to odlučio da se osveti na nama, pa se sada igramo skrivača.

»Sestra« se zaklela da će o tome šutjeti kao grob i požurila da s ostalim gostima podijeli novost. Nakon petnaest minuta pozvali su nas u hotelsku direkciju gdje su nam pomalo usplahireno savjetovali da preselimo u odvojene sobe. Zlu ne trebalo!

- Ne - rekoh. - Samo nas smrt može rastaviti!

U međuvremenu se najbolja supruga na svijetu posve raspojasala. Naručivala je najskuplja jela a od pića samo šampanjac. Nisu izostale ni željice za nakitom i krznom.

- U ovakvim je slučajevima to uobičajeno - govorila je.

A onda je u našem ljubavnom gnjezdašcu posve neočekivano pukla tikva.

Jednoga se dana pojavio moj poznanik, reporter, jedan od onih svaštarskih njuškala koji u ovoj zemlji poznaju sve i svakoga.

- Ovo je čista žabokrečina - reče mi pošto je na brzinu istražio hotel. - Da svisneš od dosade! Finkenstein je tu sa svojom sestrom, ti sa svojom ženom a onaj ćelavi sudac doveo je kćer. Baš ste mi družina, sve sami sveci! Kako si samo mogao toliko dugo ovdje izdržati?

Sutra smo napustili hotel. Moja je žena postala opet obična domaćica i najbolja supruga na svijetu. Samo mi pokatkad predbaci da sam je iznevjerio - i to s njom samom.

STRAŠNA CRVENKAPICA

Vrijeme: 9 sati navečer. Roditelji su otišli u kino. Rafi, povjeren nenadmašnom baka-servisu u obliku gospođe Regine Popper, leži u krevetiću širom otvorenih očiju i ne može zaspati. Ulična rasvjeta baca sablasne sjenke po kutovima sobe. Vani je oluja. Pustinjski vjetar povremeno donosi zavijanje šakala. Gdjekad se začuje žalobnt huk sove.

Gđa Popper: Spavaj, Rafiču! Hajde, zaspri već jednom!

Rafi: Neću.

Gđa Popper: Sva dobra djeca već spavaju.

Rafi: Ti si ružna.

Gđa Popper: Hoćeš li nešto popiti?

Rafi: Hoću sladoleda.

Gđa Popper: Ako budeš dobar i ako zaspriš, dobiti ćeš sladoleda. Hoćeš li da ti, kao i jučer, ispričam neku lijepu priču?

Rafi: Neću! Neću!

Gđa Popper: Ali vrlo lijepu priču. Priču o Crvenkapici i strašnom vuku.

Rafi (braneći se očajno): Neću Crvenkapicu! Neću strašnog vuka!

Gđa Popper (hvata ga): Tako! Sad ćeš biti dobar i mirno slušati. Bila jednom jedna djevojčica. Zvala se Crvenkapica.

Rafi: Zašto?

Gđa Popper: Zato što je na glavi uvijek nosila crvenu kapicu.

Rafi: Sladoleda!

Gđa Popper: Sutra. I što radi mala Crvenkapica? Ide posjetiti baku koja živi u kolibici duboko u šumi. Šuma je tako velika da, kad bi jednom u nju zašao, ne bi više mogao naći izlaza. Stabla su se uspinjala do neba. U šumi je bio mrkli mrak.

Rafi: Neću slušati.

Gđa Popper: Svi mali dječaci znaju priču o Crvenkapici. Što će reći Rafijevi prijatelji kad saznaju da Rafi još nije čuo tu priču?

Rafi: Ne znam.

Gđa Popper: Eto, vidiš Crvenkapica tako ide kroz šumu, kroz ogromnu mračnu šumu. Posve je sama i tako ju je strah da drhti cijelim tijelom ...

Rafi: Dobro, zaspat ću.

Gđa Popper: Ne smiješ prekidati tetu Reginu. Crvenkapica ide sve dalje, sasvim sama, sve dalje i dalje, sasvim sama. Srce joj tako lupa da ni ne primjećuje veliku sjenu koja se skriva iza drveta. To je vuk.

Rafi: Koji vuk? Zašto vuk? Neću vuka!

Gđa Popper: Pa to je samo bajka, ludice mala. A u vuka su *tako* velike oči i *tako* žuti zubi (pokazuje) - grr, grr!

Rafi: Kad će doći mama?

Gđa Popper: I veliki strašni vuk brzo u kolibu u kojoj je spavala baka - tiho otvori vrata - prišulja se krevetu - i - ham, ham - poždere baku.

Rafi (vrisne, skoči iz kreveta i pokuša bježati.)

Gđa Popper (utrkuje se s Rafijem oko stola): Rafi! Rafaele! Smjesta da si se vratio u krevet, inače ti neću dalje pričati! Dođi ljubavi, dođi... Znaš li što će Crvenkapica kad ugleda vuka u bakinoj postelji? Pita: »Bako, zašto su u tebe tako velike oči? I zašto imaš tako velike uši? I zašto imaš tako strašne pandže na rukama? I...

Rafi (priskoči k prozoru i otvori ga): U pomoć!
U pomoć!

Gđa Popper (povuče ga natrag, udari po stražnjici i zatvori prozor): A vuk najednom skoči iz postelje i ham, ham...

Rafi: Mama! Mama!

Gđa Popper: ... poždere Crvenkapicu zajedno s kožom, kosom i kapicom. Ham, ham, grr, grr!

Rafi (zavuče se pod krevet i priljubi uza zid.)

Gđa Popper (legne pred krevet): Grr, ham, ham... Ali odnekud iznenada naiđe lovac s puškom i - paf, paf - ubije strašnoga vuka a baka i Crvenkapica veselo iziđu iz njegova trbuha.

Rafi (promoli glavu ispod kreveta): Je li već gotovo?

Gđa Popper: Još nije gotovo. Potom vuku napune trbuh kamenjem, strašno velikim kamenjem i - plomp, plomp - bace ga u bunar.

Rafi (s ormara): Je li gotovo?

Gđa Popper: Čiča miča, gotova priča. Zar nije lijepa priča?

Mama (upravo stiže kući, ulazi): Rafi, odmah da si sišao! Što se to događa, gospođo Popper?

Gđa Popper: Ah, ništa naročito! Mali je danas malo nemiran pa sam mu, da bih ga umirila ispričala jednu priču.

Mama (gladi Rafija po kosi slijepljenoj od znoja): Hvala vam, gospođo Popper. Što bismo mi bez vas?!

A LA RECHERCHE DU TEMPS PERDU¹

Jednoga mi dana žena reče:

- Znaš, dragi, druge subote imamo proslavu mature.

- Tko to - mi?

- Moj bivši razred. Generacija 1953. Doći će sve moje bivše kolegice i kolege. Pa, ako bi htio, mislim ako doista imaš volje, bilo bi lijepo kad bi nam se pridružio.

- Ali ja nikoga od njih ne poznam i nemam volje i neću ići. Pođi sama.

- Ne idem sama. Nikada mi nećeš ispuniti ni najmanju želju...

Pošao sam.

Svi su bili u najboljem raspoloženju kao što to obično biva u takvim prigodama. Tek što smo ušli, svi su stali grliti i ljubiti moju ženu. Zvali su je Popi. Popi! Osjećao sam se usamljenim i izgubljenim poput Izraelca u Ujedinjenim narodima. Razredni drugovi su pak u razgovoru skakali s teme na temu prisjećajući se raznih dogovština.

- Zna li netko nešto o Čačiku? Je li istina da je propao na diplomskom? Nije ni čudo, nije bio baš neki mozak... Što je sa Šoškom? Čujem da je strašno ostarjela... Ma ne, stvar je u tome što joj je drugi muž dvadeset godina mlađi od nje...

- Hej, sjećaš li se kako je, bježeći pred Štoklerom, spuznula niz ogradu od stubišta? A ono kad

¹ U traganju za izgubljenim vremenom.

se noću po mjesečini kupala zajedno s Miki-jem? ... Baš je bila guska!

Svi su vrištali od smijeha. Neki su se i udarali po bedrima.

- Nije to još ništa! A kad je Beni zatekao Minku s Kuglerom? ... Skoro smo umrli od smijeha ... naročito Šaša. I baš je on morao plesati čarlston s Bergerovom majkom. Glupan!... Sjećate li se kako se kod Moskowitza nasadio na peć?

Osjećao sam se poput prognanika. Od te generacije ne poznajem ama baš nikoga. Pripadam godištu 1948. realne gimnazije »Rerzseni Daniel«, Budimpešta. Ima li tko išta protiv?

- Joj! - vrisnu najednom jedna od prisutnih. - Znete li koga sam sastala prije dvije godine u Parizu? Klačka! Kažu da živi prodajući razglednice. Oduvijek je naginjao umjetnosti! Sjećate li se kako je jednom oprljio obrve?

- Pa naravno - dobacim ja - drugo se od Klačka nije ni moglo očekivati.

- Nisam baš siguran - reče netko. - Uvijek je želio studirati arhitekturu.

- Ne budi smiješan - odvratih mu. - Klačko i arhitektura! Kladam se da nije u stanju povući niti dvije ravne crte!

Moja je primjedba izazvala buru smijeha što mi je vratilo samopouzdanje.

- Je li istina da su se Joske i Nina vjenčali? - upita me moj susjed za stolom. - To mi je nezamislivo - Joske i *Nina!*...

- A možeš li zamisliti tek kako li su izgledali na vjenčanju! - izazvah ja opće oduševljenje. - Sjećate li se samo kako je Nina pokušavala osušiti gaćice u hladnjaku? Oduvijek je bila pomalo uvrnuta. A tek Joske sa svojim kunićima! Kad god ugledam glavicu kupusa uvijek se sjetim njega!...

To je bio pun pogodak! Društvo se grohotom smijalo. Od tog časa držao sam sve konce razgovora u svojim rukama i uvijek bih iznova s vremena na vrijeme, sve do u sitne noćne sate iščeprkao poneku staru uspomenu. Naročito im se svidjela priča kako je Šaša dva puta prodao svoju olupinu od auta i što je Berger našao u svom krevetu nakon što je Moskowitzu ukrao šešir...

Na putu kući najbolja supruga na svijetu gledala me zadivljeno.

- Bio si glavni u društvu. Nisam ni pojma imala da možeš biti tako duhovit.

- To je tvoj propust, draga - dobacih joj nehajno. - Nikada nisi znala prosuditi ljude.

PODILAZE NAS MRAVI

Stanovi u prizemlju imaju i prednost i manu. Prednost je u tome što se čovjek ne mora penjati uza stube, a mana opet u tome što to ne moraju niti mravi. Zato svakog jutra vojska mrava prijeđe naš kućni prag, uspuže uz kuhinjski zid pa se preko košarice za kruh razmili po sudoperu i završi u slivniku. Za malo vremena te sitne beštije razviju živ promet u oba smjera i usput s mahnitom revnošću odnose sve što im je na putu.

Kažu da su mravi u prizemlju uobičajena pojava, a da je ova godina neuobičajeno bogata mravima. Bilo kako bilo, najbolja supruga na svijetu jednoga je jutra odlučila da im zada smrtonosan udarac.

- Ne pomaže da ih ubijamo jednoga po jednog - ustvrdila je. - Treba im pronaći leglo.

Stali smo u suprotnom smjeru slijediti mravlju povorku koja nas je vodila od kućnog praga do vrta, da bi privremeno nestala pod živicom a onda opet iskrsla s druge strane, te odatle krivudala nadzemno i podzemno prema sjeveru. Zaustavili smo se na rubu grada.

- Bože, dragi - reče žena - pa oni dolaze iz inozemstva! I zašto baš u našu kuću? Sto li, do vraga, nalaze baš u našem slivniku?

Na to bi pitanje, naravno, mogla odgovoriti samo mravlja kraljica. Radne mase su sindikalna stvorenja i ne postavljaju pitanja već kotrljaju svoj teret.

Moja je žena, ipak, pošto ih je neko vrijeme promatrala, kupila prašak protiv mrava i posula otrovom njihovu stazu od ulaznih vrata sve do slivnika. Sutradan su mravi vrlo sporo napredovali, budući da su morali prelaziti preko brežuljaka od praška. To je ujedno bio i jedini učinak. Posegnuli smo za sprejom protiv gamadi. Prvi su redovi pali, ali se glavnina snaga hrabro probila do otvora slivnika.

- Što jest, jest, vrlo su otporni - priznade moja žena i opra kuhinju karbolom. Dva su dana mravi bili posve mirni. Bome i mi. Nakon kratka predaha povorka je opet navalila punom snagom, reklo bi se čak pojačanim tempom. Otkrili su sirup protiv kašlja i pošto su ga se naužili, nikada više nisu zakašljali.

Najbolja supruga na svijetu odustala je od svojih principa i stala ih ubijati jednog po jednog. Potamanila bi ih na tisuće svakog jutra. Potom se i toga okanila.

- Ne vrijedi - reče napokon - množe se poput Kineza... Uslijedili su zatim dani salate. Moja je supruga, naime, odnekud čula da mravi ne podnose miris krastavaca pa ih je narezala punu zdjelu i ploškama optočila kuhinju. Uskoro se ispostavilo da mravi za tu novost još nisu čuli pa su najprije malko pronjušili a onda mrtvi hladni prelazili preko njih. Neki su se čak i zakikotali.

Nazvali smo za savjet Sanitarnu inspekciju.

- Recite nam, zaboga, što da radimo?

- To se i ja pitam - odgovori nam inspektor. - Moja ih je kuhinja puna.

Poslije toga smo napustili nejednaku borbu. Dok doručujemo, procesija mrava šutke promiče rubom stola u smjeru slivnika. Postali su već dio domaćeg ugođaja. Svakog jutra provjeravamo da li je sve u redu. Mravi nas već poznaju i

odnose se prema nama s onom suzdržanom pristojnošću kakva već postoji između protivnika koji su u beskonačnim bitkama naučili poštovati jedni druge. Pravi primjer miroljubive koegzistencije.

S KOMPJUTEROM NEMA ŠALE

Donedavna me uopće nije smetalo što se pukim slučajem zovem kao i jedna pritoka rijeke Jordan. Ali prije nekog vremena Uprava za prihode poslala mi je obavijest koja se doimala vrlo službeno, premda su se poneke riječi činile prilično nevješto otipkane. Na obavijesti je pisalo: »Posljednja opomena prije pljenidbe. Budući da do danas niste podmirili naša potraživanja u iznosu od 20.012,11 izraelskih funti a na ime radova za popravak luke na rijeci Kishon, izvršenih od 6.-12. lipnja prošle godine, ovime vas obavještavamo da ćemo, ukoliko ista ne podmirite u roku od sedam dana po primitku posljednje opomene, izvršiti pljenidbu vaše pokretne imovine, koja će potom biti prodana na dražbi«. Na kraju obavijesti stajala je utješna primjedba: »U slučaju da ste u međuvremenu obavezno podmirili, smatrajte ovu obavijest nevažećom.« Potpis - B. Seligson, pročelnik.

Moram priznati da me je ta obavijest prilično zbunila. S jedne strane, pomnim pregledom svoga knjigovodstva, nisam pronašao nikakvih dugovanja bilo za kakve popravke koje bi netko u posljednje vrijeme na meni izvršio. S druge pak strane nisam mogao pronaći nikakvu potvrdu da sam dug podmirio. Budući da sam uvijek bio pristalica rješavanja lokalnih razmirica osobnim pregovorima, zaputio sam se ravno gospodinu Seligsonu u Upravu za prihode.

- Eto, vidite - rekoh i pokazah mu osobnu

kartu - ja sam, kao što se iz priloženoga vidi, pisac, nisam rijeka.

V. d. pročelnik Uprave za prihode oštro me odmjeri.

- A kako to da se onda zovete Kishon?

- Iz puke navike - rekoh. - Ali ja se uz to, za razliku od rijeke, zovem i Ephraim.

To ga se već dojmilo. Seligson ode u pokrajnju sobu da bi prodiskutirao stvar sa svojim suradnicima. Na žalost, nisam ih mogao čuti, ali bi se svaki čas jedan od njih pojavljivao i dobro me pogledao. Jedan je od njih čak tražio da ustanem i da se okrenem oko svoje osi. Napokon su odlučili prihvatiti moje argumente ili ih barem nisu odbacili. Seligson je osobno proglasio Posljednju opomenu nevažećom. Crvenom olovkom dopisao je: »Nije u posjedu luke - Seligson«, i na koricama spisa nacrtao veliku nulu, koju je potom prekrižio s dvije dijagonalne crte. Olakšano sam uzdahnuo i otišao kući.

- Bila je, dakako, greška - rekoh ženi. - Logika je ipak pobijedila.

- Vidiš! - odvrati mi najbolja supruga na svijetu. - A ti uvijek na sve gledaš crno.

Desetak dana poslije, bila je srijeda, stigla je »Obavijest o pljenidbi pokretne imovine«, koja je glasila: »Kako se do današnjeg dana niste odazvali na našu posljednju opomenu da isplatite dug od 20.012,11 izraelskih funti« - pisalo je Seligsonovim nevještim strojopisom - »prisiljeni smo postupiti po Propisu 238/a/5 o pljenidbi pokretne imovine i prodaje iste na dražbi. U slučaju da ste u međuvremenu obavezu podmirili, smatrajte ovu obavijest nevažećom.«

Odjurio sam kao iz topa Seligsonu.

- Znam, već znam - stade me on umirivati. - Te obavijesti ne šaljem ja, već kompjuter u Jeru-

zalemu a njemu se ovakve greške često potkradu. Ne obraćajte, molim vas, na to pažnju.

Saznao sam usput da je Centrala u Jeruzalemu prešla prije šest mjeseci na automatski sistem i odonda kompjuter obavlja posao koji je prije toga vodilo nekih deset tisuća mrzovoljnih službenika. To je naravno, ne samo kraj birokratskom zatezanju, već i veliko olakšanje za nesretne službenike koji sad mogu lijepo u miru prodavati zjake. Nezgoda je jedino u tome što tehničari koji su opsluživali kompjuter još uvijek nisu bili dovoljno obučeni pa su ga povremeno kljukali krivim podacima, što je u kompjuteru izazvalo probavne smetnje, kao što je to, na primjer, bilo u slučaju s mojim popravkom luke.

Seligson mi je svečano obećao da će jednom zauvijek skinuti taj slučaj s dnevnog reda i kao potvrdu tome u mojoj je prisutnosti poslao u Jeruzalem brzopjav sa zahtjevom da se cijela stvar, na njegovu odgovornost, zasada odloži.

Zahvalivši mu na tom plemenitom činu, otišao sam kući sav sretan.

U ponedjeljak su došli po hladnjak. Na mojim su se vratima pojavila tri pokrupna profesionalna nosača. Predočivši mi nalog za pljenidbu s potpisom B. Seligsona, vještini su rukama dohvatili moju pokretnu imovinu u obliku hladnjaka i, ne obazirući se na moje proteste, odvezli ga u teretnim kolicima.

- Ta pogledajte me - vikao sam za njima. - Zar sam vam ja nalik na luku? Zar ste ikada čuli da luka može psovati, prokleti bili dabogda!

Ali oni su samo vršili svoju dužnost, i tu je običan smrtnik nemoćan.

Seligsona sam zatekao kako očajnički zuri u zid. Upravo mu je iz Jeruzalema stigla opomena da još nije ispunio obavezu da naplati dug u

iznosu od 20.012,11 izraelskih funti na ime popravka luke *na rijeci...*

- Pretpostavljam - reče mi on prijekorno - da je kompjuter krivo protumačio onu frazu »na moju odgovornost«. Trebalo je da budem oprezniji. Moram vam priznati, gospodine Kishone, u lijepu ste me kašu uvalili.

Predložih mu da jednostavno ne obraća pažnju na obavijest, ali ga to nije ni najmanje umirilo.

- Znete - reče mi klonulo - kad vas kompjuter jednom dohvati, izgubljeni ste. Jednom je Šefu protokola u parlamentu kompjuter naredio da izvrši smrtnu kaznu nad svojim tajnikom... Tek je na jedvite jade ministru pravde uspjelo u zadnji čas spasiti nesretnika. Kažem vam, s kompjuterom nema šale.

Predložih mu da pođemo u Jeruzalem i da osobno s njim raščistimo stvar. »Ne zezaj, stari«, reći ćemo mu. »Pusti nas na miru!«

- Do njega se ne može. Previše je zaposlen. To je najzaposleniji kompjuter na svijetu. Treba im za sve - za izbore, prognozu vremena, horoskope, tumačenje snova, i što ti ja znam sve.

Učinio je ipak toliko, bog ga blagoslovio, da je nazvao skladište zaplijenjene robe i zamolio šefa da do daljnjega ne da moj hladnjak na dražbu.

Iz obavijesti koju sam posve nebirokratskom brzinom dobio već u jutro, a koja je glasila: »Račun o pokriću poreznog dugovanja«, razabrao sam da je moj hladnjak prodan na dražbi za 19 funti. Time se moj dug smanjio na 19.993,11 funti koje sam, kako je u priloženom stajalo, dužan isplatiti u roku od sedam dana. U slučaju da sam u međuvremenu... i tako dalje...

Seligsona ovaj put nisam odmah našao jer je pošao k odvjetniku da prenese svoj hladnjak na ženino ime. Kad se vratio kleo se da neće, ako se ikada izvuče iz ralja tog kompjutera, više nikada

ni za koga intervenirati a ponajmanje za nekoga tko se zove jednako kao i neka rijeka.

- Slažem se - rekoh. - Ali predložite mi kako da se ja iz *toga* izvučem.

- Ne znam - odgovori Seligson. - Dogodi se katkad da kompjuter jednostavno zaboravi na svoje žrtve. Preostaje vam jedino da se nadate.

Rekoh mu da ne vjerujem u čuda i da želim srediti stvar odmah tu, na licu mjesta.

- U redu, ako baš želite - odvrati Seligson.

Nakon duljeg natezanja složismo se da moja dugovanja za popravak luke podijelimo u dvanaest mjesečnih otplata. Dokument s mojim i Seligsonovim potpisom smjesta smo poslali u Jeruzalem kako bih spasio još ono što se od moje pokretne imovine moglo spasiti.

- To je najviše što mogu za vas učiniti - reče mi Seligson. - Možda će oni tamo uskoro ipak naučiti baratati s tim kompjuterom.

- Nadajmo se - odgovorih.

Prvi ček u iznosu od 1.665,05 funti stigao je za dva dana zajedno sa Seligsonovom, i opet šeptrljivo napisanom opaskom, da je to prva rata na ime otplate duga u iznosu od 19.993,11 izraelskih funti kojim me Uprava za prihode tereti za izvršenje radova u luci rijeke Kishon.

Kad sam najboljoj supruzi na svijetu saopćio sretnu vijest da smo se napokon riješili goleme financijske brige, ona je samo prosiktala kako je sramota što nas još varaju i za kamate, jer da bismo svagdje drugdje dobili najmanje šest posto.

- Možda - rekoh - ali nije mi ni na kraj pameti da poduzmem bilo što s tim u vezi.

Budućnost pripada kompjuterima. Ako ste se u međuvremenu u to već i sami uvjerali, smatrajte ovu tvrdnju nevažecom.

PAKAO ZVANI KAKAO

Amir, naš crvenokosi tiranin, još od rođenja vrlo slabo jede. Ne voli ni žvakati, ni gutati.

Iskusne majke savjetovale su nam da ga ostavimo na miru dok ne izgladni, to jest da mu tako dugo ne damo jesti, sve dok nas na koljenima ne bude molio za zalogaj. I tako smo ga pustili da izgladni, od čega je toliko oslabio da smo mi njega na koljenima molili da uzme zalogaj.

Napokon smo ga odveli našem najpoznatijem specijalistu, stručnjaku za prehranu male djece. Prije nego što smo dospjeli i riječ izustiti, on je samo ovlaš pogledao našeg suhonjavog sinčića i upitao.

- Što je s njim? Ne jede?
- Ne jede.
- To sam i mislio.

Nakon kraćeg pregleda iskusni nam stručnjak saopći da se tu ne da mnogo učiniti jer jednostavno ima djece koja malo jedu i tome nema pomoći. Obilato smo ga nagradili za stručni savjet i odonda, pomireni sa sudbinom, hranimo dijete po onoj biblijskoj: u znoju lica svoga jest ćeš kruh svoj. Moram priznati da ni moja žena ni ja nemamo previše strpljenja da moljakamo, podmićujemo, obećajemo, i slično. Na sreću se moj tast u tome pokazao izuzetno vještim i spremno je na sebe preuzeo zadatak da natjera Amira da jede. Priča mu najmaštovitije priče a Amir ga sluša otvorenih usta i posve zaboravi da ne voli

jesti. Ideja je sama po sebi doista izvrsna ali nije pravo rješenje!

Jedan je od glavnih problema - kakao. A kakao, kao što znamo, sadrži sve moguće što je potrebno za rast djeteta - od vitamina, minerala, ugljikohidrata pa sve do špinata. I tako se svake večeri djedica povuče s Amirom u dječju sobu da bi nakon jedan sat izišao malaksalo drhćući. Ali bi slavodobitno objavio.

- Popio je polovicu.

Veliki preokret zbio se u ljeto kad je jedne večeri djedica izišao iz dječje sobe isto tako drhćući ali ovaj put od uzbuđenja.

- Zamislite, sve je popio!

- Nije moguće? - povikasmu u jedan glas. - Kako ti je to uspjelo?

- Predložio sam mu da prevarimo tatu.

- Kako to da prevarite tatu?

- Pa lijepo! Rekao sam mu da ispije cijelu šalicu, da ćemo je tada napuniti vodom a tati ćemo kazati kako Amir opet nije htio popiti ni gutljaja. Ti ćeš se naljutiti i zaprijetiti da ćeš sam popiti kakao a zatim ćeš otkriti da si nasjeo.

Meni se, da budem iskren, takav trik čini pomalo primitivnim. Osim toga, ne smatram baš jako pedagoškim učiti dijete da od oca čini budalu. Tek na uporno navaljivanje najbolje supruge na svijetu!»Ipak je od svega najvažnije da popije kakao!«), pristao sam da zaigram igru. Djedica ode u kupaonicu, napuni šalicu nekom odvratnom tekućinom i stavi je preda me.

- Amir opet nije popio ni gutljaja - reče.

- Ma nije moguće! - povikah tobože ljutito. - Sada mi je zbilja dosta! Ako on neće popiti kakao, popit ću ga ja.

Amirove su se oči zaiskrile kad sam srknuo gutljaj i odmah ga s gađenjem ispljunuo.

- Fuj! Što je to? Kakva je to gadna splaćina?

B-r-r-r-

- Jesmo ga, jesmo ga! - likovao je Amir i pocikujući od veselja zaplesao oko mene divljački ples. Sve mi se to činilo prilično glupim ali - on je popio svoj kakao a, kako reče njegova mati, to je najvažnije od svega.

Sutra opet sve iznova: djedica nosi šalicu punu vode, Amir opet ništa nije popio, pa što taj mali misli, ako neće on, popit ću ga ja, fuj, što je to, grr - brr... ispljunem (jedina stvar koju ne moram odglumiti), jesmo ga, jesmo ga, divljački ples...

I tako iz dana u dan.

Amir je već toliko napredovao u igri da mu ni djedica više nije potreban. Sada već sam dolazi sa šalicom vode; nečuveno, tako divan kakao, fuj, jesmo ga, divljački ples...

S vremenom sam se već pomalo zabrinuo.

- Slušaj, draga - rekoh ženi. - Nije li ovaj naš dječak malo priglup?

Nikako nisam mogao dokučiti što se zbiva u glavi našeg djeteta. Zar je moguće da svaki put zaboravi što je bilo sinoć? Ili možda misli da sam ja toliko glup pa da mu svaki put nasjedam na isti trik? Najbolja supruga na svijetu gledala je na to, kao i uvijek, s praktične strane: nije važno što dijete misli, važno je da pije kakao.

Jednom sam - da li zbog rastresenosti ili iz podsvjesne pobune - izlio tekućinu u slivnik a da je prije toga nisam ni okusio niti izgovorio sve ono: nečuveno, grrr, brrr, fuj.

Amir se zajapurio i briznuo u plač.

- Ali tata, pa nisi ni kušao!

Sad je meni krv navrla u glavu. Za koga on mene drži? Za budalu?

- Niti ne moram kušati - odbrusih mu. - Svaki kreten zna da je to voda.

- Ti si tata onda lažac - Amir će pokunjeno. -
Zašto si dosad uvijek kušao?

Aha, znači da je Amiru jasno kako je to svake večeri samo predstava. Vjerojatno mu je to već od samog početka jasno. Čemu onda nastavljati?

- Zato što to njega veseli - objasni mi supruga. A sve dok on pije kakao...

Negdje s jeseni Amir je unio neke male izmjene u tekstu pa, kad bih ga zapitao zašto nije popio kakao, on bi mi odgovorio:

- Nisam ga popio zato što to nije kakao već obična voda...

Pred zimu je počeo prstom miješati vodu prije nego bi mi je pružio da je ispljunem. Igra mi se sve više gadila. Već bi mi se poslije podne smučilo pri pomisli kako će mi navečer ono malo čudovište prići sa šalicom bljutave vode. Sva druga djeca piju kakao jednostavno zato što djeca moraju piti kakao. Zašto samo moje dijete izvodi bijesne gliste?

Oko Nove godine učinio sam nešto posve neočekivano. Ne znam što mi je bilo ali, pošto sam uzeo onu groznu šalicu koju mi je pružio moj sin i ispio prvi gutljaj, nisam izlio sadržaj u slivnik kao inače već sam ga jednostavno iskapio do kraja, premda je malo trebalo da se ne ugušim.

Amir me užasnuto i nijemo promatrao. Ali to je bio samo trenutak zatišja pred erupciju, a onda je zaurlao:

- Zašto si popio? Zašto?

- Kako to misliš: zašto? - zapitah osjećajući neko neprirodno zadovoljstvo. - Jesi li mi sam rekao da nisi popio ni gutljaja jer ti kakao ne prija, je li tako? A ja sam ti odgovorio da ću ga onda ja sam popiti pa sam ga, evo, i popio - i što sad još hoćeš?

Amir me ošinuo pogledom punim neskrivene

mržnje i pošao ravno u krevet gdje je cijelu noć proplakao.

Napokon je izišlo na vidjelo da je njemu cijelo vrijeme bilo jasno da ja znam kako je u šalici voda a da se samo pravim da ne znam. Pa čemu onda svake večeri ta glupa komedija? Moja je žena dala na to i opet jedini mogući odgovor:

- Dijete pije kakao a to je važnije od svega.

I tako se igra s kakaom nastavila iz večeri u večer i ja sam na to već gotovo prestao obraćati pažnju. Na kraju krajeva, nisam ja kriv što imam priglupo potomstvo. To je naprosto nesreća i tu se ništa ne da pomoći. Neki roditelji imaju sreće pa su im djeca pametna a drugi, eto, nemaju sreće.

Kad je Amir slavio peti rođendan, dopustili smo mu da pozove nekoliko prijatelja. Pošto su se okupili, poveo ih je u svoju sobu ne zaboravivši ni svoju šalicu. Uskoro sam pošao pogledati kako se djeca zabavljaju. Kad sam prišao vratima, čuo sam svog sina gdje govori:

- ... a sada moram u kupaonicu napuniti šalicu vodom.

- Zašto? - upita njegov prijatelj Niki.

- Zato što moj tata tako hoće.

- Zašto?

- Ne znam. To moram raditi svake večeri.

A, tako dakle! On, znači misli da je problem u meni, da je *meni* ta igra potrebna! I on to sve radi meni za volju! Ne, to dijete nipošto nije glupo - ono je nastrano!

Ujutro sam ga posjeo na krilo.

- Slušaj sine - rekoh mu. - Tata hoće da prekinemo tu besmisleni igru. Neko vrijeme smo se zabavljali, ali sada je već dosadno. Hajde da izmislimo neku novu igru, hoćeš li?

Ovaj put Amir je *dvi*je noći plakao a i moja žena je već izgubila strpljenje sa mnom.

- Ako dijete prestane još i kakao piti - opominjala me - neće od njega ništa ostati.

I tako se predstava nastavlja. Katkada me sin, tek toliko da me podsjeti, zovne iz kupaonice:

- Jesi li spreman? Evo, dolazim s vodom!

Na to ja preuzimam svoju ulogu.

- Fuj, što je to... Grrr... brrr...!

Da čovjek poludi!

Jednom, kad je Amir zbog ospica morao ležati u krevetu, otišao sam u kupaonicu, natiočio šalicu vodom i ondje je prolio.

- Jesmo ga! Jesmo ga! - oduševljeno je iz druge sobe vikao moj sin.

U posljednje vrijeme Amir je našao novu varijaciju na staru temu: dolazi iz kupaonice noseći u šalici splaćinu i sam izgovara moj tekst: »Fuj, što je to... grrr... brrr...

Sve mi se više čini da sam u ovoj kući pomalo suvišan. Kad ne bi od svega bilo najvažnije da Amir popije kakao, doista ne bih znao zašto postojim.

PORAZ ZA ZELENIM STOLOM

Jednom sam prilikom svom sinu Rafiju donio iz inozemstva stolni nogomet, izvanrednu igračku sličnu onima oko kojih se dugokosa mladež tiska po kafićima. Ta se igračka sastoji od zelene ploče s po jednim golom na svakom kraju i nekoliko poprečnih šipki na koje su pričvršćene drvene figurice crvenih ili plavih igrača, jednak broj sa svake strane. Svaka šipka na jednom svom kraju ima dršku. Kad je okrećemo, drveni igrači mogu odgurnuti drvenu loptu prema protivničkom голу. To je doista sjajna igračka, naročito pogodna da u djetetu, a i u odraslima, pobudi, razvija i njeguje plemeniti natjecateljski duh koji će od igrača stvoriti pravoga sportaša, kako na kutiji jasno i piše.

Rafiju se igra svidjela na prvi pogled. U početku mi se, priznajem, činilo da ponešto nespretno barata šipkama ali sam vrlo brzo shvatio da on uopće nema nikakvog dara za stolni nogomet. Mali doduše dobro crta, množi razlomke napamet kao od šale ali kada treba nešto načiniti rukama, onda kao da su mu obadvije lijeve. Ne radi se o tome da on ne bi znao vrtjeti šipkama. Vrte ih on, ali mu lopta bježi na sve strane samo nikako da odluta u gol. Ja se zbog toga uopće ne uzbuđujem - mali crta tako divne slike da nastavnik nikako ne može vjerovati da mu ih nisam ja nacrtao i sa svojih je sedam godina vrlo bistar, živahan i posve normalan dječak.

Nezgodna je jedino u tome što mali nespretnjaković ima neodoljivu potrebu da pošto-poto pobijedi. Kad god igra sa svojim vršnjacima i od njih doživi poraz, lice mu se zajapuri a niz obraze mu poteku krupne suze. A povrh svega Rafi je još i neobično strastven igrač, čak u tolikoj mjeri da je drvenim lutkama svoga tima nadjenio imena. Tako se svi navalni igrači zovu Pele, golman je Jašin a ostali se zovu Fuchs po najboljem nogometašu u njegovom razredu.

U zadnje vrijeme Rafi ne želi više ni s kim igrati osim sa mnom, što je posljedica brojnih poraza koje je na nogometnom polju doživio sa svojim vršnjacima. To još ne bi bilo tako strašno, kad mi na vrhuncu plemenitog nadmetanja ne bi stao dobacivati molećive poglede koji su govorili samo jedno: »Tatice, izgubi! Tatice, molim te, izgubi!« Mislom da to uopće nije fer od njega. Zašto bih ja, do đavola, izgubio? I ja volim pobijediti poput svakog normalnog čovjeka. Ako on hoće pobijediti, onda neka se potrudi da bolje igra. U njegovim godinama znao sam nahvatati punu kutiju leptira i rastaviti svaku budilicu.

Pokušao sam mu logično objasniti o čemu se radi.

- Slušaj, Rafi - počeh - ja sam velik a ti si mali, je li tako?

- A-ha.

- Što bi ti mislio o tati koga bi vlastiti sinčić pobijedio? Mislio bi da taj tata ne valja.

- A-ha.

- Pa zašto si onda tako nesretan kad izgubiš?

- Zato jer želim pobijediti - jeca Rafi.

Tu se sad umiješa majka.

- Pa dopusti mu, zaboga, da barem jednom pobijedi - prišapne mi ona u uho - tek toliko da

stekne samopouzdanje. Tko zna kakve sve duševne posljedice može izazvati u njemu ako stalno gubi...

Poduzeo sam, dakle, nadčovječanski napor da spasim Rafijevu ličnost. Svaki put kad bi neki od njegovih Pelea uputio loptu prema mom голу, ja bih uljudno maknuo svog golmana u stranu samo da tom svom nespretnom siročetu omogućim da zabije, k vragu, bar jedan gol. Ali ni slučajno! On doista izvrsno znade množiti razlomke, ali nikada neće naučiti ubaciti drvenu loptu u gol. Stoga sam se odlučio na posljednji očajnički korak — da zabijem sebi autogol. Okrenuo sam ručicu svog centarfora, šutnuo loptu... ona je pala na šipku... odbila se i... ravno u njegov gol!

Sad je tek Rafi udario u plač! I ne samo to. U nastupu bijesa dohvatio je šipke, golove, igrače, loptu i sve pobacao na pod.

- Ne daš mi da pobijedim - vikao je. - Namjerno mi ne daš, znam...

Pažljivo sam pokupio ostatke igračke i primijetio da su tri moja igrača ostala bez glave.

- Eto vidiš, razbio si mi navalu - rekoh mu prijekorno. - Kako mogu dalje igrati? Ni jedan od njih više ne može pogoditi loptu...

- Ne smeta - živnu moj potomak. - Igramo dalje!

I doista, tek što smo iznova počeli, Rafi je sve više osvajao teren. Mogao sam vrtjeti svoje obezglavljene igrače koliko mu drago, oni kao da nisu postojali. Nasuprot tome Rafi je krenuo u napad. Fuchs je dodao Peleu, on drugome Peleu, ovaj dalje do Pelea trećega i napokon - za svaki slučaj sam još malo nakrivio stol - lopta je ipak pro našla put do mojeg gola.

- Ho-ho! - kliktao je Rafi pobjednički. - Gol! Gol! 1:0 za mene! Pobijedio sam te! Živio pobjednik!

Ujutro su svi moji igrači osvanuli odrubljene glave. Ja sam ih vlastoručno odrubio. Učinio bih i više od toga samo da svom prvencu vratim samopouzdanje.

I STROJ JE SAMO ČOVJEK

Ne znam što je tome razlog, ali u našem se kućanstvu ponekad događaju čudne stvari. Tako mi jednoga dana najbolja supruga na svijetu sopći da moramo kupiti novi stroj za pranje rub-

lju j vř'ouviuoiu

v w p r / x u r w o t u i , o t o m

- Dobro, draga - rekoh. - Pođi onda i kupi sebi novi, mlađi stroj ali pazi, samo jedan, i neka nikako ne bude od onih bijesnih, stranih, već neka bude pravi domaći stroj.

Kako je moja žena dušu dala za kupovinu, već je sutradan u našoj kući veselo zujao domaći stroj za pranje rublja: mlad, čio i opremljen svom silom ulaštene dugmadi. Bila je to ljubav na prvi pogled ili, što će reći, na prvo pranje. Sve je radio sam: namakao, prao, ispirao, sušio. Baš kao da je imao ugrađen ljudski mozak.

Eh, a odatle i počinje naša priča.

Drugoga dana u podne najbolja supruga na svijetu upade iznebuha i sva zbunjena u moju sobu i reče:

- Ephraime, on hoda!

Pošao sam za njom u kupaonicu i doista: dok se centrifuga marljivo okretala, naš stroj se velikim skokovima zaputio prema kuhinji. Sustigli smo ga na pragu i pritiskom na crveno dugme zaustavili.

Pošto smo pažljivo razmotrili situaciju, otkrili smo da stroj hoda samo onda kada je uključena centrifuga pa kad se bubanj od silne brzine okre-taja stane tresti, počne i on - hop, hop, hop -

poskakivati kao da ga pokreće neka unutrašnja sila.

Nama to zapravo, nije smetalo. Nije naša kuća neki zatvor i zašto stroj ne bi šetao po kući - ako mu se to sviđa.

Pokazalo se, međutim, da smo ipak bili previše popustljivi.

Jedne smo večeri odjednom iz hodnika začuli grozan lom. Požurili smo onamo i imali što vidjeti: Amirov tricikl ležao je zdrobljen pod strojem dok se ovaj, nad njim, u luđačkom tempu vrtio oko svoje osi. Amir je, naravno, kao što bi i svako dijete, plakao i snažno udarao po stroju.

- Fuj, ti zločesti Jonathane, vidi što si mi učinio ... - vikao je Amir.

Ovdje moramo objasniti da je Jonathan ime što smo ga nadjenuli stroju upravo zbog njegove gotovo ljudske inteligencije.

Pokušali smo objasniti sinčiću da stroj to nije učinio namjerno, da je on samo malo šetao po kući a tricikl mu se, eto, našao na putu pa ga je - hop - nagazio. Amir, međutim, nije imao razumijevanja za takvo objašnjenje.

- Ne preostaje ništa drugo - reče moja žena - već da vežemo Jonathana.

Privezala ga je konopcem za slavinu.

Bilo mi je pomalo žao Jonathana ali nisam rekao ni riječi. Stroj je bio u nadležnosti moje supruge i ona je mogla s njime raditi što hoće. Ipak moram priznati da me je razveselilo kad smo ga ujutro našli priljubljena uza suprotni zid. Upeo je, jadnik, sve svoje konjske snage i pretrgao konopce.

Najbolja supruga na svijetu uzela je jači konopac i privezala Jonathana za bojler. Nikada neću zaboraviti lomljivu koja nas je trgla iz sna. Ovaj put je Jonathan istrgao bojler i vukao ga za so-

bom dok se iz kupaonice intenzivno širio miris plina.

Napokon je moja žena, uvidjevši koliko ga to čini nesretnim, odustala od toga da veže Jonathana. Shvatili smo da je on rođen u nezavisnom i slobodnom Izraelu, da je tako reći *Sabra*¹ i da se na njega ne može utjecati. Gotovo da smo bili ponosni na njega. Otada Jonathan obavlja svoje dužnosti uz punu slobodu kretanja.

Jednom je ipak prekardašio i upao u dnevnu sobu upravo kad smo imali goste i, naravno, preplašio ih na mrtvo ime.

—Van! — zavikala je moja supruga. - Van! Vrati se na svoje mjesto!

' To je bilo malo pretjerano s njene strane. Jonathanova inteligencija ipak nije tolika da može razumjeti ljudski govor. Sigurnije je bilo zaustaviti ga pritiskom na dugme, što sam i učinio.

Nakon što su gosti otišli, ponovno sam ga uključio kako bih ga vratio na mjesto. On se, među tim, uvrijeden, nije ni pomakao. Pokrenuo se tek pošto smo ga nahranili s nekoliko komada rublja.

Amir se u međuvremenu pomirio s Jonathanom i svakom prilikom ga zajaše i veselo uzvikuje:

- Ćiha, Ćiha!

Zapravo, osim što voli tumarati uokolo, ne možemo se potužiti na Jonathana. On izvrsno obavlja svoj posao i pere »sjajno bijelo« i uopće nije izbirljiv na deterđente. Najbolja supruga na svijetu došla je čak na pomisao da bismo mogli iskoristiti njegove izlete. Zašto ga, na primjer, ne bismo poslali u kupovinu? Rekoh joj da to nikako ne dolazi u obzir. Morali bismo mu ponajprije napisati listu narudžbi, jer on ipak ne umije

¹ Židov rođen u Izraelu

govoriti, a on bi mogao tu listu izgubiti ili, što je još gore, mogao bi zalutati i ne bi se više znao vratiti. Doista se ne isplati riskirati, samo zato da sebi uštedimo put do trgovine. S druge pak strane, Jonathan neobično voli izlaziti na ulicu. Jedne sam ga večeri jedva spriječio da ne ode u susjedstvo. Supruga mi reče da su Nikijevi roditelji, koji stanuju preko puta, kupili novi stroj za pranje rublja, prekrasnu malu *talijanku*.

- Misliš li da je moguće da Jonathan...?

Ne bih nikako volio da mi po kući švrlja tuce malih strojeva za pranje rublja. Obratio sam se stoga stručnjaku. Pokazalo se da mu naš problem nije nepoznat.

- Kako da ne - reče nam on - znam za tu pojavu. Počnu skakati kad se pokrene centrifuga ali samo onda kada je u bubnju premalo rublja. Tada se poremeti ravnoteža stroja i on se počne kretati. Morate ga napuniti s najmanje četiri kilograma rublja i jamčim vam da će tada vaš stroj biti miran kao janješce.

Kod kuće sam zatekao ženu gdje plijevi vrt i odmah joj saopćio da Jonathan skakuće jer mu je premalo rublja u utrobi. Najbolja je supruga na svijetu naglo probljedjela.

- Blagi bože! - povikala je. - A baš sam danas stavila upola manje...

Odjurili smo u kupaonicu i ostali kao ukopani. Jonathan je nestao. Zajedno s kabelom. Istrčali smo na ulicu.

- Jonathane! - vikali smo. - Jonathane!

Jonathanu ni traga.

Išao sam od kuće do kuće i raspitavao se kod susjeda da li su možda vidjeli jedan hebrejski stroj za pranje rublja gdje žuri ulicom. Svi su niječno vrtjeli glavama. Samo je jedan rekao kako mu se čini da je nešto slično malo čas vidio pred poštom. Međutim, kako smo kasnije utvr-

dili, radilo se o nekom pogrešno adresiranom hladnjaku.

Pošto sam dugo i uzaludno tragao, vratio sam se potišten kući. Tko zna, možda je dospio pod autobus. Jonathan, slobodni sin industrijske džungle, suočen s opasnostima velegrada i njegovih nesmiljenih vozača! Ili mu je možda program pranja završio nasred ulice i više se ne može kretati... Možda stoji nepomičan negdje usred prometne gužve...

- Našla sam ga, tu je - dotrčala mi je žena u susret.

Ispostavilo se da jo mali glupan., dok jo moja žena plijevala u vrtu, odlutao u hodnik pravo do podrumskih stuba niz koje bi se sigurno i stropoštao, da mu se toga časa nije kabel istrgnuo iz utičnice, što ga je spasilo od sigurne smrti.

- Sad je dosta - odlučno će moja žena. - Skidaj odjeću!

Pokupila je po kući svaki komad tkanine koji bi joj dospio pod ruku i nabila u sirotog Jonathana gotovo pet kila. A on je crnčio i tiho zujao - miran kao bubica.

Iz tjedna u tjedan moja bi ga žena dupkom punila a on je samo radio i radio. Srce mi se cijepalo od žalosti.

Jednoga dana više nisam izdržao.

Zaustavio sam ga usred programa i izvukao iz bubnja jedno dvije kile rublja. Jonathan je veselo poskočio i zaputio se ravno svojoj talijanskoj ljepotici preko puta. Opet je brujao i štropotao - kao u dobra stara vremena.

- Hajde, Jonathane, hajde - šapnuo sam mu i pogladio ga po leđima.

I Jonathan je odšetao.

ŠUTI I PLIVAJ!

Moj sin stoji na rubu bazena i plače.

- Amire, hajde, uđi u vodu - zovem ga.

- Bojim se.

Već punih pola sata pokušavam nagovoriti svog ridokosog potomka da uđe u vodu kako bih ga naučio plivati ali on se, eto, boji. Od straha plače, zasada doduše još samo potihom ali zamalo će se derati punim glasom, znam ja njega. Pa ipak mu ne zamjeravam. Sjećam se još kako je moj otac mene učio plivati i kako sam ja isto tako stajao na rubu bazena i bojavao se. Bio je prilično grub prema meni.

Odgodne su se metode odonda znatno promijenile, postale su lukavije. Meni, na primjer, ne bi ni na pamet palo da silim svoga sina na nešto za što on nema volje. Odlučni korak mora on sam učiniti poput mlada orla koji prvi put napušta roditeljsko gnijezdo i vine se u nebesko prostranstvo. Treba ga samo blago gurnuti - sve ostalo je stvar prirode. Od svega je najvažnije imati strpljenja, razumijevanja i ljubavi - ponajviše ljubavi.

- Gledaj - govorim ja svome ptiću - uvjeri se sam. Voda ti je tek do pupka a tata će te držati. Ništa ti se ne može dogoditi.

- Ali ja se bojim.

- Vidiš, sva su djeca u vodi, igraju se, plivaju, smiju se. Samo ti stojiš tu vani i plačeš. Zašto plačeš?

- Zato što se bojim.

- Zar si ti slabiji i gluplji od druge djece?
- Jesam.

Rekao je to s dubokim uvjerenjem. Kao zaključak. Osvrnuo sam se oko sebe: drugi roditelji su se smijuljili a čuvar bazena promatrao me ispod slamnata šešira. Zamislio sam brod koji tone. Svi putnici okupili su se na palubi i disciplinirano, mirno čekaju kapetanove upute. Samo se mali, zdepasti crvenokosi čovjek gura među žene i djecu kako bi se među prvima dočepao čamca za spašavanje. Taj čovjek je moj sin koga nisam naučio plivati...

- Reci mi čega se bojiš?
- Da se ne utopim.
- Kako se možeš utopiti u takvom plićaku?
- Mogu ako se bojim.
- Ne možeš čak ni da hoćeš - pokušao sam mu razumno objasniti. - Specifična težina ljudskog tijela manja je od specifične težine vode i zato tijelo pliva. Evo, pokazat ću ti.

Tata se leđima ispruži po površini, mirno leži i pluta na vodi, kad li usred te poučne zorne obuke neki kreten skoči u bazen i zamalo tati na glavu. Val me zapljusnu, usta mi se napuniše vodom i ja svom svojom specifičnom težinom pođoh na dno. Moj sin brižne u plač trećom brzinom.

Nakon što sam nekako isplivao na površinu, pokušah naći podršku u čuvaru koji nas je ravnodušno promatrao.

- Kažite, molim vas, ovom mom sinu da li se i tko može utopiti u ovom dječjem bazenu?
- Kako da ne - odvrati mi čuvar ispod slamnata šešira. - Još kako da može!

Drugi bi otac na mom mjestu već odavno zgrabio sina i bacio ga u bazen. Da, svatko bi to učinio, ali ne i ja. Ja volim svog sina premda je kukavica, čak što više upravo ga i volim zato što

je takva mala kukavica, tako malen, bespomoćan, izgubljen...

- Hajde, Amire, da se nagodimo — predložih mu. - Ja te neću ni taknuti a ti ćeš lijepo sam ući u vodu. Uđi samo do koljena. Ako ti se sviđa, ostani u vodi, ako ti se ne sviđa - a>ti iziđi. Može li tako?

Amir potvrdno klimne glavom te, svejednako plaćući, prijeđe rub bazena i nesigurnim koricima zađe u vodu. Nije mu bila ni do koljena a on je već zaključio da mu se ne sviđa i da ne želi ostati. Okrenuo se, izišao i nastavio zavijati sve višim glasom, što mu je na čvrstom tlu bilo i mnogo lakše.

- Mama! - urlao je. - Mama!

Čudna je ta dječja potreba da zazivaju majku u svakoj mogućoj prilici pa čak i onda kada ih ta ista mama goni šibom oko stola.

- Amire - obratih mu se ovaj put strogo - ili ćeš sada odmah ući u vodu, ili večeras nema ništa od televizije.

Da nisam pretjerao? Možda sam prestrog prema njemu? On još uvijek plače i ne miče se. I obratno. Ne miče se i plače li. plače.

- Pogledaj, Amire, kako je to jednostavno - pokušah mu pokazati. - Samo, evo, ovako, ispružiš ruke i brojiš: jedan dva, tri i...

Posve je razumljivo da ne mogu istovremeno i plivati i brojiti. Na kraju krajeva, ja sam pisac a ne učitelj plivanja. Dok ja sopćem i borim se za zrak, Amira sve više hvata strah. Oko nas se već skupila gomila ljudi željnih zabave. Iskočim iz bazena a Amir se vrišteći iz sve snage daje u bijeg. Potrčim za njim, uhvatim ga i, držeći ga za kosu, odvučem ga u bazen. Naučit ću ja njega već i plivanju i pameti!

- Ma-ma! - urla moj sin. - Ma-ma, bojim se!

Odjednom mi se to sve odnekud učini pozna-

tim. Nije li i mene otac ovako vukao u vodu i nisam li i ja ovako zazivao majku u pomoć? Tako je to u životu, sve se ponavlja! Sukob generacija je neizbježan! Dok djeca urlaju, očevi izvlače kraći kraj.

- Neću u vodu! - više moj sin. - Hoću mami!

Držim ga metar iznad vode a on misli da će se utopiti. Ali ja se ne obazirem na njegovo vikanje.

- Jedan, dva, tri - zapovijedam mu. - Plivaj! Premda je još plakao, on stade pokretati rukama, što je za početak u redu. Ali budući da ga ja ne učim letjeti već plivati, trebalo bi da ga zagnjurim u vodu. Polako spuštam svoga orlića prema površini, on se otima svom snagom, psuje, pokušava mi se istrgnuti ali ja sam ipak jači.

- Plivaj! - zagrmio sam. - Jedan, dva, tri...

Ugrizao me! Ugrizao ruku koja ga hrani, ugri-
zao vlastitog oca koji se s toliko ljubavi brine o njemu!

Na svu sreću ja sam ipak jači. Obuhvatim mu bokove željeznim stiskom svojih bedara, uhvatim ga za ruke i naprijed... i natrag... i jedan... i dva... i tri... plivat će on meni već...

- Ne deri se i plivaj!

Jednoga će mi on dana još zahvaljivati. Shvatit će da bez moga silnoga truda, bez mog anđeoskog strpljenja nikada ne bi proplivao. Jednoga će dana biti pun ljubavi prema svome ocu.

Zasada od svega toga nema ni traga. Naprotiv, rita se na sve strane, udara me nogama u leđa i urla na sav glas. Lice mu se naboralo od plača, u samo nekoliko minuta ostarilo je za cio dan. Zaronio sam ga u bazen. Popio je malo vode. Pa što onda? Što se mene tiče, može popiti i pola bazena! Tako je i moj djed učio moga oca plivati. Plivaj, derište jedno! Već dugo nisam bio tako izvan sebe od bijesa. Boji se! Čega se tu, do đavola, ima bojati?

Odjednom preko zvučnika začuh glas čuvara bazena.

- Hej vi tamo! Da, da, vi! Pustite već jednom to dijete na miru! Još ćete ga utopiti!

Eto, kakvi smo mi ljudi. Umjesto da pomogne ocu koji se trudi da nauči dijete plivati, umjesto da mi pruži ruki ili dobaci pojas za spašavanje, on je na strani rulje koja mi se ruga. Podignem svoga orlića i, ne krijući prezir, iznesem ga iz bazena. Zatim elegantnim skokom zaronim ponovo u vodu da bih toj maloj budali pokazao kako se to radi. Ali što je to? Nikako da uskladim ruke i noge, kao da su se posvađale... Čini mi se kao da tonem... pa ja *tonem*... U pomoć!... Mama!

- Nevjerojatno - reče čuvar bazena nakon što me je osvijestio umjetnim disanjem. - I takav čovjek još pokušava dijete učiti plivati.

SAGA O FORSYTIMA

- Tko je to? - upitao sam. - Je li to onaj momak koji je Fleurinom mužu ukrao knjige?

- Nije, glupane - odvrati mi najbolja supruga na svijetu. - To je Winifredin nećak.

Od one što je pala s konja?

- Ma ne! Ono je bila Frances, Junina majka.

Tako je to išlo svakog petka navečer za onih mahnitih mjeseci kad se na izraelskoj televiziji prikazivala serija koja je osvojila svijet - »Saga o Forsytima.« Svakog petka sjedimo prikovani uz televizor a s nama i Amir, koji je već odavno morao biti u krevetu. I svakoga petka ja iznova zaboravljam tko je tko. Prošli put sam, primjere, cijelo vrijeme mislio da je slikar, što je naslikao onaj akt, sin lady - ne znam kako se zove - dok mi Amir napokon nije objasnio da je on zapravo nećak starog Jolyona... Ps-s-st, tiho!

Mogli bi im, jednako kao ličnostima u Dnevniku, titlovati imena.

Upravo sada muž od Fleur drži govor u Donjem domu a ja se više ne sjećam da li je on Irenin sin ili nije i da li je Irena ona koju je Soames prije nekih pet epizoda silovao. Da stvar bude gora, iz sobe u kojoj leži naša novorođena kćerčica Renana, dopiru neki čudni zvukovi i dječji plač. Možda se popela na rub kolijevke i sada izvodi akrobacije? Da nije možda čak ispala iz kolijevke? Obljeva me hladan znoj a ni najboljoj supruzi nije ništa bolje.

- A tko je ovo? - upitah opet. - Je li to onaj što se bio zatreskao u Fleur?

Negdje u kući zvoni telefon ali mi ne trzamo. Bilo tko da zove usred »Sage o Forsytima«, taj nije normalan. Pretprošlog je petka netko pozvao na vratima. Čini mi se da je bio pismonoša s brzojavom, koji je punih deset minuta uporno držao prst na zvonu ali mu nismo mogli otvoriti jer je baš tada Soames imao važnu diskusiju s Irenom povodom Juninih zaruka, ako se dobro sjećam.

- Tišina - povikao sam prema vratima. - »Forsyti«!

Iz Renanine sobe začuo se tupi pad i glasan plač djeteta. Sada sam gotovo siguran da je naša sirota djevojčica pala iz kolijevke.

- Amire - obrecnuh se na sina. - Hajde, pogledaj što se dogodilo. Požuri!

- Ali zašto? - promrmlja moj sin. - Ona je već i onako ispala...

Eto, na što smo došli - neka glupa TV emisija važnija mu je od rođene sestre! Moja žena već od brige krši prste. Na ekranu se Soames svada s nekim mladićem - odvjetnikom, čini mi se.

- Tko je sad ovaj? - upitao sam. - Je li to Helenin sin?

- Zaveži!

Iz spavaće sobe dopiru šumovi kao da netko pomiče pokućstvo. Pršti staklo. Ne, nemoguće! Ovaj odvjetnik ne može biti Helenin sin jer je njezin sin poginuo u prometnoj nesreći. Ili, čekaj, zar to nije onaj Bossiney koji je dospio pod kotače?

- Sad bih stvarno želio znati tko je taj - rekoh. - Nije li to možda brat Marjorie?

- Ona nema brata - prosikta majka moje djece. - Osvrni se nadesno.

Čim je završila scena, bacio sam pogled na

desnu stranu. Tamo je, tik uz moj naslonjač, mirno stajao čovjek, lica zakrabuljenog najlonskom čarapom i s velikom vrećom na leđima. Netko je upravo u Donjem domu fizički napao Michaela, muža od Fleur.

- Tko je taj što ga udara? - zapita čovjek s vrećom na leđima. - Je li to Winifredin muž?

- Pojma nemate - odgovorih mu. - Winifredin muž je već odavno odmaglio s onom glumicom u Ameriku.

U međuvremenu je Soames opet zapao u nevolju i mladi ga odvjetnik ucjenjuje.

- Što sve neće snaći ovoga jadnoga čovjeka? — uzdisala je moja žena. - Svi su protiv njega.

- Ne treba ga nimalo žaliti - ogłosi se sad netko meni slijeva. - Sjetite sa samo kako se ponio prema Ireni prve bračne noći. Tko je sad ovo?

- Šutite!

Sad su već dvojica tu s vrećama na leđima.

- Sjednite - dobacih im. - Ništa ne vidimo.

Oni sjedoše na sag. Moja žena se nagne prema meni:

- Što se tu zbiva? - prošaputa. - Tko su ovi?

- Anin brat - odgovori jedan od naših posjetilaca - i Johnova druga žena. Ps-s-st!

Ona dvojica stadoše se došaptavati, što nam je prilično išlo na živce. Žena mi je davala znakove da nešto poduzmem ali to onoga časa uopće nije dolazilo u obzir. Tek kad se na ekranu pojavila neprivlačna i dosadna družbenica sestrične Soamesove sestre, iskrao sam se do telefona i nazvao policiju. Morao sam čekati pune tri minute dok mi se javio neki glas koji mi nestrpljivo reče:

- Narednik je zauzet. Nazovite za pola sata.

- Ali kod mene su u stanu dva provalnika.

Jesu li ih Forsyti zarobili?

- Jesu. Dođite smjesta.

- U redu - reče dežurni policajac. - Tko je to?
Rekoh mu svoje ime.

- Nisam mislio vas - odvrati mi policajac i spusti slušalicu.

Požurio sam natrag k »Forsytima«.

- Jesam li mnogo propustio? Je li ovo Jolly, Hollyn brat?

- Što vam je, čovječe, pobogu? - obrecnu se na mene viši provalnik. - Pa Jolly je umro od tifusa već u prvoj epizodi.

- Onda to jedino može biti tata od...

- Ta-ta-ta...

Renana, velika naša djevojčica, dopuzala je iz svoje sobe i sada mi pokušava rasklimati naslonjač. Vani se na ulici čuje policijska sirena. Jedan od provalnika je već napola ustao kad li se Marjorie, došavši u bolnicu, sretne licem u lice s Fleur pred krevetom onoga tipa kome ne znam ime. Napetost je dosegla vrhunac.

Netko nam uporno lupa na vrata.

- Tko je to? - pitam. - Je li to onaj koga su htjeli poslati u Australiju?

- Nije. Ono je bio Irenin očuh. Ps-s-s-t!

Provalili su vrata. Gotovo da nismo ni primijetili kad su neke uniformirane osobe tiho ušle u sobu i naslonile se na zid iza naših leđa.

- Tko su ovo dvoje? - upita jedan policajac. - Jesu li to Hollyn muž i Valova žena?

- Tišina!

Fleur je ipak odbila da se pomiri s Marjorie i otišla je njegovati Aninog brata. Nastavak drugoga tjedna.

- Mislim da se Fleur tu loše ponijela - primijeti policijski narednik. - Kad joj je već Marjorie prva prišla i ponudila pomirbu, mogla je ipak nad samrtnom posteljom njenog brata prijeći preko svega.

- Ni govora, Marjorie ju je samo pokušala ucijeniti - reče s vrata provalnik. - A, osim toga, ono nije bio njezin brat već muž od Vic, onaj što je najmio detektive.

- Brus! - doviknuo sam za njim. - Taj je još pretprošlog petka otplovio na Daleki Istok.

- To je, ako nemaš ništa protiv bio Wilfred, onaj pjesnik - ispravi me najbolja supruga na svijetu. - Kad ćeš ih već jednom početi razlikovati?

I tko mi to još kaže? Ona, koja je prije dvije epizode ispala prava budala jer je za onoga što je prodavao balone prije nego što je pošao u Burski rat, cijelo vrijeme mislila da je Jolyon mlađi. I ona da mene uči tko je tko u Forsytima!

DUDA CUCI

Naša Renana brzo napreduje. Izišla je već iz pelena, samo što se još nikako ne odvaja od dude varalice. Liječnik kaže da nas to ne mora zabrinjavati jer navodno sva djeca osjećaju potrebu za dudom u onom prijelaznom razdoblju između posljednje bočice mlijeka i prve cigarete. Po njemu, duda je neka vrsta nadomjestka za majku, premda mi to baš nije naročito shvatljivo jer, koliko je meni poznato, majke nisu načinjene od ružičaste plastike sa žutom gumenom bradavicom u sredini. Ali nemam ništa protiv ako doktor tako kaže...

Kod Renane je, međutim, problem u tome što ona nema potrebu za bilo kojom dudom već je privržena jednoj jedinoj, posve određenoj dudi po imenu Ćuci.

Nama ostalima Ćuci se doima poput svih ostalih duda varalica, posve običan masovni industrijski proizvod, ali Renana neće ni da čuje za bilo koju drugu dudu. Kad bismo joj god pokušali podvaliti neku drugu, ona bi je smjesta ispljunula i stala vrištati, udarati nogama i bacati sve oko sebe.

- Ćuci! - dozivala bi. - Hoću Ćuci! Cu-ci-i-i-i!

Posve je razumljivo da je već na prvi »Ćuci« sva kućna čeljad na koljenima i u grozničavoj potrazi za izgubljenim blagom. Usklik onoga među nama koji je ugledao Ćuci za nas je isto što i uzvik: »Kopno!« bijaše za Kolumba, jer Renana

se tada u hipu umiri i stane zadovoljno sisati dok mi oko nje padamo od umora.

- Pouzdan znak - kaže liječnik - da djetetu nedostaje roditeljske ljubavi.

To je čista laž jer mi veoma volimo našu Renanu sve dok ne urla. A to opet ovisi o Ćuci. Dok je Ćuci - dotle je i mira. Nema Ćuci - nema mira. Kad god navečer odemo prijateljima, moja žena na svaki telefonski poziv protrne od straha jer zacijelo zove dadilja da nam saopći kako je Ćuci i opet netragom nestala, a Renana je svakim časom sve crvenija u licu. Tada smjesta uskačemo u automobil i bezglavo jurimo kući ostavljajući za sobom tuce pregaženih prometnika, da bismo zatekli isprevrtanu kuću i u njoj izbezumljenu dadilju u potrazi za nestalom Ćuci.

- Oh, bože - uzdahnula bi s vremena na vrijeme najbolja supruga na svijetu. - Što ako Ćuci jedanput doista nestane...

To je nešto o čemu se uopće ne usuđujemo razmišljati, nešto poput atomskog rata. Ali, nasuprot tome, intenzivno nas zaokuplja pitanje: kako to Renana zna da je Ćuci baš Ćuci.

Jednoga dana, dok je Renana spavala, iskrao sam se s posvećenom dudom iz kuće, otišao u ljekarnu gdje smo je kupili i zatražio posve istovjetnu dudu, iste boje, iste veličine čak i iste godine proizvodnje, sluteći da i dude, poput vinove loze, imaju bolju i lošiju godinu. Isti ljekarnik dao mi je istu dudu, koju sam stavio u isti džep i pošao kući istim putem.

Lažna Ćuci u luku je odletjela s kraja na kraj sobe.

- Ovo ne Ćuci!

Moja žena misli da razlika nastaje upotrebom i trošenjem jer - s oprostjenjem - Cucina gumena bradavica već je pozelenjela od truleži. Možda je to ono što dudi daje poseban okus. Nikada neću

zaboraviti ljekarnikovo lice kad sam ga zapitao da li prodaje i rabljene dude. Odlučili smo stoga da sami u improviziranom laboratoriju proizvedemo proces truljenja. Kupili smo cijanovodične kiseline i ostalih kemikalija i u rastvor uronili nekoliko pokusnih duda sve dok im gumena bradavica nije dobila lijepu maslinastu boju. Međutim, s okusom nismo imali sreće. Renana je primijetila podvalu netom što je dudu oblizala...

- Jedin izlaz - reče nam liječnik - su kapi za umirenje.

Kupili smo poveliku bocu ali ni to nije pomoglo.

Jedne večeri dok smo bili u operi i sjedili u šestom redu, sredina, za savršeno odmjerena *pianissima* prišuljao se biljeter i prošaputao u mrak:

- Pst! Duda! Pst! Duda!

Odmah smo znali koga to ide. Znali smo da je baka nazvala i, ne obazirući se na glasno negodovanje i tihe bolne uzvike naših susjeda koji su sjedili do nas, odjurili smo kući gdje smo zatekli staru gospođu gdje jedva diše u naslonjaču. Ćuci, koju smo brižljivo svakog jutra spremali u podstavljenu košaricu, netragom je nestala.

Baka je već sve pretražila. Bez uspjeha. Mi smo pregledali svaki kutak. Također bez uspjeha.

- Mora da ju je netko ukrao - uzdisala je moja žena.

Prvo smo posumnjali na mljekara koji je predvečer navratio da bi se raspitao koliko boca mlijeka trebamo preko blagdana.

Najbolja supruga na svijetu nazvala ga je bez oklijevanja usred noći.

- Eliezere, da niste možda ponijeli sobom jednu dudu?

- Nisam - odgovori Eliezer - nemam običaj uzimati dude.

- Bila je u košarici lijevo od krevetića a sada je nema ondje.

- Žalim slučaj. A što se mlijeka tiče, ostaju, dakle, dvadeset i tri boce za srijedu. Je li to u redu?

To je doduše bilo u redu ali ono ostalo baš nije bilo uvjerljivo, Naša je sumnja rasla. Premišljali smo već ne bismo li daljnje traganje povjerali nekom detektivu ili možda još bolje vidovnjaku, kad li moja žena, nervozno premećući rukama po naslonjaču, u jednoj udubini napipa nestalu plemenitu dudu. Kako je ondje dospjela, ostalo nam

10 '70/tonot1 rom

Pitali smo našeg vodoinstalatera da li možda postoji neki gajgerov brojač ili rašlje ili bilo kakva druga naprava za pronalaženje skrivenih dudu, a on nam reče da ne postoji, već da bismo mogli uzeti psa tragača, koji je uvježban da otkriva droge; ti svašta znaju nanjušiti. Netko drugi nam je savjetovao da nabavimo sićušan odašiljač, kakav imaju piloti, koji se javlja signalom »blip-blip« čim pilot iskoči s padobranom. To nam se učinilo dobrom idejom - ali kako prikazati odašiljač na Ćuci? Najjednostavnije od svega bilo bi privezati Ćuci lancem za krevetac ali se liječnik s time nije složio.

- Dijete bi se moglo zagušiti - reče. - Dajte joj samo malo više ljubavi.

- Ephraime - upozorila me najbolja supruga na svijetu - mislim da ću poludjeti.

Noću su je mučile more. Sanjala bi, recimo, da se mravojed prikrao kroz kuhinju, ugrabio Ćuci i pobjegao s njom u najdublju afričku džunglu, tako da ga nikada više nije mogla pronaći, to više što nije ni znala kako zapravo mravojed izgleda. Također bi joj se prisnilo da je dudu sama pobjegla, kao u crticu na televiziji: hop-hop-hop, i Ćuci preskočila preko zida... Grozno!

A onda smo napokon otkrili mračnu tajnu dude Ćuci.

Večer je počela uobičajeno: u sedam sati moja je žena prišla novom čeličnom trezoru, stavila ključ u bravu, otvorila ga i izvadila Ćuci. Zatim je plegla Renanu u krevetac, stavila joj Ćuci u usta, izišla i zaključala vrata. Ćuci je, naime, u to vrijeme bila osigurana na 20.000 funti. Ne želim kazati da se novcem može nadoknaditi gubitak odvratne, pljesnivo-zelene dude, ali ipak...

Nešto me ponukalo da se prikradem vratima i provirim kroz ključanicu.

- Ženo - pozvah tiho. - Dođi ovamo! Brzo!

Pritajena daha gledali smo kroz ključanicu kako naša mala Renana nečujno silazi s krevetića, prilazi kauču i gume Ćuci duboko u procjep između jastuka. Potom odgega natrag, uzvere se na krevetac i zaurla svom snagom...

Odahnuli smo: naše je dijete, znači zdravo kao dren, nema kompleksa i nije ovisno ni o kakvoj dudi već jednostavno uživa da nas muči.

Liječnik kaže da je ta pojava česta kod djece njene dobi, čemu je po svoj prilici uzrok nedostatak roditeljske ljubavi.

PROHUJALO KROZ PROZOR

Renana je drago dijete. Ima u njoj nešto... teško je odrediti što je to... ali reklo bi se da ima nečeg... pozitivnog. Da, to je prava riječ. Dok druga djeca, primjerice, trpaju u usta sve do čega stignu ili pak sve pogaze i porazbijaju, Renana se nikada ne služi silom već sve što joj padne pod ruku baca preko ograde balkona. Svaki put kad se u podne vratim kući provedem neko vrijeme skupljajući ispred kuće najraznovrsnije predmete. Katkad mi i susjedi susretljivo pomognu pa pakuje knjige, solenke, nalivpera, pepeljare, pribor za jelo, tranzistore, raspukle ploče, cipele, satove, pisaće strojeve i razne druge sitnice. Pokatkad susjedi i sami pozvone na vrata noseći pune naramke odbačenih predmeta našega kućanstva.

- Zašto dajete malom djetetu da se igra s tim stvarima? - govore nam.

Kao da joj mi dajemo! Kao da ona sve te predmete ne može i sama dohvatiti! Naša je Renana vrlo razvijeno dijete. Zarez na do vratku je kod zadnjeg mjerenja njene visine bio već 71 cm iznad tla a nije teško izračunati da s podignutom rukom može doseći i 95 cm.

- Ephraime - reče mi najbolja supruga na svijetu - opasna zona sada je tek nešto ispod jednog metra.

Otada je naš životni standard sve više rastao.

Brzom smo akcijom sve predmete od stakla i porculana premjestili na glasovir. Evakuirali

smo doljnje police regala za knjige. Izbjeglice su našle utočište u višim sferama. Kristalna zdjela za voće dobila je počasno mjesto na ormaru. Cipele su završile među rubljem. Moje smo rukopise brižljivo složili na hrpu u sredini pisaćeg stola kako ih Renanine ručice ne bi dohvatile i uvrstile u balkonsku literaturu.

Kraj sve očinske ljubavi ipak nisam mogao odoliti a da joj se zlurado ne narugam.

- He-he! Nema više baci-baci. Gotovo!

Renana je samo stisnula zube i uporno dalje rasla. Dobri stari Darwin lijepo nam je objasnio da je žirafa morala produljiti vrat kako bi dohvatila slasno lišće na vrhovima krošanja. Tako je i naša kćer rasla i rasla da bi je za kratko vrijeme tek koji bijedni centimetar dijelio od ključa u ormaru.

- Ephraime, onog dana kada ona bude dohvatila ključeve, ja selim iz kuće - saopći mi njezina majka.

Ona seli iz kuće kad god nešto krivo krene ali ovaj put gotovo da je bila u pravu, jer nam se sutrašnjica crno pisala. Oboje smo posebno osjetljivi na telefon što je još donedavno mirno stajao na svom malom ali čvrstom stoliću, kojemu je jedino visina bila ispod olimpijskog minimuma. Jednoga dana Renana je u dokolici dogejala do stolića, zgrabila gajtan, povukla telefon na pod i stala dozivati u razlupanu slušalicu:

- Halo, halo, halo...

Njena majka, koja je upravo bila planirala podulji razgovor sa svojom prijateljicom, dotrčala je sva'ljutita, prebacila ju je preko koljena i stala udarati po turu uzvikujući u ritmu:

- Fuj, fuj, fuj! Telefon se ne smije dirati! Ne telefon! Fuj, fuj, fuj!

Ishod ove odgojne mjere bio je da Renana nije više zvala »halo, halo, halo«, nego »fuj, fuj, fuj«.

Povisio sam stol tako da sam mu pod noge stavio nekoliko svezaka enciklopedija od A do C. Kad sam nakon nekoliko dana došao kući i spotakao se o svezak Aardvark-Barcelona, znao sam da telefon više ne radi.

Nad ostacima nekadašnjeg telefona stajala je najbolja supruga na svijetu i jecala.

- Ovo je kraj, Ephraime - vapila je. - Ona nam vraća istom mjerom.

Dijete je očigledno otkrilo staru mudru strategiju da se klin klinom izbija. Drugim riječima, uzela je nekoliko jastuka, stala na njih i tako povećala svoj visinski domet na 1,40 m.

Životni standard opet je porastao.

Papiri i rukopisi našli su utočište u rezervatu na glasoviru. Ključevi su visili o klinovima negdje u stratosferi. Pisaći stroj našao se povrh kamina gdje je jednako loše pristajao kao i radio-aparat na zidnome satu.

Unatoč svemu, dječak koga smo unajmili da skuplja predmete koji bi izletjeli kroz balkon, svakih bi pola sata pozvonio na vrata s punom košarom projektila. Život nam se sve više komplicirao. Cjelokupno kućanstvo bilo nam je na glasoviru a ako smo htjeli telefonirati, morali bismo se popeti na zahodsku dasku.

- Bože dragi - jadikovala je moja žena - kako li će tek biti za koju godinu...

Slutim, i to ne bez razloga, da će se Renana razviti u prvorazrednu košarkašicu.

Jednog me dana žena dočeka lica blijedog poput stijene.

- Ephraime - prošaputala je - ona se vere na stolice...

Dijete je po svoj prilici otkrilo Hegelov zakon stupnjevito napretka pa ga je u praksi primijenila kao stepenasto napredovanje. Prva stepenica bili su joj jastuci, s kojih je napredovala

prema kutiji sa šivaćim priborom, odatle na stolicu a sa stolice na naše živce. Standard nam je narastao još za dvadeset centimetara.

Sve lomljivo što je još preostalo u kući, uključujući i moj pisaći stroj, našlo je mjesto na glasoviru. Ovu priču, primjerice, pišem na visini 1,80 m iznad poda. Istina je da ponekad udarim glavom u strop ali je zrak ovdje gore mnogo bolji. Čovjek se na sve navikne, a djeca se trude da nam te navike obogaćuju. Tako nam slike, što su prije visile na zidovima, sada ukrašavaju strop što nas neodoljivo podsjeća na nezaboravni posjet Sikstinskoj kapeli. Po sobama su s jednog kraja na drugi razapeti konopci na kojima vise kućanske potrepštine. Jedemo u kuhinji na najvišoj stelaži, ondje gdje smo prije držali neupotrebljive vjenčane darove. Živimo tako reći u oblacima. Kažu da je to vrlo zdrav način života: natrag na drveće. Postupno učimo hodati po stropu...

Renana i dalje raste.

Fuj, fuj, fuj!

Sinoć je najbolja supruga na svijetu, glačajući negdje na gornjim stelažama, odjednom kriknula i drhćućom rukom pokazala prema dolje.

- Ephraime! Pogledaj!

Renana se upravo stala penjati uz ljestve, polako, oprezno, prečku po prečku.

Meni je prevršilo. Sve je to lijepo i krasno, ali neke granice ipak postoje. Ne želim biti pjesnik kojemu je glava neprestano u oblacima. Zamolio sam ženu da nastavi pisati umjesto mene i da mi javi kad Renana bude prestala rasti.

Do toga ću vremena živjeti - prizemljeno.

NADNARAVNI ODREZAK

Ova priča ne bi nikada nastala da u restoranu *Martin i Cion* ne služe tako ogromne odreske. Pravi izazov privrednoj politici naše vlade.

Subotom običavamo moja supruga, troje naše djece i ja ručati kod *Martina i Ciona* i svaki put pred nas iznesu pet takvih divovskih odrezaka. Prvi put sam pomislio da su se zabunili i dali nam dvostruke porcije ali pokazalo se da je to normalna veličina *martin-cionističkog* odreska a nikakva reklama.

Najteže je bilo djeci, koja bi nakon nekog vremena samo tužno zurila u goleme ostatke odreska na tanjuru.

- Mama - jadikovala je Renana - ne mogu više.

- Čak je i nama odraslima bilo teško, premda su Martin i Cionovi odresci iznimno ukusno pripravljeni. Ili možda baš stoga. Srce nam se cijepalo pri pomisli da veću polovicu tog divnog odreska moramo tek tako ostaviti na tanjuru.

Zar baš moramo?

Nije me zato uopće iznenadilo kad mi je jedne subote, pošto smo klonuli ne smazavši ni polovicu, najbolja supruga na svijetu prišapnula:

- Zašto ne bismo ostatak ponijeli kući za večeru?

Zašto ne bismo? Pitanje je samo kako? Ne možemo tek tako išetati iz prepunog restorana s komadom odreska u ruci. Osim toga, još se dobro sjećam kako sam jednom zamotao pola hre-

novke sa senfom u papirnatu servijetu i nehajno je strpao u stražnji džep od hlača. Kad sam idući kući usput nešto kupio i posegao u džep da platim, umjesto lisnice izvukao sam neku odvratnu, ljepljivu kašu koja mi se cijedila po prstima... Ne, tako nešto ne želim ponovo doživjeti. Odlučio sam stoga da ništa ne krijumčarimo. Pozvao sam gospodina Ciona.

- Da li biste bili tako ljubazni i zamotali nam ostatke ovih odrezaka za našeg psa?

Bila je izvrsna ideja, priznat ćete, da cijelu krivnju prebacim na našu kuju Maksi. Cion se vratio iz kuhinje s ogromnom plastičnom vrećicom u ruci i širokim osmijehom na licu.

- Dodao sam - reče ljubazno - još nekoliko kostiju.

Bilo je tu, ako ćemo pravo, bar pet kila slonovskih kostiju a povrh toga sva sila iznutrica i raznih otpadaka izvađenih iz kante za smeće. Silno smo mu zahvalili a kod kuće smo istresli odvratni sadržaj vrećice pred Maksi i brže-bolje pobjegli od smrada. Čudljiva kuja proždrla je sve - osim odrezaka.

Poučen iskustvom, slijedeće subote primijenio sam novu strategiju.

- Hoćete li nam ove ostatke zamotati za psa? - rekoh Cionu. - Samo, molim vas nemojte ništa drugo dodati.

Bio sam zadovoljan sobom kako sam to lijepo izveo kad li se ona budala Cion najednom usprotivi.

- Zašto? - reče. - U kuhinji imamo tako divnih otpadaka za vašega psića.

- Vrlo ste ljubazni - odgovorih mu - ali naša Maksi je vrlo razmažena kujica, ne jede ništa drugo osim odrezaka.

Na ovom se mjestu u razgovor uplete čupavac koji je sjedio za susjednim stolom.

- Veoma griješite, moj gospodine, da znate. Hranite jadnu životinju onim što je najštetnije za nju.

Predstavio se kao veterinar i pred prepunim restoranom glasno nam održao predavanje.

- Za pseću probavu nema ništa gore od prženog mesa. Ne bih se uopće začudio da vam pas prestane rasti. Koje je pasmine?

- Patuljasti pinč - rekoh pakosno. - A osim toga je kuja.

Okrenuo sam veterinarskom gnjavatoru leđa i rekao Cionu da mi ipak zamota odreske posebno.

Veterinar je samo tresao raščupanom glavom i tužno nas gledao. Cion je nestao u kuhinji i ubrzo se vratio s odrescima uredno umotanima u novinski papir.

- Što je to? - povikao sam. - Zar nemate plastičnu vrećicu?

- Ali čemu? - Cion će nedužno.

Doista, čemu?! Kako da tom nesretniku objasnim da ja ne mogu jesti odreske koji su bili umotani u štrajkove i bombaške napade? Vozeći se kući bacili smo novine s odrescima kroz prozor.

Ali ne predajem se ja tako lako. Druge subote osvanuli smo kod *Martina i Ciona* s našom vlastitom, novom novcatom plastičnom vrećicom. Čupavi veterinar morao je s nemoćnim gnjevom gledati kako nam onaj glupan Cion predaje štetne ostatke odrezaka u higijenskoj ambalaži.

Gozba je trajala tri dana i tri noći. Imali smo odrezak za večeru, odrezak za doručak, odrezak za ručak i za još nekoliko obroka. Maksi je ležala na podu i pozorno promatrala kako ih trpamo u usta a da sama nije takla ni zalogaja.

- Ephraime - uzdahnula je najbolja supruga na svijetu kad smo slijedeće subote ponovo sje-

dili kod *Martina i Ciona*. - Ja odrezak više ne mogu ni vidjeti a kamoli jesti.

Govorila nam je svima iz duše, iz duše i želuca. Naručili smo pečenje i to za svaki slučaj kod Martina. Ali se Cion, ta ljubazna budala, nije dao smesti i kad smo završili ručak, donio nam je plastičnu vrećicu punu rabljenih odrezaka.

- Za vašu Maksi - reče.

Otada nas je svake subote mučilo pitanje kako da se riješimo neželjenog dara. Nismo se mogli samo tako voziti gradom i sijati za sobom mesne tragove jer bi već ubrzo u književnom podlistku osvanuo naslov: KISHON- PISAC ILI MESAR?

Malo-pomalo postali smo fanatični anticionisti. A onda sam naposljetku došao na spasonosnu ideju.

- Cione - rekoh mu jedne subote tužnim glasom. - Ne morate nam više ostavljati odreske. Maksi je uginula.

Oborio sam pogled a Cion mi je u znak sućuti šutke stisnuo ruku. Za susjednim je stolom raščupani veterinar ustao i povikao:

- Vidite! A ja sam vas lijepo opomenuo! Ubili ste nedužnu životinju!

Rafi, naš stariji sin, promrmljao je nešto kako je sirota Maksi dospjela pod auto ali time je samo još dolio ulje na vatru. Raspoloženje je bilo protiv nas. Pojeli smo na brzinu, išuljali se pognute glave i podvijena repa i odvezli se kući. Osjećali smo se poput bande ubojica. Uopće nas ne bi iznenadilo da smo našli Maksi mrtvu pred kućnim pragom. Srećom, veseli lavež kojim nas je dočekala, umirio je našu savjest. Sve je opet bilo u redu.

Neko smo vrijeme živjeli sretno i nikakvi nam odresci nisu remetili mir. Tek jučer najbolja supruga na svijetu sasvim slučajno, usput dobaci:

- Mogli bismo u subotu kod *Martina i Ciona* na ručak.

- Stvarno - rekoh. - Zašto da ne? Oni imaju izvrsne odreske.

U najgorem ćemo slučaju reći Cionu da smo kupili novog psa.

LUTKE NA UZICI

Sve je počelo kad je Doron u vrtiću slavodobitno objavio:

- Gledao sam *Piccoli*.

Ne možemo, dakako, od predškolskog djeteta očekivati da potpuno i ispravno izgovori »Teatro dei Piccoli« i da još k tome objasni kako je to slavno talijansko lutkarsko kazalište. »Piccoli« je njemu dostatno. A dovoljno je očigledno bilo i onima koji su ga slušali. Iz tog kruga izdvojila se mala djevojčica, neobično pametna za svoje godine, a k tome još i prava ljepotica, i pritrčala svome ocu.

- Tata, hoću *Piccoli*.

- Ti si još premalena za kazalište - odlučno odgovori otac. - Ne dolazi u obzir! Zaboravi to!

Sutra navečer su otac i kći - drugim riječima: pisac ovih redaka i njegova kći Renana - otišli na lutkarsku predstavu.

Na putu u kazalište primijetio sam da moju kćer neobično privlače daske koje život znače. Kao da je nekakva prirodna nadarenost vuče prema pozornici. To mi je i sama saopćila.

- Kad budem velika, igrat ću u kazalištu.

- Što ćeš igrati?

- Skakat ću preko konopa.

Da li zbog neiskustva u tom mediju ili možda zbog nečeg drugog, ali moja se djevojčica preplašila kad se svjetlo ugasio.

- Tata - bojažljivo je prošaputala. - Zašto je mrak?

- U kazalištu je uvijek mrak.
- Zašto?
- Zato jer počinje predstava.
- Ali zašto u mraku?

Kad se s Renanom jednom nađete na kolosijeku zvanom »zašto« nikada s njega nećete sići osim ako joj nečim posve drugim ne zaokupite pažnju, kao recimo: »Gledaj, srce, tata stoji na glavi!« ili »Hoćeš li žvakaću gumu?« Odgajati djecu nije ni izdaleka tako lako kao što izgleda. Kako, primjerice, objasniti nedoraslu djetetu da u kazalištu mora biti mrak jer tako zahtijevaju vizualni efekti... da je to potrebno i zbog koncentracije ... i što ti ja sve ne znam?

- Renana! - rekoh strogo. - Šuti ili idemo kući!

Na sreću se zastor digao; mnoštvo lutaka nestajno se uskakuta po pozornici. Renana ih je gledala razrogačenim očima.

- Tata, a zašto ove glupe lutke plešu?
- Plešu zato što se vesele kad ih Renana gleda.
- Zašto mi to onda ne kažu, zašto plešu? Dosta plesanja, vi glupe lutke! - poviče ona prema pozornici. - Prestanite!
- Tiho! Ne viči!
- Ali zašto plešu?
- Zato što im je to zanimanje. Tata piše priče, Renana pustoši po kući a glumci - plešu.

Tu Renana dosta glasno zapjeva pjesmicu o tri mala miša. Gledaoci se uskomešaše. Neki su čak dobacivali vrlo nepristojne primjedbe o nedorslim roditeljima koji zaostalu djecu vode u kazalište. Renana je zamalo briznula u plač pa sam je brže-bolje pokušao umiriti.

- Gledaj, dušo! Vidi onu lutku tamo kako skače!

- Nije to lutka - ispravi me Renana. - To je čovjek-glumac.

- Ne, to nije čovjek, zlato, to je lutka.
- Nije - usprotivi se Renana. - Čovjek-glumac!

- Zar ne vidiš da je drven?
- Drven kao stablo?
- Ne. Drven kao stol.

Šutnja je potrajala cijelu minutu. Već sam se zabrinuo.

- Tata - oglasi se Renana napokon. - A zašto konopci?
- S pomoću njih se lutke pokreću.
- Ne lutke! Ljudi-glumci!

Shvatio sam da je nikada neću uspjeti uvjeriti pa sam pozvao u pomoć biljetera.

- Kažite nam, molim vas, jesu li to lutke ili glumci?
- Tko kaže da su to lutke? - odgovori ta budala namignuvši mi usput. - To su pravi pravcati glumci!

- Eto, vidiš! - reče Renana.

Ona ionako nikada nije imala neko veliko mišljenje o svom ocu a sada mi je samo trebalo još i ovo s lutkama koje plešu!

- Tata - Renana će opet. - A zašto ja nemam konopce?
- Zato što ti nisi lutka.
- Jesam, jesam! Mama mi uvijek govori da sam njena lutka.

Renana brižne u plač.

- Ma, jesi lutka, jesi! Ti si slatka mala lutkica-uvjeravao sam je svim silama.

Prestala je plakati tek kad su se na pozornici pojavile životinje koje je odmah stala prozivati.

- Vau, vau. Mijau! Mu-u-u! Kuku-ri-ku!... A što je ono, tata? - reče i pokaže na neko čudovište koje je bilo nalik na križanca između vjevice i vola.

- Zar nije lijepa životinja? - rekoh.

- Jest, ali što je to?
- To ti je gnu - odgovorih joj u očajanju.
- A zašto?

Izišao sam iz kazališta mršaviji za nekoliko kilograma i stariji za nekoliko godina dok je Renana u mom naručju bila puna životne energije.

- Moj tata kaže - objašnjavala je svima uokolo - da su ljudi-glumci vezani za konopac zato da ne bi pobjegli.

Svjetina me prezirno gledala kao da kaže: nevjerojatno je kolikim sve glupostima neki roditelji djeci pune glavu. A policija stoji i ne poduzima ništa.

- Tata - Renana će kao zaključak svega - ja neću igrati u kazalištu.

Da kazalište »Piccoli« ništa drugo nije postiglo, već zbog ovoga njegovo gostovanje u našoj zemlji nije bilo uzaludno.

KAD BI SVE ŽIVOTINJE SVIJETA

Moj izdavač je vrlo dobronamjieran čovjek kome piščeva dobrobit leži na srcu.

- Slušajte - poče mi on stoga jednoga dana - dobro promislite prije nego što započnete novu knjigu, jer su posljednja ispitavanja pokazala da knjige više nitko ne čita.

- Malo ste pretjerali - odvratih mu. - Slučajno poznam jedan bračni par koji godišnje kupi najmanje dvije knjige.

- To vam drage volje vjerujem - izdavač će - ali ne možete od mene očekivati da izdajem knjige samo za jedan bračni par. Nego, baš sam nešto razmišljao, zašto vi ne biste pisali za djecu? Zahvaljujući našem zastarjelom školstvu, djeca su još uvijek prisiljena čitati knjige.

- Knjige za djecu? Zašto da ne? A što se sada najbolje prodaje?

- Životinje.

- Izvrsno. Napisat ću, dakle, knjigu o nekoj životinji.

- O kojoj životinji?

- Pa,, recimo o jarcu... »Jarac Rasparač«. Što mislite?

- Hm... to već imamo: »Jarac Živoderac«. Prodali smo osam izdanja. Priča inače nije loša: mali Živoderac pobjegne od kuće u fići i, poslije mnogo pustolovina, shvati da je kod kuće ipak najbolje i vraća se Mamici Kozici. Morat ćete se potruditi da izmislite nešto originalnije. Domaće smo životinje gotovo sve iscrpli.

- A, recimo, medvjed?
- Baš smo prošli tjedan objavili posljednji nastavak »Medvjeda Brunda«. Brundo bježi od kuće jer u njegovoj planini sijeku drveće, ali na kraju otkriva da drugdje ima još manje drveća i da je kod kuće ipak najbolje. Da, imali smo već sve - pse, mačke, krave, deve, miševе, čak i uši.
- A zebру?
- Imamo. »Zebra pa u rebra«. Šesnaest izdanja.
- Zar i ona bježi od kuće?
- Da. U fići. Morate izmisliti nešto novo.
- Dabar?
- Nemojte biti smiješni. Na listi bestselera već mjesec dana vodi »Hrabar kao dabar«.
- A šišmiš?
- »Šišmiš Ali Baba i 40 Buba-Švaba«. Glupi šišmišić bježi od kuće...
- U fići?
- Ne. Ali Baba briše u stojadinu. Moj izdavač uzima katalog.
- Gotovo je svaka životinja već upotrijebljena - mrmrljao je listajući. - Evo, »Oko Sokolovo na Zimskoj olimpijadi 84«. »Vuk Mandušić, junior«, »Nilski konj Šarac«, koji bježi s Nila u Kotare ravne...
- Sjetio sam se! - uzviknuo sam. - Crvić!
- Dvadeset i tri izdanja - odbrusi mi izdavač. - »Joško Ješka, ribič bež smiješka«. Ludo. Bježi trajektom...
- U fići?
- Na punom trajektu fića!
- Aha. E, onda mi ostaje još samo buha.
- »Buha Mara iz Darmara«. Izišlo jesenas. Bježi na buvlju pijacu i vraća se na bušju tržnicu ...
- Guje. Imate li guje?

- U njedrima ih nosim koliko hoćete. »Cobra Kobra i njegov orkestar«. Cobra se zaljubio u naočarku i otišao iz grupe...

- Kući?

- Ne, ukrali su avion. Ali to je već iz druge knjige. »Zračni gusani«.

- A puževi?

- »Muž Puž - u Moulin Rouge.« Puž Muž bježi iz svoje kućice u Moulin Rouge, i otkriva da je teško tuđincu siromahu...

- E, što mogu - uzdahnem ja. - A možda morskospužva?

- Sjajno! - oduševi se izdavač. - Mislim da to još nije iskorišteno... Ali morate brzo pisati jer, ako se pročuje, već će se u knjižarama naći tri nova naslova o morskim spužvama...

- Ne brinite - kažem ja. - Odmah stavite u katalog: »Sunder Spužva, zvani Gužva«.

- Bravo!

Odjurio sam kući kao iz topa i za dva dana završio prvi nastavak. Ispalo je sasvim dobro. Sunder Spužva bježi od kuće i zaposli se kao spužva u kupaonici hotela, ali se poslije bezbrojnih pustolovina vraća kući. Najbolje je da se vrati u fići. Sigurno je sigurno.

OPERACIJA APOLLO

- Ephraime - reče najbolja supruga na svijetu.
- Amir opet ima bube u glavi.

Pripreme za maskeradu, koja se kod nas održava na blagdan Purim, bile su u punom toku. Naš stariji sin Rafi odlučio se za gusarsku odjeću i bio je njome zadovoljan premda je pomalo bila nalik na uniformu vojne policije. Renana će naravno biti kraljica Estera. Jedino je Amir zlovoljno hodao gore-dolje po kući natmuren poput olujnog oblaka. S vremena na vrijeme bijesno bi nogom odgurnuo prekrasnu odjeću koju mu je majka vlastoručno pripravila: široke hlače s resama, čizme s visokom potpeticom, šešir široka oboda, remen optočen mjedenom dugmadi i revolver. Ukratko, oprema za pravog pravcatog kauboja ležala je odbačena u nekom uglu, dok je lice našeg mlađeg sina bivalo sve mračnije.

- Što je, Amire? - upitali smo ga napokon. - Zar ne želiš biti kauboj?

- Ne želim biti kauboj. Hoću biti astronaut.

Što je posve razumljivo jer je u zadnjem broju časopisa za djecu izišao članak o letu Apolla 13 na Mjesec.

- Smiri se - rekoh - vidjet ćemo što se može učiniti.

- Tako je - pridruži se najbolja supruga na svijetu - stvar treba u miru razmotriti.

Održali smo na brzinu roditeljski sastanak na kojem smo zaključili da nikako ne možemo našem sinu osporiti pravo da bude astronaut ako

on to želi, što, kad se pravo uzme, i nije najgora stvar koju dijete može poželjeti. Odlučili smo se na kompromis.

- Znaš li što, Amire, ove ćeš još godine biti kauboj a do godine ti jamčimo da ćeš biti astronaut.

Odgovor je bio jednako glasan koliko i negativan.

- Neću! Neću! Neću do godine! Hoću ove godine! Hoću odmah! Sada!

Nije nam preostalo drugo nego da popustimo.

- U redu - pristadoh teška srca. - Bit ćeš astronaut. Napisat ćemo ti na šeširu velikim crvenim slovima »Apollo 13«.

- To je glupo! - zaurla Amir svom snagom. - Astronaut tako ne izgleda!

- A kako astronaut izgleda?

- Ne znam - jecao je moj ridokosi potomak. - To bi ti morao znati. Ti si odrastao.

Samo mi je još to trebalo. Zar ti momci nisu mogli malo pričekati i odletjeti na mjesec *poslije* Purima? I zar američka vlada ne bi mogla imati malo više obzira prema izraelskim roditeljima? Kad bi oni u Cape Kennedyju bar čuli ovo Amirovo urlanje!

- Astro... naut... naut... naut! - zavijao je.

- Dobro, dobro - pokušao sam ga umiriti. - Zalijepit ćemo ti velike brkove.

- Neću glupe brkove! Astronauti nemaju brkove!

- U redu. Onda ćemo staviti naočale.

- Nemaju ni naočale.

Moram priznati da je to prilično neozbiljno od njih. Kako može jedna zrela, odgovorna osoba letjeti na Mjesec a da nema ni brkova ni naočala niti bilo kakvog znaka raspoznavanja?

- Sjetio sam se - kliknuh. - Obući ćeš tatinu žutu pidžamu.

- Neću glupu pidžamu! - vriskalo je dijete. -
Hoću biti pravi astronaut!

- Pusti me da dovršim. Obući ćeš moju žutu pidžamu a odostraga ćemo ti prikvačiti vijak. Pravi vijak koji se okreće.

- Neću glupi vijak!

- Hoćeš li da ti pričvrstimo krila?

- Nisam ja glupa ptica! Ja sam astronaut! Naut! Astro! Vi pričate gluposti!

Ako mene pitate, ja mislim da je i to lutanje po svemiru velika glupost!

Dijete se sada od bijesa već bacilo na tle, valja se po sagu, udara nogama oko sebe i plače sve jače i jače. Samo riđokosa djeca znaju tako urlati: i sprijeđa i straga i sa strane i bez ikakva predaha. U strahu da mu se pluća ne rasprsnu, morao sam na brzinu nešto smisliti.

- Dobro, dobro, Amire - rekoh mu utješno. - Sada će tata nazvati strica astronauta i upitat ćemo ga što on obično oblači kada leti na Mjesec.

Amir je naglo zašutio i s puno nade uperio modre oči u mene. Podigao sam slušalicu i okrenuo nasumce jedan broj.

- Halo, je li to Astronautska komanda? - povi-kao sam u slušalicu. - Molim vas dežurnog astronauta.

- Koga vi, molim, trebate? - pitao je na drugom kraju ženski glas s jakim stranim naglas-
skom. - Ovo je stan doktora Weibergera.

- Halo, Winstone! - nastavio sam veselo. - Kako je, stari? Drago mi je to čuti. Znaš, imam jednu molbu na tebe. Moj sinčić Amir htio bi znati što vi sve imate na sebi kad letite na Mjesec.

- Tko? - zapanjeno će žena sa stranim naglas-
skom. - Ovo je stan Weisberger.

- Pričekaj malo, Winstone, samo da uzmem olovku - rekoh. - Evo me. Sto, dakle, nosiš?

Hlače s resama... čizme s visokom potpeticom ... šesir široka oboda...

- Ja ne govori dobra hebrejsko. Govori vi njemačko?

- Naravno ... pišem, Winstone. Optočen remen i revolver... Je li to sve? Hvala i sretan ti put na Mjesec!

- Doktor Weisberger dođe kući u dvanaest sati.

- Hvala još jednom. I pozdravi Predsjednika.

Spustio sam slušalicu i sružena lica pogledao najbolju suprugu na svijetu.

- Čula si, eto! I gdje sada da pronađemo sve to što astronauti nose?

- Glupog li pitanja! - slavodobitno će moj glupi sin. - Pa, sve je, evo, tu u kutu.

I tako smo, premda u zadnji čas, ipak uspjeli otkloniti katastrofu.

Na kraju još samo mala molba: ako, dragi čitatelju, slučajno gdje sretnete malenog ridokosog kauboja, zastanite, molim vas i dobacite što glasnije možete: »Vidi, pravi astronaut!« Jedan napaćeni otac bit će vam zahvalan.

VRTULJAK

Stara izreka kaže: ljepše je davati nego uzimati. Tako i mi, kad god se u kući nađe neka nepotrebna stvar, kažemo: to može poslužiti kao krasan dar. Imamo, štoviše, cijeli magazin pripremljenih darova, uredno složenih i razvrstanih. Uvijek kad nam tko nešto daruje, kažemo: hvala lijepo - a dar spremimo. Dječje stvari idu u poseban pretinac, knjige većeg formata, naročito hebrejski klasici - u pretinac s oznakom »Bar-Mitzvah«,¹ pocinčani tanjuri - pod oznaku »Vjenčanja«, jeftine veze - pod »Rođendani«, pepeljare nemogućeg izgleda - pod »Useljenja«, i tako dalje.

Jednoga dana naš prijatelj Ben-Cion Ziegler došao nam je u posjet i donio mojoj ženi na dar veliku bombonijeru umotanu u celofan, tako da su se na poklopcu lijepo mogle vidjeti naslikane crvene ruže. Bili smo presretni jer je takva bombonijera pogodan dar za svaku prigodu. Već smo je htjeli staviti u pretinac pod »Razno«, kad nas je iznenada obuzela želja za nečim slatkim, koju smo mogli utažiti samo čokoladom. Požudno smo strgali celofan, otvorili bombonijeru i - ustuknuli. U kutiji je bilo tuce smeđastih, tvrdih kuglica na koje se već bila nahvatala plijesan.

- Ovo je apsolutni rekord - reče najbolja su-

¹ *Bar-Mitzvah* - obred kojim se dječak, kad navršši trinaest godina, prima /a punopravnog člana židovske vjerske zajednice.

pruga na svijetu dršćući od bijesa. - Najstarija čokolada koju sam ikada vidjela!

Smjesta smo s bombonijerom odjurili Ziegleru. Pogledao ju je, pocrvenio, probljedio i, preznojavajući se, objasnio nam da ju je dobio prošle godine od svog prijatelja Bar-Honiga. Nazvali smo Bar-Honiga i oštrim ga riječima napali. Isprva je mucao i nešto petljao a zatim je priznao da ju je dobio kao rođendanski dar od Gliicka. Istraživali smo dalje. Glick je bombonijeru dobio prije četiri godine od ženine nećakinje kad su mu se rodili blizanci. Nećakinja se još dobro sjećala da ju je dobila od Goldsteina 1963.g. Goldstein ju je dobio od Glasera, Glaser od Steinerja a Steiner - nećete mi vjerovati - od moje drage tetke like 1960.g. Sad se sjećam da je godinu dana prije tetka lika uselila u novi stan i budući da u odgovarajućem pretincu nismo imali ništa u rezervi, morali smo teška srca žrtvovati bombonijeru.

Tako je ta naša kutija prošla zemlju uzduž i poprijeko, bila na svim mogućim proslavama - da bi se opet vratila u naše ruke i, da je nismo otvorili, možda bi poživjela još kojih pedeset godina prije nego što bi se posve raspala.

Moja je pak dužnost obznaniti da je bombonijera, koja je u državi Izrael služila kao trajno sredstvo darivanja, povučena iz opticaja. Netko će morati kupiti novu. Žalim slučaj.

ZA KIM SUĐE ZVONI

Ni moja žena ni ja nismo neki zagriženi vjernici ali blagdani se u našoj kući strogo poštuju. Na blagdane se, prije svega, ne mora raditi a osim toga donose ugodnu promjenu i u kulinarском smislu.

Stoga je posve prirodno što sam pred blagdan Seder predložio svojoj ženi da pozovemo naše drage prijatelje Samsona i Dworu na večeru.

- Tako ćemo najljepše obilježiti blagdan u duhu naših predaka - rekoh.

- Doista? - ledeno primijeti najbolja supruga na svijetu. - Bilo bi još ljepše kad bi oni nas pozvali. Ne pada mi ni na um da pripravljam gozbu pa da zatim satima perem i pospremam za gostima. Nego, ti radije pođi njima i reci im da bismo ih mi rado pozvali ali da na žalost ne možemo jer... čekaj da razmislim... jer da nam se pećnica pokvarila ili... još bolje... da se slomilo dugme kojim se uključuje struja i da će ga tek za desetak dana moći popraviti, te da zato oni moraju pozvati nas ...

Pokorio sam se njenoj neprijepornoj logici, pošao Samsonu i Dwori i u razgovoru spomenuo kako bi bilo zgodno da provedemo zajednički ugodnu obiteljsku večer.

Prijedlog je s veseljem prihvaćen.

- Sjajno! - klicala je Dwora. - Divno! Samo, na žalost ovaj put ne možemo kod nas. Pokvarila nam se, naime, pećnica, to jest slomilo se dugme

kojim se uključuje struja a mogu ga popraviti tek za deset dana.

Od zaprepaštenja nisam smogao ni riječi.

- Doći ćemo, dakle, za Seder vama - zaključiti Dwora nemilosrdno. - Vrijedi?

- Ne vrijedi - odvratih' joj zbunjeno. - Možda zvuči pomalo glupo ali i naša se pećnica, eto, pokvarila. Ironija sudbine. Kao da se netko našalio s nama, ali što se tu može...

Samson i Dwera nijemo se pogledaše.

- U zadnje vrijeme - nastavio sam iz puke nelagode - sve se više događaju ovakvi kvarovi, i to u cijeloj zemlji. Možda je neka proizvodna greška.

Nastade duga, nategnuta šutnja. Najednom Dwora promuklo krikne i predloži da u proslavu uključimo i naše zajedničke prijatelje Botonija i Pirošku.

Zaključili smo da pošaljemo dvočlanu (mušku) delegaciju. Samson i ja smjesta smo se uputili na zadatak.

- Čuj, stari - rekoh Botoniju odmah s vrata prijateljski ga tapšući po ramenu - što misliš o jednoj zajedničkoj večeri za blagdan? Dobra ideja, zar ne?

- Mogli bismo donijeti električni štednjak ako je vaš slučajno u kvaru - doda Samson za svaki slučaj. - Može? Dogovoreno?

- U božje ime - reče Botoni dosta kiselo. - Znači, vi ćete doći nama. I moja žena će se sigurno veseliti da vas vidi.

- Boto-o-o-oni!

Prodorni ženski glas gotovo nam je probio bubnjiće. Botoni ustade i poslušno ode u smjeru odakle se glas javio. Čekali smo ne sluteći ništa dobro.

Kad se vratio, lice mu je imalo odlučniji izraz.

- Kad zapravo ove godine pada Seder? - upita.

- Dan uoči Pashe - požurih odgovoriti. - To je jedna od naših najljepših povijesnih tradicija.

- Kakav li sam ja glupan! - Botoni se lupi dlanom po čelu. - Posve sam zaboravio da toga dana spremamo, čistimo i bojimo stan. Morat ćemo negdje drugdje jesti. I to što je moguće dalje odavde. Zbog mirisa.

Samson i ja se zgledasmo. Nevjerojatno je kakve sve glupe i primitivne izlike čovjek izmisli samo da izbjegne svojim vjerskim i društvenim obavezama. Nije nam preostalo ništa drugo već da mu ispričamo našu priču o pećnicama koje su u kvaru. Botoni nas je napeto slušao.

- Zapravo smo mi vrlo bezobzirni - reče napokon. - Kako smo mogli zaboraviti na tako krasne ljude kao što su Midad i Shulamith? Njih treba svakako uključiti.

Srdačno smo zagrlili jedan drugoga jer, na kraju krajeva, mi smo stari pajdaši, i otputili se do Midada i Shulamith da im iznesemo naš plan o zajedničkoj blagdanskoj večeri.

Kad su nas čuli, oči su im zasjale. Shulamith je čak od veselja zapljeskala rukama.

- Izvrsno! Svi ste znači kod nas na večeri!

Pogledali smo je zapanjeno. Svi? Zar svi mi? Na večeri? Samo tako? Tu nešto nije u redu.

- Samo trenutak - rekoh pošto sam se pribrao. - Mislite li vi to večeru u *vašem* stanu?

- Kakvo je to pitanje?

- A pećnica vam funkcionira?

- Besprijekorno.

Sasvim sam se zbunio. Primijetio sam da je i Samsona i Botonija uhvatila panika.

- A zidovi? - ne mogaše izdržati Botoni. - Sto je sa zidovima? Zar ih ne morate bijeliti?

- Ostavi se gluposti - Midad će raspoloženo i prijazno. - Na blagdan navečer ste kod nas, i gotovo.

Otišli smo od njih posve zbunjeni i ništa nam nije bilo jasno. Samo se po sebi razumije da na blagdan navečer *nećemo* njima. Tu ipak nešto nije u redu i mi se ne damo tako lako navesti na tanak led. Nitko od nas ni slučajno! Svi ćemo lijepo ostati kod kuće, kao što se u duhu našeg najljepšeg povijesnog običaja i pristoji.

TELEKOMPLIKACIJE

Kad putuje po svijetu, izraelski se građanin osjeća kao odsječen od svoje zemlje. Pokatkad na TV-ekranu uspije uhvatiti kartu Sinaja prošaranu točkastim i iscrtanim linijama, ponegdje naleti na prastare izraelske novine a s vremena na vrijeme dobije pismo od kuće, u kojem obično stoji: »Idući put više!« I to je sve...

To bi, zapravo, bilo sve da nije - telefona, te praktične, korisne, čudesne naprave koja vas u tren oka spoji s vašim najbližima, najdražima, najvrednijima. To je nenaplativo! Da, nenaplativo je prava riječ: minuta razgovora na relaciji New York-Tel Aviv stoji cijelih osam dolara.

Pa neka stoji koliko hoće!

Izraelski građanin u svijetu duboko udahne, diže telefonsku slušalicu u nekoj pohabanoj hotelskoj sobi, dršćućom rukom okreće brojčanik i napeto sluša kako negdje na drugom kraju svijeta zvoni telefon. Bit će vrlo kratak. Kod kuće sve u redu? Djeca zdrava? Ja dobro. Vratit ću se čim budem mogao. Nemoj žuriti da platiš porez, ima vremena. Šaljem vam poljupce. I to je sve. Kratko i srdačno... najviše tri minute.

- Halo - začuje se poznati slatki glasić s one strane oceana.

- Tko je tamo?

To je moja djevojčica Renana. Srce mi se ispunilo nježnom toplinom.

- Halo, Renana, dušo - proderem se u slušalicu. - Kako si?

- Tko je tamo? - Renana će opet. - Halo.
- Ovdje tata.
- Tko?
- Tata, tata ovdje. Je li mama kod kuće?
- A tko je tamo?
- Tata.
- Moj tata?
- Da, ovdje tvoj tata. Daj mi mamu, srce!
- Čekaj malo... tata, slušaj tata...
- Slušam.
- Kako si?
- Dobro sam, dobro. Gdje je mama?
- Ti si sada u Americi. Zoveš iz Amerike?
- Da, zovem iz Amerike i jako mi se žuri...
- Hoćeš li Amira?

Ako kažem da neću, Amir će se uvrijediti.

- Dobro, daj mi ga, ali požuri! Do viđenja, malena!

- Molim?
- Rekao sam do viđenja!
- Tko je tamo?
- Zovi brata!
- Do viđenja, tata!
- Do viđenja, mila, do viđenja!
- Molim?
- Daj mi Amira, k vragu!
- Amire, gdje si? Tata te zove, Amire! Amire-e!

Prošlo je već sedam debelih minuta. - Sedam minuta po osam dolara! Djeci bi trebalo zabraniti da telefoniraju. Osam minuta. Gdje je sad taj klinac? Amire-e-e!...

- Halo, tata?
- Halo, mali moj, kako si?
- Dobro. Kako si ti?
- Dobro sam. Je li sve u redu, Amire?
- U redu je.
- Drago mi je.

Stanka. Najvažnije smo iscrpli.

- Tata!
- Molim.
- Renana ti ima još nešto reći.

Pred očima mi se ukaže neka vrsta ogromnog taksimetra na kojem brojke zvrndaju bjesomučnom brzinom... Klik... 360 izraelskih funti... Klik: 396... Klik: 432... Klik.

- Tata, slušaj tata...
- Slušam.
- Jučer... jučer...
- Što je bilo jučer?
- Jučer... čekaj malo! Amire, pusti me da govorim! - Tata, Amir me gura.
- Zovi mi mamu! Brzo!
- Čekaj malo... Jučer...
- Je?
- Jučer... znaš, jučer... čuješ li me?
- Da, čujem te. Jučer, što se dogodilo jučer, jučer što, što je bilo jučer?
- Jučer Mošik nije došao u vrtić.
- Gdje je mama?
- Molim?
- M-a-m-a!
- Mame nema kod kuće. Tata, slušaj...
- Da, što je?
- Hoćeš li Amira?
- Ne, ne trebam ga više. Zbogom, dušo!
- Tko?
- Šaljem ti poljubac!
- Što?
- P-o-l-j-u-b-a-c!
- Jučer...

Linija se prekinula. Možda sam nehotice dotakao vilicu telefona. Spuštam slušalicu. Pogled mi je ukočen, srce mi se steglo, krv mi se ledi. Prokleta sprava veselo zazvoni. Telefonistica reče ljupkim glasom:

- To je 166 dolara i 70 centi, Mr. Kitchen.

KIKIRIKI S GROŽDICAMA

- Ephraime, jesi li siguran da je to večera?

- Gotovo sam siguran...

Već po stoti put razglabamo isto pitanje.

Gospođa Spiegel je nazvala i pozvala nas u srijedu navečer u pola devet. Zahvalio sam joj na pozivu i rekao da ćemo doći. Odonda ni o čemu drugom ne raspravljamo već o tom telefonskom pozivu, jer gospođa Spiegel nije rekla da nas poziva na večeru ali nije rekla ni da nas *ne* poziva na večeru.

- Nitko ne poziva ljude u pola devet ako im ne misli dati večeru - zaključi moja žena. - Zato mislim da će to ipak biti večera.

Dijelio sam njeno mišljenje. Ako nemaju namjeru da vas nahrane, onda obično kažu »negdje poslije osam« ili »između osam i devet« - ne kažu »u pola devet«. Nisam doduše siguran da li je gospođa Spiegel rekla »točno u pola devet« ali glas joj je djelovao vrlo hranjivo...

- Sad sam već i ja gotovo sigurna da nas je pozvala na večeru - reče najbolja supruga na svijetu.

Predložio sam da je nazovem kako bih napipao o čemu se radi ali se moja žena usprotivila.

- To je previše prozirno - reče. - Osim toga dobro poznam Spiegelove. Kad oni pozovu goste, stol je uvijek pun.

Već sam u sebi zamislio stol koji se savija pod težinom pladnjeva punih roštilja, purana, gusaka, pataka, salata, pečenih krumpirića i raznih

umaka. Nadam se da neće prije jela razvezati priču. Za razgovor ima vremena i poslije večere.

Slučaj je htio da u srijedu zbog raznih obaveza nismo uopće stigli ručati. Bacili smo u usta tek koji zalogaj. Kad smo stigli kod Spiegelovih, atmosfera nije obećavala ništa dobro. Ponajprije, bili smo prvi gosti. Spiegelovi se još nisu dospjeli ni obući. Zabrinuto smo se osvrnuli po sobi ali nismo uspjeti zaustaviti pogled ni na čemu konkretnom. Bili su tu: naslonjači, garnitura za sjedenje i niski stol na kojemu je stajala zdjela s kikirikijem, bademima i suhim groždicama, jedna omanja zdjela s maslinama, tanjur IS.OCK:1-cama sira u koje su bile zabodene plastične čačkalice i široka čaša u kojoj su bili slani štapići. Nije li ipak gospođa Spiegel na telefonu umjesto pola devet rekla devet i pol? A možda uopće nije spomenula vrijeme već se to meni samo pričilo?

- Jeste li za piće?

Gospodin Spiegel, vežući usput kravatu, smiješa nam piće zvano »John Collins«, izvanredno osvježujuće piće koje se sastoji od trećine konjaka, trećine soda-vode i trećine *Collinsa*. U svakoj bi nam drugoj prilici ovo piće izvrsno prijalo ali ovaj su put naši želuci očekivali puricu ili nešto slično - u svakom slučaju nešto konkretno.

Pošto smo nazdravili, domaćin započe razgovor o Sartru. Uzeo sam šaku kikirikija i pokušao mu razložiti svoje mišljenje o egzistencijalizmu. Ali ubrzo sam shvatio da mi nedostaje materijala. Što je odraslu čovjeku šaka kikirikija? Posegao sam za maslinama ali ih je moja žena već sve bila slistila. Kao i sir. Kad smo načeli razgovor o izborima, preostale su još samo tri groždice i jedan slani štapić.

- Oprostite - reče gospođa Spiegel. - Donijet ću još.

Ona uze prazne zdjele i pođe u kuhinju. Pogledali smo krišom za njom ne bismo li kroz otškrinuta vrata ugledali bilo kakav znak kulinarskog obilja, ali ništa od toga. Kuhinja se doimala poput bolničke sobe: bijela, čista i - prazna.

U međuvremenu pristigli su još neki gosti - već je bilo prošlo devet sati - a meni je želudac počeo sve glasnije kruljiti. Gotovo sam propao u zemlju od srama.

Već poslije druge zdjele kikirikija osjetio sam da mi u želucu nije dobro. Ne, nemam ja u načelu ništa protiv kikirikija; to je vrlo ukusna namirnica puna vitamina, proteina i svih tih stvari, ali nikako ne može nadomjestiti purana ili jastoga s majonezom.

Osvrnuo sam se oko sebe da vidim što je s mojom ženom. Po izrazu njena lica prosudio sam da mandule i groždice u njenoj utrobi ratuju s »Johnom Collinsom«. Navalio sam na sir, progutavši usput jednu plastičnu čačkalicu, i više se nisam mogao zaustaviti. Gospođa Spiegel nas je iznenađeno gledala, potihom razmijenila nekoliko riječi sa svojim mužem i pošla u kuhinju po nove zalihe.

Netko je u razgovoru spomenuo kako svakim danom ima sve više nezaposlenih.

- Nije to još ništa - primijetio sam. - Cijela nacija gladuje.

Na svu sreću izgovorio sam to prilično nerazgovijetno jer sam imao puna usta slanah štapića. Ali razljutilo me što mi tu netko jadikuje nad nezaposlenošću kad istovremeno u ovoj pristojno namještenoj sobi sjede ljudi koji vape za koricom kruha. Zdjela s kikirikijem i opet se ispraznila a lica naših domaćina odavala su prve znakove panike. Gospođa Spiegel premetala je

neko vrijeme po ormaru da bi napokon izvukla neke karamele koje smo za tili čas smazali. Već sam spomenuo da od jutra nismo ništa jeli. Zato sada nismo mogli prestati jesti. U meni je nestalo i posljednjeg traga samokontrole. Trpao sam u usta sve što mi je bilo na dohvat ruke. Šlani su mi štapići toliko hrskali u ustima da sam gotovo oglušio. Pomalo mi se vrtjelo u glavi. Nije ni čudo jer, kad se sve zbroji, imao sam u želucu oko dvije kile kikirikija, pola maslinovog drveta i ocean pun soli. Teškom sam mukom susprezao napad štucavice. Moja žena, pošto je pojela i zadnju karamelu, zurila je u mene tupim, ljepljivim pogledom. Kad bih pogledao opustošene zdjele, gotovo bi mi pozlilo. Imao sam osjećaj da ću se raspuknuti. Nisam mogao više ni pomisliti na jelo... samo ne jelo ... nikad više jelo...

- Gospodo, izvolite, prijedite ovamo!

Gospođa Spiegel širom je otvorila vrata susjedne sobe. Ugledali smo dug stol prekriven bijelim stoljnjakom a na njemu... o, ne... ne... puran, juha od gljiva, prženi krumpirići, šparoge, salate, umaci...

MOJE ZLATO SPAVA

Ima djece koju nikakva sila ne može natjerati da na vrijeme pođu u krevet. Naš Amir srećom ne spada među takve. On liježe točno poput sata. Takvo je dijete prava blagodat! U pola devet, ni minutu prije ni kasnije, on ide na spavanje a ustaje u sedam izjutra svjež kao ružica, točno po preporuci liječnika i po želji roditelja. Sve je samo stvar discipline.

Cijeli taj veliki pedagoški uspjeh ima samo jednu kvaku: sve to uopće nije istina. Ja naime lažem, lažem baš kao i svi roditelji. Amir zapravo liježe između 23 sata i 30 minuta i 2 sata i 15 minuta, što ovisi o zvijezdama na nebu i o TV programu, a ujutro jedva ispuže iz kreveta na sve četiri. Nedjeljom i blagdanom uopće ne ustaje.

Mali se, istina, ne protivi da legne u 8 sati i 30 minuta kao što liječnici preporučuju. Točno u to vrijeme oblači pidžamu i liježe u krevet, čak poželi roditeljima laku noć. Tek poslije nekog vremena - recimo minutu, minutu i pol - on ponovno ustaje da bi oprao zube. Zatim hoće nešto popiti, onda mora piškiti, onda pregledava školsku torbu da nije što zaboravio, onda opet nešto popije, usput pogleda crtić na televiziji, zatim se malo poigra s psom, pa opet ide piškiti, onda neko vrijeme u vrtu promatra puževe, poslije toga gleda jordanski TV program a onda krene u kaznenu ekspediciju tražeći po kuhinji nešto slatko. I tako sve do 2 sata i 15 minuta kada je vrijeme za spavanje.

Naravno da takav način života ostavlja tragove. Amir je bljedolik, gotovo prozračan, s velikim kolobarima oko očiju pa se doima poput duha s naočalama. Učitelj nam se tuži da zna usred sata zaspati i pasti pod klupu. Preporuča psihoterapiju. Pitao je također kada Amir ide spavati. Odgovorili smo mu: točno u pola devet.

Dugo vremena mučila nas je pomisao kako sva ostala djeca u našem susjedstvu pravovremeno idu na spavanje poput one male Avital, Gideonove kćerkice. Gideon je u svojoj obitelji zaveo apsolutnu poslušnost i željeznu disciplinu - on je gazda u kući i tu nema pogovora. Avital ide u krevet točno u 20 sati i 45 minuta. Sami smo se u to uvjerali kad smo neke večeri bili kod njih u posjetu. U 20 sati i 44 minute Gideon je bacio pogled na sat i samo mirno i kratko rekao:

- Tally. U krevet.

Ni slova više. To je bilo posve dovoljno. Tally je ustala, poželjela nam svima laku noć i otapkala u svoju sobu bez riječi prigovora. To se zove disciplina! Najbolja supruga na svijetu i ja umirali smo od srama u našim naslonjačima, pri pomisli da u isto vrijeme naš sin Amir luta kod kuće polumračnim sobama poput Hamleta u Helsingoru. Sramili smo se tako sve do dva sata po ponoći. U dva sata izjutra otvorila su se vrata i na pragu je stajala poslušna mala Avital, posve budna, držeći u ruci svežanj novina.

- A gdje je tjedni prilog? - upitala je.

Sad je na Gideonu bio red da umire od srama. Otada svim našim gostima pripovijedamo kako naša djeca točno na minutu idu u krevet.

Zapravo mi vrlo dobro znamo što je pridonijelo tome da Amir ne može na vrijeme zaspati. On se virusom nesanice zarazio za vrijeme Šestodnevog rata kad je radio cijele noći javljao vijesti sa fronte a mi nismo imali srca da ga otjeramo

u krevet. Tu pedagošku nesmotrenost plaćamo sada tako da mu puštamo na volju da cijelu noć luta, pere zube, piški, igra se s psom, promatra puževe i slično.

Jednom sam zatekao Amira oko 3 sata u noći u kuhinji kako pokušava prokrijumčati bocu Coca-Cole ispod ruke.

- Zašto ne spavaš, sine? - upitao sam ga.

- Zato što mi je dosadno spavati - glasio je prilično neočekivan odgovor.

Pokušao sam mu navesti primjer mnogih životinja koje liježu sa suncem i ustaju sa suncem, na što mi on odvrati primjerom sove koja mu je ideal još od mladosti, što će reći od prekjučer. Premišljao sam ne bi li najbolje bilo da ga dobro isprašim po turu, ali se najbolja supruga na svijetu usprotivila tome jer ne može podnijeti da joj tučem djecu. Nije mi preostalo drugo već da ga oštrim riječima otjeram u krevet. Amir je poslušno otišao i do tri sata rješavao križaljke.

Obratili smo se psihoterapeutu koji nas je odmah upozorio da ništa ne pokušavamo silom jer bi to moglo ostaviti traga u njegovu duševnom životu.

- Priroda će se sama pobrinuti ako joj za to damo priliku - reče nam.

Dali smo prirodi priliku ali ona je nije iskoristila. Kad sam jednom u pola četiri izjutra zatekao Amira gdje kredom u boji crta avione po zidovima, toliko sam se razbjesnio da sam smjesta nazvao popustljivog psihoterapeut i.

Na drugom kraju javio mi se umilni dječji glasić:

- Tata spava.

Spas je došao za blagdane Pashe, kad školska djeca imaju ferije.

Nije se zbilom odjednom. Prvog dana školskih praznika Amir je ostao budan do 3 sata i 45

minuta a drugoga dana nije sklopio oka sve do 4 sata i 20 minuta. I nama je njegov burni noćni život poremetio san jer, dakako, nismo mogli mirno ležati i brojiti ovce dok naše vlastito ja-nješće luduje po kući.

Iz dana u dan sve je bilo gore. Amir bi zaspao sve kasnije. Najbolja supruga na svijetu htjela ga je dobro isprašiti po turu ali sam se tome usprotivio budući da ne mogu dopustiti da mi ona tuče djecu.

Jedne besane noći najednom joj je sinula spasonosna ideja.

- Ephraime - reče i uspravi se u krevetu. - Koliko je sati?

- Pet i deset - zijevnuh.

- Ephraime, ja mislim da Amirovo vrijeme za spavanje više ne možemo pomaknuti *unazad*. Zašto ga onda ne bismo pomaknuli *unaprijed* ?

Na prvi pogled se njena zamisao doimala prilično revolucionarnom ali se poslije pokazala i odgojno vrlo mudrom. Dali smo njegovim upalim crveno obrubljenim očima punu slobodu. Štoviše, poticali smo ga da uopće ne spava.

- Pođi u krevet kad te je volja. Tako je za tebe najbolje.

Pokazalo se da je naš sin bio vrlo spreman surađivati, a evo i rezultata te suradnje:

Trećeg dana zaspao je u 5 sati i 30 minuta i probudio se iza podneva.

Osmog dana spavao je od 9 sati i 50 minuta do 18 sati i 30 minuta.

Trinaestog dana legao je u 15 sati i 30 minuta i probudio se sav živahan u ponoć.

Šesnaestog dana usnio je u šest popodne a ustao s pijetlima.

Posljednjeg, dvadeset prvog dana školskih ferija, Abnir je dostigao samog sebe. Zaspao je

točno u 20 sati i 30 minuta i probudio se točno u 7 sati upravo onako kako liječnici preporučuju. Na tome je i ostalo. Naš sin tako redovito liježe i ustaje da po njemu možete ravnati satove. Osim ako ne lažemo, kao i svi roditelji.

RAJA IZ TURISTIČKOG RAJA

Vlaga. Vlaga u zraku. Žegu još čovjek i može podnijeti - ali vlagu nikako! Vlaga Izraelca tjera u sjeverne predjele zemlje. Pet se dana on znoji, dahće, puže uskim, sparnim ulicama Tel Aviva i jedina pomisao koja ga još održava na životu jest nada da će se za vikenda osvježiti na obali Tibe-rijskog jezera.

Rezervirali smo dvokrevetnu sobu u najvećem hotelu na jezeru i jedva dočekali kraj tjedna. Stigli smo onamo puni nade. Već sam pogled na hotel, na luksuz i komfor koji nudi, uključujući i uređaje za klimatizaciju, ispunio nas je neizreci-
vim osjećajem zadovoljstva.

Hladni zrak, po kojemu je ovo mjesto poznato, prostru jao je prema nama već pri susretu sa še-
fom recepcije.

- Iskreno žalim i ispričavam se - ispričavao se - ali upravo su nam se najavili sudionici Među-
narodnog sajma vina, koji je danas zatvoren i zbog toga, na žalost, nemam na raspolaganju ni jedne sobe osim možda bijedna sobička u starom krilu zgrade. A i taj morate sutra dobrovoljno napustiti, jer ćemo vas u protivnom biti prisiljeni silom izbaciti. Uvjeren sam, gospodine, da imate razumijevanja za naše poteškoće.

- Ne, nemam razumijevanja i protestiram - odbrusili mu. - Moj je novac jednako vrijedan koliko i njihov.

- Ali, molim vas, nije u pitanju novac. Naša je rodoljubna dužnost da im boravak učinimo što

ugodnijim. Oni, osim toga, daju i veće napojnice. Molim vas, gospodine i gospođo, gubite se, i to što je moguće prije.

Požurili smo brže-bolje u staro krilo zgrade kako ne bismo dalje izazivali pravedni gnjev šefa recepcije jer, napokon šef recepcije nije bilo tko već - šef recepcije.

Naš je sobičak bio pomalo mračan i zagušljiv ali još uvijek dovoljno dobar za domaće goste. Ispraznili smo kovčege, obukli odjeću za kupanje i veselim korakom pošli prema jezeru.

Upravitelj hotela nam prepriječi put.

- Što vam pada na um da ovako odjeveni šetate okolo? Svakog časa mogu naići turisti. Na-trag u sobu!

Kad smo stigli pred našu sobu, ondje je već stajao hotelski službenik koji nam je saopćio da su se osim vinara najavili još i sudionici natjecanja u gađanju glinenih golubova, s Malte. Prtljagu su nam već odnijeli u neku podrumsku prostoriju blizu kotlovnice. Zapravo tik uz nju.

- Možete se ondje zadržati do jedanaest sati - reče nam službenik, koji je u dnu duše ipak bio dobar čovjek - ali nemojte upotrebljavati toplu vodu. Trebat će turistima.

Pomalo smo se već naučili kretati još samo kriomice, uglavnom se šuljajući uza zidove. Obuzeo nas je duboki osjećaj manje vrijednosti.

- Misliš li da bi nas mogli i javno išibati ako još ostanemo tu? - šapnula mi je, hrabra suputnica moje zle sudbine.

Umirio sam je objasnivši joj da nam ne prijete nikakva neposredna fizička opasnost sve dok se budemo pridržavali naredbi viših organa.

Jednom smo ugledali hotelskog službenika kako s devetokrakim bičem u ruci patrolira po židovskom getu hotela i vješto mu izmakli.

Poslije ručka smo kanili malo otpočiniti kad nas je prenela tutnjava motorizirane kolone. Provirili smo kroz pukotinu u zidu: stiglo je desetak velikih luksuznih autobusa a u svakome po jedan kongres. Za svaki slučaj nazvao sam recepciju.

- Imate li još mjesta ispod kotlovnice?
- Iznimno imamo.

Osim što su nas smetali šišmiši, naš novi zatvor i nije bio tako loš. Hranu su nam ugurali kroz podrumski prozorčić. Za svaki slučaj legli smo na spavanje odjeveni.

Nešto prije ponoći doista je stiglo još nekoliko autobusa s turistima. Opet su nam dodijelili novo boravište, ovaj put malu splav na jezeru. Imali smo sreće jer je bila gotovo nova. Domo-roci s manje sreće morali su se zadovoljiti s nekoliko dasaka. Troje ih se u noći utopilo. Hvala bogu, turisti nisu ništa primijetili.

TKO PITA, NE SKITA

- Tata!

Tako me obično oslovljavaju moja djeca. Ovaj put je to bio Amir. Stajao je na vratima moje radne sobe.

- Tata - reče mi moje plavooko, riđokoso drugorođeno dijete - je li istina da se Zemlja okreće oko Sunca?

- Naravno da je istina - odgovara tata.

- Kako znaš?

Eto, tu smo. To je najvjerojatnije posljedica onih svemirskih letova. Naše je dijete na putu da osvoji Sunčev sustav. E pa, sretno ti bilo, dječče!

- Svatko to zna - strpljivo mu objašnjavam. - To smo učili u školi.

- Što ste učili u školi?

Mozak mi je zatajio. Što smo mi to u stvari učili? Jedino čega se još iz znanosti o svjetovima sjećam, jest to da je profesor fizike nosio indijansku kravatu i da je zatvorenih očiju znao minutama i minutama govoriti bez prekida. Imao je isturene prednje zube. Čini mi se da smo ga zvali »konj«, ali nisam siguran. Morat ću jednom provjeriti.

- Čuješ li me, otkud znaš? - ponovno će Amir.

- Ne pitaj gluposti! - prekorim sina. - Ima stotine dokaza. Osim toga, kad bi se Sunce okretalo oko Zemlje, onda ne bismo imali Sunčev sustav nego Zemljin sustav.

Nisam ga baš uvjerio. Morat ću mu pružiti neke opipljivije dokaze, prije nego što sam dođe na neke lude ideje. Ne smijemo smetnuti s uma da je on ridokos...

- Gledaj - rekoh mu i uzeh sa stola gumicu za brisanje. - Zamislimo da je to Mjesec a da je ova kutija s čavlicima Zemlja...

Stolna svjetiljka je dakako bila Sunce. Tatica zatim graciozno stade vrtjeti gumicu i čavlice oko svjetiljke, polako, polagano, vrtimo, vrtimo...

- Vidiš li sjenu, glupavko? Kad se gumica nađe između čavlica i svjetiljke, čavlici su u sjeni...

- Aha. - Amir će prilično nepovjerljivo. - Ali oni će ostati u sjeni i onda ako umjesto gumice vrtiš svjetiljku...

Nevjerojatno kako su današnja djeca glupa!

- Mučni malo glavom! - viknuh. - Kad bi se svjetiljka vrtjela, onda bi sjena padala samo na jednu stranu.

A nije pala sjena već kutija s čavlicima, koji su se, valjda uslijed centrifugalne sile, rasuli na sve strane, vrag ih odnio.

- Klipane!

Prignuo sam se da ih pokupim, kad mi pogled padne na Amirove čarape. Jedna je opet visila preko cipele. Nisam još vidio tako neuredna djeteta!

- Opet izgledaš kao protuha!

Dok sam puzeći po podu skupljao čavlice i svaki se čas nabadao na poneki od njih, pokušavao sam se prisjetiti Galileja koji je tu cijelu priču o Suncu iznio na dvoru... nekoga tamo kralja. Znam, jer sam gledao komad u kazalištu. Zvao se »Si muove« ili tako nekako. Dobar komad, s izvrsnim glumcima. Sjećam se još da je na pozornici bilo mnogo stuba. Ali što mi to sad

pomaže? Pogledao sam kroz prozor prema nebu ne bih li ondje ugledao da se što kreće. Ali vani je padala kiša.

Poslao sam sina u njegovu sobu i preporučio mu da malo razmisli o svojim glupim pitanjima. Amir je uvrijeđeno otišao.

Čim se udaljio, dograbio sam enciklopediju i počeo užurbano prelistavati... Kolumbo ... Kopenhagen ... Kopernik, Nikola, njemački zvjezdoznanac (1473-1543). Raspisali se o njemu na više od pola stranice ali nigdje ni slova o tome što se zapravo oko čega okreće i zašto. Izgleda da se ni izdavači enciklopedije više ne sjećaju onoga što su učili u školi.

Pošao sam sinu u sobu i očinski mu stavio ruku na rame.

- Je li sada sve u redu, sine?

- Nije - odvrati derište. - Tata, ti nemaš pojma!

Tko nema pojma? Zar *ja* da nemam pojma? Bezobraznik, kako se samo usuđuje?

Podigao sam glas pokušavajući navesti riječi glumca u onom komadu.

- Sjeti se samo što je Galileo rekao svojim sucima: ipak se kreće.

- U redu, kreće se - reče moj sin - ali se ne kreće oko Sunca.

- Nego oko čega? Oko moga nosa?

Počeo sam se preznojavati. U pitanju mi je bio očinski ugled.

- Čekaj malo! Telefon! - viknuo sam i brže bolje istrčao iz sobe.

Iz najtamnijeg kuta svoje radne sobe krišom sam nazvao prijatelja Bruna koji je biokemičar ili nešto tome slično.

- Slušaj - prošaputao sam u slušalicu - kako mi znamo da se Zemlja okreće oko Sunca?

Neko je vrijeme šutio a onda me šapatom upitao zašto ja šapćem. Rekoh mu da sam promukao i ponovio mu pitanje.

- Pa to smo učili u školi - mucao je taj nazovi biokemičar. - Ako se ne varam, to dokazuju godišnja doba... naročito ljeto...

- Ta što ne kažeš! - posprdno sam mu se nasmejao. - Godišnja bi doba ostala i onda kada bi se svjetiljka vrtjela a kutija s čavlicima stajala na mjestu.

Nazvao sam svoju prijateljicu Dolly, koja je nekada studirala pravo. Ona se doista sjetila da su na satu fizike učili o nekakvom »Fouchetovom klatnu« koje su, koliko ona zna, spustili niz neki crkveni toranj a ono je na pijesku ostavljalo trag...

Sada pomalo počinjem shvaćati inkviziciju! Pa toj drskoj djeci ni jedno pravilo nije sveto i nastoje na svakom koraku osramotiti starije. Otkle znam da se Zemlja okreće oko Sunca? Znam i gotovo! Osjećam to u kostima, osjećam cijelim svojim tijelom.

Slomljeno sam se dovukao do pisaćeg stola da nastavim raditi. Gdje li je samo nestala gumica za brisanje?

- Tata!

Ridokoso čudovište je opet na vratima.

- Dakle, što se onda okreće?

Najednom osjetih strašan umor. Glava me boli. Ne može se čovjek cijeli život boriti protiv nekoga a pogotovo ne protiv svoje djece.

- Sve se okreće, sine - mrmljao sam. - Sve se okreće...

- Ti znači misliš da se Sunce okreće?

- Oko toga se još uvijek prepiru. Ali u današnje je vrijeme sve moguće.

Pogledao sam ga i zaurlao.

- Navuci već jednom te čarape!

NALIJEPI BLIŽNJEGA SVOGA

Kažu da je djetinjstvo sretno doba. I jest - ali za koga? Prije sam mislio da je to za trgovce dječjim igračkama, ali sada sam uvjeren da je djetinjstvo sretno doba za gospodina Frischa. Evo zašto...

Prije nekoliko mjeseci nepoznati je genij otkrio da djeca kupuju slikovnice samo ako mogu sama u njih naljepiti sličice a s ostatkom ljepila premazati pokućstvo i sagove. Rezultat tog otkrića je album od četrdeset i šest stranica »Čuda svijeta«. Na svakoj ima mjesta za devet naljepnica u boji, koje možete kupiti na uglu kod gospođe Frisch.

Album je vrlo poučan, sa slikama gotovo svih svjetskih čudesa, živih i mrtvih, od Sunčevog sustava do prapovijesnih nemani i od piramida do suvremenih tiskarskih strojeva koji izbacuju 100.000 sličica u minuti.

Ti strojevi rade dvadeset i četiri sata na dan.

Ti strojevi rade za moga sina Amira.

Glavni trik ove nove odgojne metode je u tome što kod gospođe Frisch možete kupiti naljepnice samo u zatvorenoj omotnici tako da dijete, prije nego što nađe lava koji mu nedostaje u albumu, mora kupiti svu silu drugih mačaka - u vreći. To je, naravno, prava katastrofa za kućni budžet ali, s druge strane, razmjenjivanjem naljepnica dijete razvija zdrav smisao za kasnije burzovne transakcije.

Amir na tom području pokazuje izuzetnu nadarenost. On uvijek dobije lavlji dio lavova. Za posljednjih nekoliko mjeseci uložio je u naljepnice cijeli svoj džeparac. U njegovoj sobi možete do koljena gaziti po čudesima ovoga svijeta. Niti jednu ladicu u kući ne možete otvoriti a da iz nje ne iskoči barem desetak brontosaura.

- Sine - zapitao sam ga jednom - album ti je već tako pun da više ni jedna naljepnica ne stane u nj. Zašto ih onda još kupuješ?

- Za svaki slučaj.

Jedino što mogu u njegovu obranu reći jest činjenica da on pojma nema što zapravo lijepi u album, budući da uopće ne čita priloženi tekst. O centrifugalnoj sili zna, na primjer, samo to da mu je njegov-prijatelj Niki za to dao dvije ribe sabl jarke i dva *boeinga*. Čista prijevara!

Osim toga, on i krade.

Otkrio sam to jednog poslijepodneva kad sam prilegao da malo odspavam. Slučajno sam otvorio jedno oko i uhvatio svog riđokosog dječaka kako zavlači ruku u džep mojih hlača.

- Hej! - posve sam se razbudio. - Sto to radiš?

- Tražim novac - potvrdi on činjenično stanje.

- Nikiju treba buljooka štuka.

- A zašto Niki onda ne krade novac od svog oca?

- Ne može jer se njegov tata ljuti.

Vrlo uvjerljivo, nema što!

Razgovarao sam s prestupnikovom majkom i zaključili smo da se moramo posavjetovati s učiteljicom. Ona je sazvala sastanak svih roditelja čija djeca sakupljaju naljepnice. Bio je to vjerojatno najmasovnijhroditeljski sastanak u povijesti našega školstva.

Prema procjeni nastavnčkog zbora, broj naljepnica u opticaju među učenicima kreće se između tri i četiri milijuna po razredu.

- Možda bismo trebali - predložila je Amirova učiteljica - upozoriti poreske organe na silnu zaradu koju ostvaruju izdavači tih albuma, što bi dovelo do pada proizvodnje.

Njezin prijedlog nije prošao. Očigledno je i među nazočnim roditeljima bilo izdavača tih albuma.

U svom prilogu diskusiji spomenuo sam da mi je sin počeo krasti, što je u dvorani izazvalo samo podsmijeh.

- Moj sin je prošli tjedan izveo oružanu pljačku - izjavi jedan otac potišteno. - Napao je nožem svoga djeda samo zato što mu ovaj nije htio dati novac za mastodonta.

Nekolicina roditelja predložilo je bojkot industrije papira, drugi pak zabranu prodaje ljepila. Jedan otac, neki gospodin Frisch, nabaci da bismo mogli primijeniti »dansku metodu« koja se pokazala vrlo uspješnom u borbi protiv pornografije: preplaviti tržište naljepnicama sve dok ih se djeca ne zasite. Taj je prijedlog i prihvaćen.

Sutradan sam kupio kod gospođe Frisch cijelu košaru naljepnica, među kojima »Kulturu Azteka« i »Leonardovu prvu letjelicu«.

Amir je kratkim postupkom ispraznio košaru i za tili čas napunio naljepnicama sve donje ladice ormara. Držao se donjih ladica stoga što je nekoliko dana prije naša kućna pomoćnica ostala živa zakopana pod kišom svjetskih čudesa kad je otvorila gornji pretinac kuhinjskog ormara. Danska metoda, čini se, ipak nije bila djelotvorna; koliko god bih mu naljepnica donio, on bi svejednako pružao ruku i govorio: »Još!«

Naše se dijete čak i izgledom izmijenilo: oči mu se smanjile a obrazi naduli. Najbolja supruga na svijetu tvrdi da se on pretvara u hrčka. O hrčku u leksikonu piše: »Glodavac izgledom sličan štakoru, u obrazima ima džepove u koje

sprema zrna žitarica, te tako stvara zalihu za zimu.«

Prava slika i prilika Amirova.

Jučer sam se zatvorio u svoju sobu, pomeo nešto grčke mitologije sa stolca i sjeo da pročitam novine, kad li se odnekud stvori preda mnom moj mali hrčak i pruži mi šaku punu crno-bijelih naljepnica.

- Vidi! Giora Spiegel! - pokazivao mi je tuce slika velike nogometne zvijezde - A imam još i dvadeset i jednog Pelea i pet Bobbyja Moora.

»Čuda svijeta« dobila su konkurenciju - izišao je novi album »Svijet sporta«.

Na ovom mjestu završavam. Ako neko vrijeme ne budete čuli za mene, potražite me u našoj dnevnoj sobi pod hrpom južnoameričkih centarfora i evropskih golmana.

KAKO JE NAPOLEON IZGUBIO KOD WATERLOOA

Kad je sunce obasjalo bojno polje, car je u dnevnoj sobi svoje palače stajao nagnut na zemljopisnu kartu, a oko njega, u šutnji prožetoj dubokim poštovanjem, postrojili se njegovi vjerni maršali. Najveći vojskovođa svih vremena razlagao je svoju strategiju za odlučnu bitku s evropskim kraljevima.

Mjeseci progonstva na Elbi nisu ostavili nikakva traga u carevu otmjenu držanju - jedino mu se kosa malo prorijedila a na sljepoočicama bi zasvjatlucala pokoja sjedina. Daleka topovska paljba navještavala je da se Bliicherove pruske trupe približavaju Waterloo...

Svileni zastori lepršali su na jutarnjem povjetarcu. Trenutak u kojem je svijet zaustavio dah.

- Napoleone, dođi na doručak!

Bella, careva treća supruga, promolila je glavu kroz vrata. Bila je to naočita žena, kose povezane maramom, a u ruci je držala metlu. Kad se Napoleon njome oženio na Elbi, ljudi su mu čestitali i govorili da je dobio hvale vrijednu pravu židovsku ženu.

- Hajde, Napoleone - reče ona. - Ohladit će ti se ako odmah ne pojedješ. Tvoji prijatelji neće pobjeći.

Okrenula se maršalima i uzdahnula.

- Uvijek ista priča - tužila se. - Lijepo ga pitam da li hoće ili neće jesti. Da mi barem kaže samo: da ili ne. Ovako se ja mučim i kuham i, kad je sve spremno, gospodin ima prečeg posla a ja

moram čekati s ručkom. Ako stalno podgrijavam, poslije više ništa ne valja. Sad me još i služavka napustila, pa se moram i za dijete brinuti. Napoleone, dođi, doručkuj već jednom.

- Trenutak - promrmljao je veliki strateg i ucrtao u kartu promjenu u formaciji trupa. - Samo trenutak.

Topovska paljba iza brda bivala je sve glasnija. Maršal Ney zabrinuto je pogledao na sat: to je Wellingtonova artiljerija otvorila vatru...

- Ja već spadam s nogu - nastavila je Bella. - Porazbacaš stvari po cijeloj kući a ja onda po cijeli dan moram trčati za tobom i pospremati. I izvadi molim te tu ruku iz kaputa! Koiiko sam ti puta rekla da se kaput na tom mjestu razvuče a to se sukno teško glača. Znaite, moj muž ima vrlo loših navika - obratila se opet maršalima. - Ne znam kako su to njegove bivše žene izdržale. Napoleone! Doručak!

- Evo, odmah - odgovori car i pogleda napeta lica maršala koji su stajali uokolo. - Bliicher i Wellington će pokušati spojiti snage - objašnjavao je - a mi to moramo spriječiti po svaku cijenu. Moramo se zabiti između njih poput klina.

- Sve će ti se ohladiti!

- Napast ćemo za jedan sat!

Vani se začuju teški koraci generala Chambrona koji se užurbano uspinjao mramornim stepenicama grabeći sve po dvije...

- A, nema toga! - poviče Bella i zaustavi ga na vratima. - Najprije izujte te čizme. Ne želim da mi po tek očišćenom podu raznosite blato! -

General Chambron izu čizme i ostade u čarapama poput svih ostalih maršala u sobi.

- Ne bih ništa rekla da imam služavku - objašnjavala je Bella - ali ona je baš jučer digla rep. Lijepo sam govorila mom Napiću da mi se ni-

malo ne sviđa njezin pogled ali me nije htio slušati, jer njemu je sve drugo važnije od onoga što se zbiva u njegovoj vlastitoj kući. Tako sada nemam služavke a sutra je već petak. Zbog te vaše bitke ne stignem potražiti ni novu služavku. Molim vas, gospodo maršali, ako netko od vas čuje za poštenu, skromnu djevojku, pošaljite mi je. Samo neka ne bude s Korzike, te po cijeli dan brbljaju.

- Razumijem, Vaša Visosti - salutira general Chambron i predade caru hitnu poruku.

Napoleon pročitao i poblijedi.

- Gospodo - šapne. - Fouchet je prebjegao neprijatelju. Fouchet! Što sada?

- Doručak - predloži Bella. - Već se sve ohladilo.

Ona krene da ponovo podgrije jelo a Napoleon stade davati posljednje naredbe.

- Sudbina svijeta odlučit će se *ovdje* - reče i upre prstom na kartu. - Ako ta služavka napadne s istoka mi ćemo se na ovom mjestu pregrupirati i zatim...

- Napoleone - začuje se glas iz susjedne sobe. - Kako hoćeš jaje?

- Svejedno.

- Meko?

- Da.

- Onda reci tako.

Čovjek koji je stvarao povijest navuče čizme i dohvati šešir a svaka je bora na njegovu licu odavala odlučnost da dobije ovu bitku naroda.

- Gospodo! Za Francusku!

- Za Francusku! - zagrmješe maršali i isukaše sablje.

- Za Cara!

- Napiću - Bella promoli glavu kroz vrata. - Dijete te zove.

- Vaša Visosti - prišapne joj maršal Murat - neprijatelj je pred vratima.

- Dobro, ali nećete vi biti ovdje cijeli dan zarobljeni s djetetom koje vapi za ocem već ja - odbrusi mu Bella. - Uostalom, neće svijet propasti ako Napoleon poljubi svoje dijete prije nego što krene na posao.

- Gdje je mali?

- Na kahlici.

Car požuri djetetu.

- Znaite, nemam služavke - objašnjavala je Bella - a treba ovu cijelu palaču držati u redu. Hej, vi! Koliko sam vam puta kazala da ne bacate čikove po podu!...

Napoleon žurnim korakom prijeđe dnevnu sobu i zaputi se prema izlazu.

- Sto da kažem ako te tko traži? - upita Bella.

- Reci da sam otišao u bitku kod Waterlooa.

- Kada ćeš se vratiti?

- Ne znam.

- Ali moram nešto reći ljudima ako pitaju. Hoćeš li doći na ručak?

- Ako budem mogao.

- Sto hoćeš da ti skuham?

- Bilo što.

- Hoćeš li punjene paprike?

- Može.

- Onda reci tako.

Car iziđe.

- Ni doručak nisi dovršio! - vikala je Bella za njim kroz prozor. - I ne zaboravi: služavka! I nemoj se vratiti kasno!

Careva ponosna prilika udaljavala se uskom stazom put Waterlooa.

Bella uze krpu i stade čistiti blato s ulaštena poda - morala je sama jer nije imala služavke.

Kroz otvoren prozor dopirao je miris baruta a bljesak topovske paljbe obasjavao drveće.

Toga časa su Blucher i Wellington udružili svoje armije i tako su bitku kod Waterlooa dobila dva čovjeka koji su pošli u rat sami, ostavivši svoje odane žene daleko, daleko kod kuće.

ZLATNA ZALIHA

U zadnje vrijeme osjećam gorak okus u ustima. Pošao sam psihijatru, koji me dugo i detaljno ispitivao o mom djetinjstvu, snovima i bračnom životu. Napokon je zaključio da je uzrok gorkom okusu u mojim ustima potisnuta trauma čije korijene treba tražiti u pomanjkanju šećera u jutarnjoj kavi.

Tako je izišlo na vidjelo da me vlastita supruga, najbolja supruga na svijetu, već tjednima drži na šećernoj dijeti.

- Što ti pada na um? - upitao sam je. - Ja trebam i hoću šećera!

- Ne viči, molim te - odvratila mi žena. - Šećera nema. Nema ga nigdje.

- A što je s našim zalihama?

- Njih držim zaključane za slučaj da ponestane šećera.

- Takav slučaj se upravo dogodio. I sama kažeš da nigdje nema šećera.

- Baš zato. Baš kada ga nema, ti bi se htio njime razbacivati. Svakog časa može izbiti atomski rat i što ćemo onda bez zalihe šećera?

- Ne budi smiješna - rekoh. - Idem sada u prvu trgovinu i kupit ću šećera koliko hoću.

Otišao sam u trgovinu živežnim namirnicama na uglu, povjerljivo namignuo vlasniku koji obožava moje priče i prišapnuo mu da bih trebao nešto šećera.

- Dragi gospodine Kishone - vlasnik će lju-

bazno - nikome ne bih radije učinio uslugu nego vama, ali šećera nema.

- Spreman sam, naravno, platiti i malo više - rekoh.

- Dragi gospodine Kishone, ali ja vam na žalost ne mogu prodati šećera... čak ni kada biste mi za njega platili funtu i osamdeset.

- To je stvarno žalosno - rekoh. - Što sada da počnem?

- Znaete što? - reče trgovac. - Kako bi bilo da mi platite dvije funte?

U tom času odnekud se javi čovjek u šubari, koga uopće nisam bio zamijetio.

- Ne budite ludi i ne plaćajte toliko! Ta to je početak inflacije! Ako panično kupujete samo potpomazete švercere! Vaša je dužnost da ispunite svoju rodoljubnu zadaću.

Zbunjeno sam klimnuo glavom i izišao praznih ruku ali uzdignuta čela. Čovjek u šubari krenuo je za mnom. Cijeli smo sat šetali gore - dolje i razglabali o našoj oskudici. Šubara mi je objašnjavao kako su Amerikanci, ti bezosjećajni nitkovi, ogorčeni na nas zato što se nismo dali zastrašiti njihovim ekonomskim prijetnjama i ucjenama. Stoga nam sada uskraćuju pošiljke šećera u nadi da će nam tim barbarskim postupkom skršiti moral. Ali to im neće uspjeti! Nikada!

I mi ponovismo u jedan glas: nikada!

Stigavši kući prepun nacionalnog ponosa, objasnio sam najboljoj supruzi na svijetu da mi nije ni na kraj pameti da se kao ostali klanjam Zlatnom teletu, i ispričao joj razgovor sa čovjekom u šubari. Ona je - kao i uvijek, imala za to vrlo prozaično obrazloženje. Sve je to lijepo i krasno, reče mi, ali čovjek u šubari je poznati šećerni bolesnik i svako dijete u susjedstvu zna da bi ga samo i jedna kocka šećera na mjestu usmrtila. Njemu je, dakako, lako odreći se šećera. Ali je,

nasuprot tome, prošle noći pred kućom Toscaninijevih navodno zastao jedan kamion i istovario nekoliko vreća šećera koje su zatim ukućani kriomice spremili na sigurno mjesto.

Da bi već ionako tragičnu situaciju još više istakla, moja me žena posluži čajem suvremeno začinjenim limunom i medom umjesto šećera. Taj odvratni napitak toliko mi se zgadio, da sam otrčao ravno onom trgovcu i zaurlao da sam mu spreman platiti dvije funte za kilu šećera. Lopov mi drsko odgovori da sada šećer košta dvije funte i dvadeset.

- U redu, pristajem - rekoh.

- Dobro, onda dođite sutra - odvrati mi. - Ali vas moram upozoriti da ćete sutra već možda morati platiti dvije funte i pedeset i, da znate, to je zadnje što još imamo.

Dok sam stajao na ulici i glasno psovao sebi u bradu, postarija se gospođa sažali na mene:

- Požurite u Rishon. Tamo u Bialikovoj ulici ima trgovac namirnicama koji još ne zna za nestašicu šećera pa ga i dalje mirno prodaje...

Punom brzinom odjurio sam onamo. Međutim, čini se da je netko trgovcu u međuvremenu ipak otkucao da nema šećera jer - šećera nije bilo.

Kod kuće me čekalo novo iznenađenje. Najbolja supruga na svijetu kupila je jednu od onih staklenih, kruškolikih posuda za šećer kakve u zadnje vrijeme vidimo po kavanama a koje se odlikuju time da, kad ih okrenemo i tresemo, iz široke cijevi na vrhu ne izađe ništa. Usprkos tome, ustao sam usred noći iz kreveta i pretražio sve kuhinjske ormare i police ne bih li pronašao tu nesretnu posudu.

Najbolja supruga na svijetu stvorila se odnekud na vratima i, podbočivši ruke, milostivo mi rekla:

- Nikada je nećeš pronaći.

Sutradan sam donio kući vrećicu s pola kilograma sadre kako bih popravio neke pukotine na zidu. Tek što sam je odložio već je netragom nestala a neki ženski glas reče mi tajanstveno da je vrećica na sigurnom. To mi je bilo drago čuti, jer gips je neophodna potreština u modermom kućanstvu. Još draže mi je bilo kad sam u prvoj porciji kave nakon dugo vremena opet okusio šećer.

- Vidiš - reče mi žena - sada kada imamo zalihu, možemo to sebi priuštiti...

Nije mi to trebalo dva puta reći. Drugoga sam dana dovukao kući četiri kile najfinijeg alabastera. U očima najbolje supruge na svijetu zasjao je vragolasti zeleni plamičak. Zagrlila me i upitala gdje sam tu dragocjenost uspio nabaviti.

- U trgovini »Boje i lakovi« - rekoh joj istinu.

Moja žena uze malo bijelog praška i okuša ga.

- Fuj! - uzviknu ona. - Što je to?

- Gips.

- Kakve su to glupe šale? Tko može jesti gips?

- Nitko ga i ne mora jesti - rekoh. - Ako pokušamo jesti, onda je to gips ali ako ga usklađimo, onda može biti i šećer. Spremi to lijepo u smočnicu a onu zalihu šećera iznesi na stol.

- Ali što ću s gipsom u smočnici? Čemu on služi?

- Zar još uvijek ne shvaćaš? Divan je osjećaj kad znaš da u kući imaš četiri kilograma šećera zalihe. Bilo što da dođe - nama se ništa ne može dogoditi. Mi imamo svoju zlatnu rezervu.

- Imaš pravo - reče moja žena koja je u suštini ipak razumno biće. - Ali zapamti jedno: ovu ćemo zlatnu rezervu načeti tek kada situacija bude zaista katastrofalna.

- Bravo - uskliknuh. - Čući u tebi duh naših predaka.

- Doduše... - najednom se žena prisjeti - tada ćemo primijetiti da je to gips!

- Pa što onda? Kad si doista u katastrofalnoj situaciji, ne mijenja puno na stvari imaš li u kući četiri kile šećera ili nemaš.

To ju je uvjerilo.

Odonda živim poput šeika u njujorškom hotelu »Waldorf-Astoria«. Na dnu šalice ostavljam prst debeo sloj šećera. Jučer me je žena zamolila da kupim još nekoliko kila kako bi se osjećala posve sigurnom. Donio sam kući još nekoliko kila. Sve dok sadra ne poskupi, oskudice neće biti.

POKLONJENU KONJU NE GLEDA SE U ZUBE

Da se razumijemo, novac kod nas ne igra ulogu sve dok postoji kredit. Muku mučimo uvijek samo s pitanjem što kupiti jedno drugome za brojne blagdane.

Sjećam se da mi je prije tri godine najbolja supruga na svijetu darovala dva starinska mača a ja sam njoj kupio zgodnu malu stolnu svjetiljku. Ja, usput rečeno, ne mačujem.

Prije dvije godine iznenadila me sabranim djelima Lope de Vege a ja sam njoj darovao zgodnu malu stolnu svjetiljku. Ja ne znam španjolski.

Prošle godine dosegli smo vrhunac kad sam najbolju suprugu na svijetu obdario prekrasnom malom stolnom svjetiljkom a ona mene pravom perzijskom nargilom. Ja ne pušim.

Ove godine doista više nismo znali što bismo jedno drugome darovali. Sve već imamo. Tri tjedna prije blagdana netko mi je rekao da je vidio moju ženu u živom razgovoru s trgovcem nekretina. Oblio me hladan znoj: mi imamo zajednički račun u banci. Odlučio sam utjecati na njezin zdrav razum.

- Slušaj, draga - rekoh joj. - To mora prestati jer ćemo inače oboje izludjeti. Ti se mučiš i ja se mučim, a doista ne vidim kakve, recimo, veze ima blagdan sa škotskim kiltom, koji ionako neću nikada nositi. Mi smo oboje odrasle pametne osobe i moramo prekinuti s tim glupostima. Zato svečano obećajmo jedno drugome da nećemo kupovati nikakvih darova za blagdane.

Moja mi je žena pala oko vrata i rekla kako to nikada ne bi očekivala od mene. I ona već dugo isto tako misli ali mi se to nije usudila predložiti. Sad joj je, hvala bogu, pao kamen sa srca. Nasmi- jali smo se, poljubili i tako riješili problem dari- vanja.

51c

Ujutro sam se sjetio da još uvijek ne znam što bih kupio ženi za blagdan. Prva mi je pomisao bila zgodna mala stolna svjetiljka, međutim odu- stao sam jer je i s njenom dosadašnjom zbirkom naš stan dovoljno rasvijetljen. Ali se osim stolne svjetiljke ne mogu sjetiti ničega prikladnoga. Preostaje još jedino dijadema s briljantima. To još nema. Dao sam oglas u novine: »Traži se polovna dijadema u dobrom stanju«. Dobio sam dvije ponude s cijenom. Dakle, ništa od dija- deme.

Dva tjedna prije dana X, moja se žena vratila kući s povelikom kutijom pod rukom. Bijesno sam strgnuo poklopac: mlijeko u prahu. U nevje- rici, uzeo sam sito i prosijao cijelu sadržinu ne bih li pronašao kakvu dugmad za rukave, iglu za kravatu ili nešto slično, ali nije bilo ničega osim čistog, nedužnog mlijeka u prahu. Unatoč tome, požurio sam u banku da provjerim račun i doista - moja je žena digla 2600 funti i ostavila na ra- čunu svega 80 agurota koje sam smjesta podigao. Drhtao sam od bijesa. U redu, draga moja, mislio sam, neka ti bude! Kupit ću ti takvo krzno da ćemo oboje na prosjački štap. Zapast ću u du- gove, propit ću se, ma što propiti, drogirat ću se. **T** to sve samo zbog toga što nisi znala održati riječ.

Stigavši kući, zatekao sam ženu kao se s ogro- mnim paketom šulja kroz stražnja vrata. Istrgao

sam joj ga iz ruku i otvorio. Naravno - tuce muških košulja! Dograbio sam škare i izrezao ih na krpice.

- Evo ti, na! - procijedio sam. - To će te naučiti da držiš riječ.

Moja žena, koja je košulje upravo bila donijela iz praonice, ljutito mi je odvrtila:

- Mi smo odrasle, pametne osobe. Morali bismo imati povjerenja jedno u drugo.

- To i jest najvažnije u braku: međusobno povjerenje - rekoh i upitah je što je učinila s onih 2600 funti.

- Oh, to - reče ona. - Time sam platila mjesečni račun kod frizera.

Osjećao sam se poput zadnje ništarije. Kako sam mogao ovako uzornu, najbolju suprugu na svijetu optužiti da trati novac na koještarije.

Nasmijali smo se jedno drugome i najednom nam se cijeli taj nespোরазум učinio djetinjastim. Načinili smo od muhe slona. Zavjerenički smo stisnuli jedno drugom ruku, i život je opet krenuo svojim uobičajenim tokom.

55*

Cipelar, kod koga sam naručio cipele od zmijске kože za svoju ženu, saopćio mi je da ih ne može načiniti bez mjere, te da bih mu trebao donijeti jednu njenu staru cipelu. Uхватила me dok sam tražio cipelu u njezinu ormaru.

- A, tako! - ustremila se na mene. - To se zove savršen muž! Najprije ženi očita lekciju o međusobnom povjerenju a zatim joj zabije nož u leđa! A ja sam ti luda, vjerovala. Još ćeš mi zamjeriti što ti za blagdan nisam ništa darovala.

Ovaj put smo se, položivši ruke na jednu od onih zgodnih malih stolnih svjetiljki, svečano

zakleli da nikakve darove nećemo kupiti za blagdan.

Te sam noći, prvi put nakon dugog vremena, mirno spavao.

***

Ujutro sam držao ženu na oku i kad je izišla, slijedio sam je - sve do Jaffe, gdje je ušla u trgovinu. Pogledao sam natpis: »Žensko rublje«.

Zadovoljno sam se okrenuo. Uostalom, blagdan je sutra i tu više ne može biti nekih iznenađenja.

Na putu kući svratio sam poznaniku koji u blizini drži antikvarnicu. Kod njega sam kupio malu kinesku vazu iz vremena dinastije Ming. Ali sudbina je htjela drukčije. Zašto ti šoferi autobusa moraju uvijek tako naglo kočiti? Pokušavao sam je zalijepiti ali nije išlo. Još i bolje. Ovako me žena ne može optužiti da sam prekršio obećanje.

Najbolja supruga na svijetu dočekala me u svečanoj haljini i rumenih obraza od uzbuđenja. Na velikom sam stolu u blagovaonici ugledao, besprijekorno poredane, električni aparat za brisanje, desetak kemijskih olovaka, vrpca za pisaći stroj, kutiju voska za mazanje skija, kanarinca u kavezu, šest pari čarapa, zgodnu malu stolnu svjetiljku (?), aktovku, uokvirenu ženinu sliku i mali gramofon (koji je kupila ispod ruke u trgovini ženskim rubljem).

Stajao sam kao oduzet i nisam smogao ni riječi. Žena me gledala s nevjericom. Nije mogla shvatiti da sam došao praznih ruku. A onda je briznula u plač.

Eto, vidiš kakav si! Ti me uopće ne voliš! Bar bi me jednom u godini mogao malo razveseliti,

ali to tebi, dakako, ni ne pada na pamet! Odlazi!
Bolje da te ne vidim!

Tek kad se dobro isplakala, posegao sam u džep i izvukao zlatni sat optočen dragim kamenjem.

PODIJELI PA VLADAJ

Postariji doseljenik poput mene doživi svašta čudno. Probudim se, na primjer, ujutro, i sa smiješkom na usnama prisjetim se kako sam usnio da tečno govorim hebrejski sa svojom bakom u nekom gradu tamo zvanom Hodmezovarsarhely. To je po mojem mišljenju najviši stupanj prilagodbe. (Stupanj niže prilagodbe je kad ti izraelska kuhinja počne prijati.)

Čovjek u žurbi svakodnevice, s vremena na vrijeme osjeti potrebu da malo predahne i zapita se što mu je preostalo iz onih dana mađarskog izbjeglištva - osim čudnog naglaska.

Pošto sam samog sebe iskreno preispitao,- otkrio sam da sam nešto ipak sačuvao: još uvijek mađarski *dijelim*. Naučio sam hebrejski zbrajati i oduzimati a i množenje mi donekle ide od ruke ali jasno je da se dijeliti može samo na mađarskom. Zato se uvijek iznova čudim kako ljudi koji ne znaju mađarski uopće mogu dijeliti.

Amiru, na primjer, to uspijeva otprve, osim što pokatkad, kad mora napisati domaću zadaću, zovne oca u pomoć. Ja, naravno, priskočim da bih opravdao dobar glas hebrejskoga oca i onda stanem dvostruko misliti, najprije u glavi izračunam zadatak šapćući na mađarskom a zatim biblijskim jezikom izgovaram rezultat. Nije ni čudo da uz ovakvo računanje na dva kolosijeka rezultat često nije točan, što opet samo dokazuje da je dijeljenje nedjeljivo.

- Domaće zadaće treba sam rješavati - glasi tada moj pedagoški savjet. - Sjedni i razmisli!

Osim toga bilo bi od mene potpuno nepedagoški priznati vlastitom sinu da uopće ne razlikujem prave od nepravih razlomaka a da ne govorim o aritmetičkom i geometrijskom nizu.

- Tata - pita mene tako Amir - je li moguće prosti broj izraziti decimalnim razlomkom?

- Sve je moguće, sine, ako imaš jaku volju - odgovoram ja. - A sada se gubi u svoju sobu!

Ovi će me razlomci dovesti do ludila. Amirova bilježnica ih je puna. Sve je tu razlomljeno, sve je jedna sedamnaestina ili tridesetiosamstodevetina nečega. Jednom sam naišao čak i na $8/6371$, što je očito dokaz našeg razlomljenog društvenog poretka. I čemu je sve to potrebno? Čovjek se u mojim godinama ne želi sjećati neriješenih problema mladosti, već želi živjeti u miru.

% ^ Ꞥ

A onda je netko, tamo negdje u Americi došao na mudru zamisao da osnuje Centar za istraživanje svemira, i momci su za tili čas proizveli džepni kompjuter. To patuljasto čudo veličine dobro razvijene kutije šibica rješava u glavi najteže matematičke zadatke kao od šale, a najveća znanstvena prednost mu je u tome što ga se vrlo lako može prokrijumčariti na carini.

Tako sada jedan japanski primjerak tog sveznadara leži na mom pisaćem stolu i svaki put kad zapnem na nekom matematičkom problemu samo prebirem po njemu kao po dobro ugođenom glasoviru. Štoviše, zabavljam se izmišljajući zadatke. Čudo jedno što ta kutijica sve može riješiti! Na primjer:

$$378,56973 : 63,41173 =$$

Već i sam pogled na ovako nešto u pretkompjutersko doba dovelo bi me do ludila pa kad bi čak i cijela moja budućnost ovisila o rješenju tog zadatka, rekao bih: evo vam budućnost a mene ostavite na miru. Međutim, sada, kada imam tu spravicu, samo pritišćem dugmiće i - ping! - ona izbaci odgovor.

Na žalost je to nanjušio i moj sin Amir. Životinjskim nagonom djeteta ubrzo je otkrio ogromne mogućnosti koje mu otvara ovaj tehnički domet. Nije prošlo ni nekoliko dana od kako sam japansko čudo donio kući, a već sam zatekao derana za mojim pisaćim stolom: lijevo - otvorena bilježnica, a desnom rukom prebire po kompjuteru kao pravi mali virtuoz.

- Što ti pada na um? - Prosiktao sam. - Zadaću treba sam izraditi.

Amir mi pokaže zadatak što ga je morao riješiti.

- »Neki je čovjek oporučno ovako podijelio svoj imetak: 2/17 ostavio je ženi, 31,88% od razlike starijem sinu, 49/101 od razlike mlađem sinu a ostatak kćeri koja je dobila 71.407 i 1/4 izraelskih funti. Koliko je dobio svaki od nasljednika?«

Jedino što na to mogu reći jest da je pokojnik ili bio neuračunljiv ili mu se vlastita obitelj toliko zamjerila da joj se htio i preko groba osvetiti, što ipak ne opravdava mog nasljednika da se iz te zbrke izvlači vježbajući prstima na kompjuteru.

- Sine - blago sam ga opomenuo - aritmetika se radi olovkom i papirom.

Zašto? - upitao je Amir.

- Zato što nećeš uvijek imati kompjuter pri ruci. Recimo, da ti baterije izгоре.

- Kupit ću nove.

- A što ako je subota?
- Posudit ću kompjuter od Nikija.
- A ako Nikija nema kod kuće?
- Onda ću uzeti tvoj.

Imajte na umu da je moj sin ridokos a, povrh toga, svi njegovi prijatelji redom imaju kod kuće bar po jedan kompjuter. Njihovi se neodgovorni roditelji besramno koriste idealnom mogućnosti što se ta naprava može prokrijumčariti u džepu i tako stvaraju novi kompjuterizirani naraštaj, koji nije sposoban dijeliti na *bilo kojem* jeziku.

Što se mene tiče, riješio sam taj problem jednim pokretom ruke. Jednoga sam dana samo zamahnuo - i on je odletio. Ne bih vam znao reći da li je to bilo namjerno ili nije, ali, bilo kako bilo, japanski se računar raspao na komadiće. Diveni, dividi, divici.

Kad sam se prignuo da pokupim ostatke, krv mi se sledila u žilama. Nećete mi vjerovati, ali u tom kompjuteru nije bilo ničega, ni jednog jedinog kotačića, samo nekoliko vrlo tankih pločica prošaranih raznosmjernim linijama. A eto, ovo malo-pa-ništa rješava takve složene matematičke probleme od kojih ja, ugledni pisac, posijedim. Kako mu to samo uspijeva? Plašim ga se. Tu sam đavo ima svoje prste.

Ali mladež ne zna za strah. Amir je vijest o sudbini kompjutera primio začudnom ravnodušnošću. I najbolja je supruga na svijetu nešto posumnjala.

- Ephraime, bojim se da on ima vlastiti kompjuter.

Pretražili smo Amirovu sobu od poda do stropa ali ništa nismo našli. Moja žena tvrdi da oni sigurno imaju tajno skrovište u razredu. Danas su te stvari već tako sitne da ih možeš sakriti u uho.

Bilo kako bilo, naš sin Amir ima sve bolje ocjene iz matematike a na licu mu titra smiješak Mona Liše.

Možda je u pravu. Budućnost pripada kompjuterima i patuljcima. Meni još jedino preostaje da na mađarskom psujem. Dijeliti i onako više ne znam.

VELIČINA NA MALOM EKRANU

Prije velikog preokreta živio sam u posvemašnjoj anonimnosti. Tek, rijetko bi mi se posrećilo da doživim javno priznanje. Tako je na primjer moja »Hebrejska enciklopedija« (2 sveska) našla posebno mjesto u rubrici »Nove knjige« nekog časopisa za žene: »E.Kish. Hebr. Enc. Sv. 24«. Jednom sam se, na godišnjem odmoru, uspio popeti na vrh Kilimadžara, i da dopisnik agencije Reuter slučajno tada nije dobio gripu, bili bi me sigurno spomenuli u vijestima na radiju. Nekoliko godina kasnije, kad sam skladao Beethovovu X simfoniju, dobio sam u jednom časopisu, koji izlazi na jidišu, sasvim pristojnu kritiku u rubrici »Uradi sam«. Pamtim još jedan svijetli trenutak u životu: kad sam otkrio lijek protiv raka, primio me ministar za zdravstvo i zadržao se sa mnom u razgovoru cijelih sedam minuta, sve dok nije stigla urugvajaska delegacija. Ima li još nešto? Ah, da, kada je izišla moja »Kratka povijest židovskog naroda od Abrahama do Golde«, dao sam intervju za noćni program radija. Ali za čovjeka na ulici ostao sam nepoznat.

I onda je, kao što rekoh, došao veliki preokret.

Došao je iz vedra neba i nasred ulice. Pristupilo mi je neko dijete, stavilo mi pred usta mikrofon i upitalo me što mislim o općem stanju u svijetu.

- Nema razloga zabrinutosti - odgovorio sam.

Otišao sam kući i više nisam o tome mislio.

Dok sam s najboljom suprugom na svijetu sje-

dio za večerom, odjednom se iz susjedne sobe, gdje su djeca, večerajući na podu, gledala televiziju, začuo prodoran krik. U tren oka se na vratima pojavio naš sin Amir dršćući od uzbuđenja.

- Tata! - jedva je izgovorio. - Na televiziji... tata... bio si na televiziji...!

Još je nešto nerazgovijetno uzvikivao sve dok nije dobio napad kašlja od čega više nije mogao ni riječi izustiti. Liječnik, koga smo odmah pozvali, nije mogao dočekati ni da uđe u sobu nego je već na stubištu počeo vikati.:

- Vidio sam vas! Čuo sam što ste rekli na televiziji! Nema razloga zabrinutosti!

Tek sam se tada prisjetio da je pokraj onog djeteta s mikrofonom stajalo još neko drugo dijete s nekom drugom stvari u ruci i da je nešto tiho zujalo dok sam iznosio svoje mišljenje o općem stanju.

Toga je časa zazvonio telefon.

- Od srca vam hvala - reče neki drhtavi ženski glas. - Živim već šezdeset godina u Jeruzalemu i zahvaljujem vam u ime čovječanstva.

Stiglo je i prvo cvijeće. Predstavnik parlamenta poslao je buket s posjetnicom: »Vaš neustrašivi optimizam duboko me se dojmio. Želim vam uspjeha u daljnjem radu i molim vas da mi pošaljete dvije fotografije s potpisom.«

Dolazilo je sve više susjeda, koji bi se poredali uza zid i gledali me sa strahopoštovanjem. Nekoliko hrabrijih pristupilo bi mi bliže, dodirnulo mi rub odjeće i brzo pobjeglo natrag jedva svladavajući silne osjećaje.

Bili su to slavni dani, divno doba, ispunjenje davno zapretanih mladenačkih snova. Na ulici bi ljudi zastajali, okretali se za mnom i šaputali:

- Evo ga ide... Je, to je on... Nema razloga zabrinutosti... Rekao je to na televiziji...

Jedna je trafikantica, kad sam ušao kupiti cigarete, široko razjapila usta, pokušala uhvatiti zraka i pala u nesvijest. Poznanice, koje me dotada nisu ni primjećivale, počele su mi dobacivati zavodljive poglede. I cvijeće, cvijeće...

Nešto se promijenilo i u držanju najbolje supruge na svijetu, i to u moju korist. Jedne noći sam se probudio s nejasnim osjećajem da me netko promatra. Bila je to moja supružnica. Soba je bila obasjana mjesečinom a ona se nadlaktila i gledala me kao da me vidi prvi put u životu.

- Ephraime - prela je. - U profilu podsjećaš na Ringa Starra.

Primijetio sam promjene čak i na samome sebi. Korak mi je postao gipkiji, tijelo se uspravilo. Moja majka tvrdi da sam narastao najmanje za tri centimetra. Kad sam se htio uključiti u razgovor, obično bih počinjao riječima: »Dopustite mi, kao čovjeku koji je već davao izjave i za televiziju, da kažem svoje mišljenje...

Poslije svih neuspjeha prošlih godina, poslije uzaludnog truda da nešto postignem s enciklopedijama, simfonijama i sličnim glupostima, osjetio sam napokon slatki okus slave. Po nekim me je procjenama tog utorka vidjelo na ekranu sveukupno stanovništvo zemlje s izuzetkom izvjesnog Jehude Griinspana, koji se ispričavao da mu je upravo za mog nastupa pregorjela cijev u televizoru. Iz usluge sam mu pismeno prepričao intervju.

Sudeći po svemu, naša će ulica dobiti novo ime »Ulica intervju«, možda čak i »Bulevar bez razloga«. U svakom slučaju naručio sam nove posjetnice:

EPHRAIM KISHON

autor televizijskog komentara

»Nema razloga zabrinutosti«

Katkada, za dugih večeri, rasprostrom posjetnice i gledam ih. Ima u njima nešto utješno, a utjeha mi je sada i te kako potrebna. Nezahvalna svjetina pomalo me zaboravlja. Sve češće ljudi prolaze kraj mene a da me ne poznaju, da me čak, štoviše, ni ne primijete - baš kao da nikada nisam ni nastupio na televiziji. Raspitivao sam se da li možda imaju u planu ponoviti emisiju kako bi malo osvježili pamćenje publike. Rekli su mi da nemaju.

Tumaram ulicama i izgledam djecu s mikrofonima ili nekim predmetima što zuje u ruci. Na žalost, ili ih nema ili me ništa ne pitaju. Nedavno sam bio u operi. Neposredno prije no što se dići zastor, jedan se kameraman ustremio ravno prema meni - i u posljednjem času upravio kameru u čovjeka kraj mene koji je kopao nos. I ja sam stao kopati nos ali mi ni to ništa nije pomoglo.

Prije nekoliko dana su me obavijestili da sam za svoju posljednju priču dobio Bialikovu nagradu. Najprije sam otišao na televiziju i raspitao se da li će prenositi dodjelu nagrade. Kako mi to nisu mogli sigurno obećati, odlučio sam da ne primim nagradu. Prije nego što sam izišao iz zgrade, jedna mi je čistačica obećala da će me prokrijumčariti u studio »B« među statiste TV-serije »Čovječe, ne ljuti se!«. Ponovo živim u nadi.

RADOSTI OBITELJSKOG PRIJEVOZA

Budući da smo pri kraju knjige, htio bih na ovom mjestu istaći da sam, kad uzmem sve u obzir, ipak pristalica braka. Jest da čovjek radi kao rob ali bar zna *zašto*; s vremenom izrodi punu kuću nestašne dječice, ne trati više dragocjeno vrijeme na svaku mačku i ribu - ukratko, nije više ni slika onog usamljenog, bijednog stvora kakav je bio za sretnih samačkih dana. Za čime muškarac zapravo teži? Teži za ženom s kojom će dijeliti breme života, za nekim kome se može izjadati. Oženi se, i eto mu već razloga da se jada.

Nevolja s kojom se pisac ovih redaka naročito suočava jest vožnja automobilom s vlastitom obitelji. Ne mogu preći niti petnaest metara a da najbolja supruga na svijetu glasno ne krikne:

- Crveno! *Crveno*

Ili:

- Pazi bicikl! Pazi *bicikl!*

Te poruke sa strane neizostavno dolaze u paru: prvo s velikim uskličnikom a zatim u kurzivu. Davno prije još bih i podsjetio ženu da nikada nisam kažnjen zbog prometnog prekršaja, da vozim auto tako reći od djetinjstva, da i ja poput nje imam dva oka, a možda i više, i da zato mogu jednako dobro voziti i bez njezinih primjedbi u kurzivu.

Prije deset godina, međutim, prestao sam prosvjedovati, jer sam shvatio da se kod nje radi o pukim emocijama i da tu logika ne pomaže.

Usput rečeno, ona sama ima već četiri prometna prekršaja.

Katkada, dok vozim nekom posve mirnom ulicom, moja žena najednom krikne:

- Ephraime! *Ephraime!*

U hipu okrenem upravljač, popnem se kolima na pločnik oborim dvije kante za smeće i udarim u željezni kapak praonice rublja. Ugasim ono što je još ostalo od motora i osvrnem se oko sebe: ulica pusta kao Sahara, nigdje žive duše, nigdje ni jedno vozilo s kojim sam se mogao sudariti.

- Zašto si kriknula! - u čudu pitam ženu. - *Zašto si kriknula?*

- Nisi bio sabran.

Još i uzdahne:

- *Kako ti voziš! Kako ti voziš!* - i demonstrativno se opaše sigurnosnim pojasom.

Djeca su naravno na maminoj strani. Prva životinja koju je moja kćer Renana znala prepoznati bila je zebra. *Prijelaz preko zebre!* Njezin djed također rado ističe da vozim kao lud, *kao lud*. Jednom me poveo u stranu i obratio mi se kao muškarac muškarcu.

- Slušaj, momče, ti imaš dovoljno svojih briga, pusti moju kćer da vozi.

Čak i djeca znaju sa stražnjeg sjedala u zboru skandirati:

- Tata, pusti mamu...

Neprestano me šalju na sve moguće tečajeve a i na svakakve načine, prikriveno, vrijeđaju mi ponos. Primijetio sam da Amir, kad god se vratim s posla kući, vikne:

- Tata je sretno stigao. Ništa se nije dogodilo.

Ne znam zašto bi se nešto moralo dogoditi? I čemu ono *sretno*? Uvjeren sam da ih na to potiče majka, koja ima četiri prometna prekršaja. Za obiteljskih vožnji ona uvijek sikće:

- Oh, kako bih voljela da te sad ulovi policajac. *Kako bih voljela.*

Ili:

- To će te stajati vozačke dozvole, *to će te stajati vozačke dozvole!*

Ona tvrdi da se može opustiti jedino kad sama vozi. Najčešće mi silom oduzme auto, uz silne drame i histerične napade i uz gromoglasan aplauz s galerije. Dosada je već uspjela udariti u dva kamiona i jedan glasovir, oboriti sat za parkiranje i pregaziti bezbroj mačaka. Četiri prometna prekršaja.

- To je zato što sam zbog tvoje lude vožnje sva smotana - objašnjavala bi ona poslije svake prometne nezgode.

U zadnje se vrijeme čak i naša kuja Maksi, baš kao prava kuja, priključila urotnicima. Na svakom naglom zaokretu ona isturi glavu kroz prozor i dva puta oštro zalaje. Moja žena tvrdi da me ona želi upozoriti kako moram voziti *objema* rukama kao što vozi cijeli ostali svijet.

Katkada me žena pecne tek poslije svršenog čina. Pošto bez po muke prošišam mimo dvoje-troje mirnih pješaka, zajedljivo mi dobaci:

- Nisi ih ni vidio! *Nisi ih uopće vidio!*

Naravno da sam ih vidio. *Naravno da sam ih vidio.* Inače bi ih, naravno, pregazio.

- Koliko to voziš za boga miloga, *koliko voziš?*

- Vozim šezdeset.

- Zar hoćeš da završimo u bolnici? *U bolnici?*

Ona vozi brzinom od 150 km/s a j ;dnakom brzinom otprilike daje i primjedbe. Prošlog je mjeseca, prisvojivši kola, odzujala u supermarket da kupi sira. Na putu onamo neki se samafor zabio točno u nju i auto pretvorio u harmoniku. Izišla je iz kola blijeda kao kreč, ali neozlijeđena. Pa ipak me je poslije toga još tjednima proganjala pogledom koji je mene optuživao.

- Zamisli, bijednice - govorio mi je taj pogled
- što bi bilo da si *ti*, ne daj bože, bio za upravljajem!

Ona ima, to znamo, četiri ozbiljna prekršaja.

Pošto su neko vrijeme bila na oporavku kod auto-limara, kola su se sretno vratila kući. Sada već vozim znatno bolje i to metodom »uradi sam«. To je neka vrst preventivne vožnje: da bih unaprijed smirio duhove izbezumljene obitelji, prije svakog križanja sam sebe upozoravam:

- »Stop« znak ispred mene! - govorim na glas vozeći jedva brzinom od četrdeset kilometara. -
»Stop« *znak ispred mene!*

Ili:

- Ne u žuto, Ephraime, *ne u žuto!*

A kad naglo skrećem, mrmljam sebi u bradu:

- Kako to vozim? *Kako to vozim?*

Sada imam mira u svom autu. Najbolja supruga na svijetu sjedi kraj mene stisnutih usnica, djeca me šutke preziru, kuja koji put zalaje a ja se mirno i polako vozim - u ludnicu.

KAZALO

Na sliku i priliku	5
Sretna Nova godina!	9
Latifa od uroka	15
Malo proljetno čišćenje	19
Silom preljubnici	23
Strašna Crvenkapica	28
A la recherche du temps perdu	31
Podilaze nas mravi	34
S kompjuterom nema šale	37
Pakao zvani kakao	42
Poraz za zelenim stolom	48
I stroj je samo čovjek	52
Šuti i plivaj!	57
Saga o.Forsytima	62
Duda Ćuci	67
Prohujalo kroz prozor	72
N adnaravni odrezak	76
Lutke na uzici	81
Kad bi sve životinje svijeta	85
Operacija Apollo	88
Vrtuljak	93
Za kim suđe zvoni	94
Telekomplikacije	99
Kikiriki s groždicama	100
Moje zlato spava	105
Raja iz turističkog raja	110
Tko pita, ne skita	113
Nalijepi bližnjega svoga	117
Kako je Napoleon izgubio kod Waterlooa	121
Zlatna zaliha	126
Poklonjenu konju ne gleda se u zube	131
Podijeli pa vladaj	136
Veličina na malom ekranu	141
Radosti obiteljskog prijevoza	145

Evergrin

Giovannino Guareschi DON CAMILLO Humoristički roman	RASPRODANO
Arsen Dedić BROD U BOCI Pjesme i šansone	RASPRODANO
Oriana Fallaci PISMO NEROĐENU DJETETU Svjedočanstvo pubunjene žene	600 d
Momo Kapor ADA Humoristički roman	1000d
Albert Camus STRANAC Roman	RASPRODANO
Ephraim Kishon NIJE FER, DAVIDE 36 humoreski	
Jerome K. Jerome TRI ČOVTEKA U ČAMCU a o psu da se i ne govori Humoristički roman	
Slobodan Novak IZGUBLJENI ZAVIČAJ i dvanaest novela Roman i novele	120d
Ljubivoje Ršumović ZOV TETREBA Pjesme	RASPRODANO
Henri Pierre Roche JULES 1JIM Roman	RASPRODANO
Ephraim Kishon NIJE FER, DAVIDE Daljnjih 37 humoreski	RASPRODANO
Ivan Slamnig BOLJA POLOVICA HRABROSTI Roman	RASPRODANO
Fitzroy Maclean PIJESAK ORIJENTA Memoarska proza	150 d

Jaroslav Hašek RAZGOVOR SA CENZOROM Humoreske, satire, persiflaže, mistifikacije	150 d
Richard Bach GALEB JONATHAN LIVINGSTON Fotografije Russella Munsona	600 d
Mostar — Stemmler PLJAČKAŠI CRKAVA Istiniti kriminalistički slučajevi	150 d
Aleksandar Solženicin JEDAN DAN IVANA DENISOVIČA & MATRJonINO DOMAČINSTVO	RASPRODANO
Mark Twain NOVINARSTVO U TENNESEEJU 1 DRUGE PRIČE	180 d
Francesco Petrarca PJESME LAURI Izbor iz Kanconijera	150 d
Milan Kundera ŠALA Roman	400 d
Henry Rider Haggard ONA Pustolovni roman	250 d
John Steinbeck TORTILLA FLAT Humoristički roman	240 d
Charles Baudelaire SPLEEN PARIZA Male pjesme u prozi	180 d
Nenad Brixly MRTVACIMA ULAZ ZABRANJEN Humoristički krimić o Timothyju Tacheru	240 d
Gabriel Garcia Marquez PUKOVNIKU NEMA TKO DA PIŠE Roman	RASPRODANO
Pavao Pavličić VEČERNJI AKT Roman	300 d
Momo Kapor OD SEDAM DO TRI Roman	RASPRODANO
Dragoslav Andrić SVAŠTARA Udžbenik nonsensa	800 d
Momo Kapor FOLIRANTI Roman	800 d
Momo Kapor UNA Ljubavni roman	700 d
Bohumil Hrabal STROGO KONTROLIRANI VLAKOVI Roman	220 d
H. H. Munro Saki SREDNI VASHTAR 1 DRUGE PRIČE	300 d

Momo Kapor PROVINCIJALAC Roman	RASPRODANO
Ephraim Kishon KOD KUĆE JE NAJGORE Obiteljske priče	
Momo Kapor ZOE Roman	RASPRODANO
Zvonimir Majdak KUŽIŠ, STARI MOJ Roman	300 d
Fdgar VWallace ČETVORICA PRAVEDNIKA Kriminalistički roman	400 d
W. Shakespeare SONETI Prepjevao Luko Paljetak	400 d
Frances Hodgson Burnett MALI LORD Roman	700 d
Ivan Kušan TORANJ Ljetopis za razbibrigu	600 d
Anatole France ZLOČIN SVLVESTRA BONNARDA Krimić	900 d
Dragan Lakićević STUDENGRAD Roman	900 d
Karei Čapek KAKO ŠTO NASTAJE Humoristička proza	800 d
Slobodan Novak MIRISI, ŽUTO 1 TAMJAN Roman	900 d
Elio Vitorini RAZGOVOR NA SICILIJI Roman	
Alphonse Daudet , PISMA IZ MOG MLINA Proza	
Josef škvorecky OKLOPNI BATAUON Fragmenti iz doba kulta ličnosti	